

De Nederlandse conjunctuur

2006, aflevering 3

Verantwoording

Met de in 2000 opgestarte publicatie *De Nederlandse conjunctuur* wordt op basis van de vele CBS-conjunctuurgegevens een gedetailleerd, samenhangend overzicht gegeven van de recente ontwikkelingen in de Nederlandse economie. De samenhang wordt onder andere bereikt door het gebruik van de uitkomsten van de Kwartaalrekeningen, die een systematische beschrijving van de economie geven. Deze aflevering bevat de uitkomsten van de Kwartaalrekeningen 2006-I.

Waar mogelijk zijn de gegevens over het eerste kwartaal van 2006 aangevuld met indicatoren voor het tweede kwartaal van 2006. Daarbij gaat het onder meer om de Consumptie-index, het Consumenten Conjunctuur Onderzoek, de Conjunctuurtesten van de industrie en de zakelijke dienstverlening en de Productie-index van de industrie.

Colofon

Uitgever

Centraal Bureau voor de Statistiek
Prinses Beatrixlaan 428
2273 XZ Voorburg

Prepress

Centraal Bureau voor de Statistiek
Facilitair bedrijf

Druk

Centraal Bureau voor de Statistiek
Facilitair bedrijf

Omslagontwerp

WAT ontwerpers, Utrecht

Inlichtingen

Tel.: 0900 0227 (€ 0,50 per minuut)
Fax: (070) 337 59 94
E-mail: infoservice@cbs.nl

Bestellingen

E-mail: verkoop@cbs.nl
Fax: (045) 570 62 68

Internet

www.cbs.nl

© Centraal Bureau voor de Statistiek,
Voorburg/Heerlen, 2006.
Bronvermelding is verplicht.
Vereenvoudiging voor eigen gebruik of
intern gebruik is toegestaan.

Prijzen zijn incl. administratie- en
verzendkosten.
Abonnementsprijs: € 48,40
Prijs per los nummer: € 13,30
ISSN 1566-3191

Centraal Bureau voor de Statistiek

Inhoud

Verantwoording	2
Verklaring der tekens	4
Summary	7
1. Macro-economisch beeld	9
2. Bestedingen	12
2.1 Consumptiegroei trekt aan begin 2006	12
2.2 Overheidsconsumptie groeit bescheiden	13
2.3 Groei investeringen in vaste activa zet door	13
2.4 In- en uitvoer: hogere groei	14
3. Productie	16
3.1 Goederenproducenten: breed herstel	16
3.2 Commerciële dienstverlening: groei houdt aan	18
3.3 Niet-commerciële dienstverlening: bescheiden groei	20
4. Prijzen	21
4.1 Inflatie loopt op in het tweede kwartaal	21
4.2 Prijsstijging in de industrie houdt aan	21
4.3 Cao-loonstijging begin 2006 fors hoger	22
5. Inkomen en arbeid	23
5.1 Arbeidsmarkt verder verbeterd	23
5.2 Inkomen	24
6. Internationaal	25
6.1 Economisch herstel EU-25 zet door	25
6.2 Japanse economie groeit fors	26
6.3 Aanhoudend sterke groei Amerikaanse economie	27
Artikelen	28
Nieuwe methode voor berekening macro-economische groeicijfers	28
Vorderingenoverschot van 0,4 miljard euro bij het Rijk	31
Eigen inkomsten gemeenten belangrijker dan verondersteld	35
Tabellen	41
Tables	41
Begrippenlijst	61
Main concepts	61
Verwante publicaties	63

Verklaring der tekens

.	= gegevens ontbreken
*	= voorlopig cijfer
x	= geheim
–	= nihil
–	= (indien voorkomend tussen twee getallen) tot en met
0 (0,0)	= het getal is minder dan de helft van de gekozen eenheid
niets (blank)	= een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
2003–2004	= 2003 tot en met 2004
2003/2004	= het gemiddelde over de jaren 2003 tot en met 2004
●	= niet aangepast aan jaarcijfers NR
□	= in overeenstemming met voorlopige jaarcijfers NR
■	= in overeenstemming met nader voorlopige jaarcijfers NR

In geval van afronding kan het voorkomen dat de totalen niet geheel overeenstemmen met de som der opgetelde getallen.

Explanation of symbols

.	= data not available
*	= provisional figure
x	= publication prohibited
–	= nil
–	= (between two figures) inclusive
0 (0,0)	= the figure is less than half of the chosen unit
a blanc	= category not applicable
2003–2004	= 2003 to 2004 inclusive
2003/2004	= the average of the years 2003 to 2004 inclusive
●	= not adjusted to annual figures NA
□	= adjusted to first preliminary annual NA figures
■	= adjusted to second preliminary annual NA figures

In case of rounding the total may not completely match the sum of the added numbers.

Afsluitdatum gegevensverwerking voor tabellen en persbericht: 4 juli 2006.
De tekst van deze publicatie is tot 19 juli 2006 bijgewerkt.

Zie voor overzicht van alle publicaties www.cbs.nl

Closing data of data processing for tables and press release: July 4th 2006.
The text in this publication has been updated until July 19th 2006.

See www.cbs.nl for a complete listing of all publications

Short term indicators

	Unit	2004		2005				2006	
		IV	I	II	III	IV	I	II	
Economic growth									
Netherlands	% volume growth	2.4	0.4	1.9	2.0	1.9	2.9	.	
Germany	% volume growth	1.3	-0.5	1.8	1.5	1.1	2.9	.	
EU-25	% volume growth	2.3	1.0	2.2	1.8	1.8	2.6	.	
US ¹⁾	% volume growth	3.8	3.6	3.6	3.6	3.2	3.7	.	
Japan	% volume growth	0.4	1.4	2.6	2.8	3.7	3.8	.	
Expenditure and foreign trade									
Imports of goods and services	% volume growth	10.2	6.4	6.8	5.3	2.2	8.7	.	
Exports of goods and services	% volume growth	11.5	7.3	7.4	5.6	2.2	8.3	.	
Consumption	% volume growth	0.6	-0.6	0.2	1.2	1.5	1.9	.	
Government	% volume growth	0.7	-0.4	-0.5	1.0	1.2	0.3	.	
Households	% volume growth	0.6	-0.8	0.6	1.3	1.6	2.6	.	
Gross fixed capital formation	% volume growth	-1.0	-0.4	5.1	7.5	2.7	4.4	.	
Businesses	% volume growth	0.0	-0.6	5.3	7.8	2.6	4.5	.	
Government	% volume growth	-5.7	0.7	4.1	5.7	3.6	4.0	.	
Surplus of the nation on current transactions	in % GDP	.	.	.	.	.	.	.	
Production (value added)									
Producers of goods	% volume growth	2.0	-2.0	1.6	-0.4	-0.6	3.9	.	
Producers of commercial services	% volume growth	3.2	2.6	2.6	3.3	3.3	2.9	.	
Producers of non-commercial services	% volume growth	1.1	-0.4	0.9	1.3	1.5	0.7	.	
Prices, wages and interest rates									
Consumer price index	% change	1.3	1.7	1.5	1.7	1.8	1.1	1.3	
Producers' prices manufacturing industry: output	% change	7.3	6.6	6.0	6.3	5.9	6.6	.	
Producers' prices manufacturing industry: input	% change	10.6	9.5	9.3	11.0	10.9	14.0	.	
Crude oil, North Sea Brent	\$ per barrel	44.56	47.86	52.49	61.66	57.29	62.33	70.24	
US dollar	euro	0.77	0.76	0.79	0.82	0.84	0.83	0.79	
Monthly contract wages	% change	0.7	0.6	0.5	0.8	1.0	1.8	1.9	
Call money	%	2.1	2.1	2.1	2.1	2.1	2.4	2.6	
Assets and financing									
AEX All-share index ²⁾	% change	6.7	7.2	7.1	6.8	6.3	9.5	-4.2	
Savings	% change	8.3	8.1	6.8	6.5	5.0	4.7	.	
Consumer credit	% change	0.4	-2.9	1.1	-4.6	-12.8	-6.4	.	
Labour market									
Paid employment in full-time equivalents	% change	-1.3	-1.2	-1.0	-0.5	0.0	0.9	.	
Hours worked by temporary workers	% change	10.3	9.7	13.2	12.6	12.5	20.5	.	
Registered unemployment	%	6.5	6.2	6.5	7.0	6.7	6.2	.	
Vacancies	x 1 000	120	154	154	153	157	185	.	
Sentiment									
Producers' confidence manufacturing industry	level (%)	0.2	0.2	-0.3	-0.9	3.3	4.5	5.3	
Consumer confidence	level (%)	-29.0	-22.0	-21.0	-25.0	-21.0	-11.0	-1.0	
Calendar and season									
Shopping days		78	75	76	79	78	77	74	
Working days		66	63	63	66	64	65	62	

¹⁾ Changes derived from seasonally adjusted series.

²⁾ Change on previous period.

Summary

Dutch economic growth was substantial in the first quarter of 2006. The gross domestic product (GDP) was 2.9 percent higher than twelve months previously. This is the highest growth for five years. Again exports were the main contributor to the increasing economic growth in the first quarter of 2006; the growth rate of exports of goods produced in the Netherlands in particular was higher. In addition, the sharp increase in household consumption also boosted economic growth. Fixed capital formation also increased. Employment is also increasing faster.

Expenditure: sharp rise in household consumption

Consumption by households showed a considerable growth in the first quarter of 2006. Households spent 2.6 percent more than in the same period last year. This is the highest growth for a number of years. Consumers spent 7.4 percent more on durable consumer goods, not only on consumer electronics, furniture and clothes, but also on cars. The calculation of consumption growth for the first quarter took into account the new system of care insurance, by correcting for changes in the consumption packages resulting from the new law on medical insurance.

Unlike household consumption, government consumption did not show a noticeable increase in the first quarter of 2006. The volume (corrected for price changes and changes in the medical insurance system) of government consumption remained about the same as in the first quarter of 2005. This was around the average growth in 2005. Real expenditure on care increased, that on public administration decreased.

Fixed capital formation showed a considerable rise in the first quarter of 2006. Over 4 percent more was invested than in the first quarter of 2005. The recovery in investment is becoming broader and broader. Again, a lot was invested in dwellings; but more was also invested in buildings and goods vehicles, while investment in these categories was down in 2005.

Once again exports were the main contributor to the increasing economic growth in the first quarter of 2006. The growth even accelerated compared with 2005. The

volume of exports of goods and services was more than 8 percent higher in the first quarter than one year previously. This was higher than the average in 2005 (+5.5 percent). Re-exports accounted for a large part of this growth. Re-exports are goods that are produced elsewhere, for example China, Taiwan or the US, and distributed from the Netherlands after undergoing little or no further processing.

The growth acceleration for exports was not only visible for re-exports, however, but also for goods produced in the Netherlands. Exports of Dutch products grew considerably. "Made in Holland" grew by nearly 5 percent compared with twelve months previously. Although this boost is positive, it is still too early to speak of a complete recovery of exports of Dutch made products. The growth of imports was almost the same as that for exports. The increase in imports was caused not only by the high growth of re-exports, but also to an important extent by the increase in domestic expenditure and production.

Production: growth in private sector

Commercial services and construction were the sectors mainly accounting for production growth in the last quarter of 2005. In the first quarter of 2006 there was an improvement in the goods producing industry. Production growth in this quarter was generated by both goods producers and commercial services. The recovery of manufacturing production seems finally to have started. In 2005 a slight decrease was measured in this sector. The recovery was mainly accounted for by higher production in the food and basic chemical sectors. Construction benefited from the further improvement in housing construction and the slight recovery in company buildings. Substantially more natural gas was also extracted for both the domestic and the foreign market. In commercial services, the main growth was in the wholesale and transport sectors, which benefited from high growth of re-exports, but also in the temp agency branch. Production by business services such as computer service bureaus and advertising agencies also rose. The care sector accounted for a modest growth in production by non-commercial services.

Staat 1
Conjunctuurindicatoren

	Eenheid	2004		2005				2006	
		IV	I	II	III	IV	I	II	
Economische groei									
Nederland	% volumegroei	2,4	0,4	1,9	2,0	1,9	2,9	.	
Duitsland	% volumegroei	1,3	-0,5	1,8	1,5	1,1	2,9	.	
EU-25	% volumegroei	2,3	1,0	2,2	1,8	1,8	2,6	.	
VS ¹⁾	% volumegroei	3,8	3,6	3,6	3,6	3,2	3,7	.	
Japan	% volumegroei	0,4	1,4	2,6	2,8	3,7	3,8	.	
Bestedingen en buitenlandse handel									
Invoer goederen en diensten	% volumegroei	10,2	6,4	6,8	5,3	2,2	8,7	.	
Uitvoer goederen en diensten	% volumegroei	11,5	7,3	7,4	5,6	2,2	8,3	.	
Consumptie	% volumegroei	0,6	-0,6	0,2	1,2	1,5	1,9	.	
Overheid	% volumegroei	0,7	-0,4	-0,5	1,0	1,2	0,3	.	
Huishoudens incl. IZW huishoudens	% volumegroei	0,6	-0,8	0,6	1,3	1,6	2,6	.	
Bruto investeringen in vaste activa	% volumegroei	-1,0	-0,4	5,1	7,5	2,7	4,4	.	
Bedrijven	% volumegroei	0,0	-0,6	5,3	7,8	2,6	4,5	.	
Overheid	% volumegroei	-5,7	0,7	4,1	5,7	3,6	4,0	.	
Saldo lopende transacties met het buitenland	in % BBP	.	.	.	.	.	.	.	
Productie (toegevoegde waarde)									
Goederenproducenten	% volumegroei	2,0	-2,0	1,6	-0,4	-0,6	3,9	.	
Producenten van commerciële diensten	% volumegroei	3,2	2,6	2,6	3,3	3,3	2,9	.	
Producten van niet-commerciële diensten	% volumegroei	1,1	-0,4	0,9	1,3	1,5	0,7	.	
Prijzen, Cao-lonen en rentestanden									
Consumentenprijsindex	% mutatie	1,3	1,7	1,5	1,7	1,8	1,1	1,3	
Producentenprijsindexcijfer industrie afzet	% mutatie	7,3	6,6	6,0	6,3	5,9	6,6	.	
Producentenprijsindexcijfer industrie verbruik	% mutatie	10,6	9,5	9,3	11,0	10,9	14,0	.	
Aardolie, North Sea Brent	\$ per barrel	44,56	47,86	52,49	61,66	57,29	62,33	70,24	
Amerikaanse dollar	euro	0,77	0,76	0,79	0,82	0,84	0,83	0,79	
Cao-lonen per maand	% mutatie	0,7	0,6	0,5	0,8	1,0	1,8	1,9	
Daggeldrente	%	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	2,4	2,6	
Vermogen en financiering									
AEX All-Share herbeleggingsindex ²⁾	% mutatie	6,7	7,2	7,1	6,8	6,3	9,5	-4,2	
Spaartegoeden	% mutatie	8,3	8,1	6,8	6,5	5,0	4,7	.	
Verstrekt consumptief krediet	% mutatie	0,4	-2,9	1,1	-4,6	-12,8	-6,4	.	
Arbeidsmarkt									
Arbeidsvolume van werknemers	% mutatie	-1,3	-1,2	-1,0	-0,5	0,0	0,9	.	
Aantal uren van uitzendkrachten	% mutatie	10,3	9,7	13,2	12,6	12,5	20,5	.	
Werkloze beroepsbevolking	%	6,5	6,2	6,5	7,0	6,7	6,2	.	
Aantal vacatures	x 1 000	120	154	154	153	157	185	.	
Stemming									
Producentenvertrouwen industrie	niveau (%)	0,2	0,2	-0,3	-0,9	3,3	4,5	5,3	
Consumentenvertrouwen	niveau (%)	-29,0	-22,0	-21,0	-25,0	-21,0	-11,0	-1,0	
Kalender en seizoenen									
Koopdagen		78	75	76	79	78	77	74	
Werkdagen		66	63	63	66	64	65	62	

¹⁾ Veranderingen afgeleid uit seizoen gecorrigeerde tijdreeks

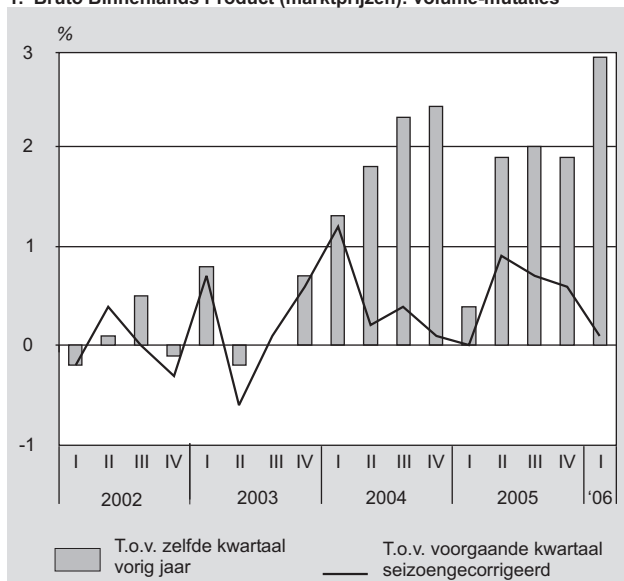
²⁾ Veranderingen t.o.v. de voorgaande periode.

1. Macro-economisch beeld

De Nederlandse economie is in het eerste kwartaal van 2006 flink gegroeid. Het bruto binnenlands product (BBP) was 2,9 procent hoger dan een jaar eerder. Dit is de hoogste groei in ruim vijf jaar. De uitvoer leverde in het eerste kwartaal van 2006 opnieuw de belangrijkste bijdrage aan de verder aantrekkende economische groei; vooral het groeitempo van de export van Nederlands product ligt hoger. Daarnaast zorgden de flink toegenomen consumptie van huishoudens en de groei van de investeringen voor een belangrijke impuls. Ook de investeringen trokken aan. De werkgelegenheid neemt steeds sneller toe.

1. Bruto Binnenlands Product (marktprijzen): volume-mutaties

De uitvoer leverde in het eerste kwartaal van 2006 de belangrijkste bijdrage aan de verder aantrekkende economische groei. Ook het herstel van de consumptie zette in het eerste kwartaal door. Dit komt vooral door de consumptie van duurzame goederen die sinds medio 2005 een opgaande lijn laat zien. De investeringen in vaste activa vertoonden eveneens een flinke groei. Het sterke

herstel van zowel de consumptie als de investeringen duidt op een verdere verbreding van de economische groei. Ook aan de productiezijde van de economie krijgt de groei een steeds breder draagvlak. Met name de industriële productie, die in 2005 nog een kleine krimp liet zien, boekt vooruitgang met een mooie groei. In het eerste kwartaal is de productiegroei nu ook te danken aan de producenten van goederen. De commerciële dienstverleners bevinden zich al langere tijd in een conjuncturele opgang.

Bestedingen: sterke groei consumptie huishoudens

De consumptie van huishoudens laat een sterke groei zien in het eerste kwartaal van 2006. Huishoudens hebben 2,6 procent meer besteed dan een jaar eerder. Deze groei is de hoogste sinds jaren. Aan duurzame consumptiegoederen werd 7,4 procent meer besteed. Niet alleen consumentenelektronica, meubelen en kleding, maar ook personenauto's waren nu meer in trek. Bij de berekening van de consumptiegroei in het eerste kwartaal is rekening gehouden met de nieuwe inrichting van het zorgstelsel door te corrigeren voor pakketveranderingen als gevolg van de nieuwe Zorgverzekeringswet (zie staat 5 en het kader over het nieuwe zorgstelsel in hoofdstuk 2).

De sterke groei van de consumptie door huishoudens ging gepaard met een verdere verbetering van het consumentenvertrouwen. Het consumentenvertrouwen verbeterde de laatste maanden onafgebroken en bereikte begin 2006 het hoogste punt in vier jaar. In het tweede kwartaal van 2006 was opnieuw een verdere verbetering te zien. Dit kwam vooral doordat consumenten veel positiever oordeelden over de economie. Voor het eerst sinds vijf jaar zijn er weer meer optimisten dan pessimisten. Consumenten waren met name positiever over het economisch klimaat. Vooral het oordeel over de economie in de afgelopen twaalf maanden verbeterde sterk. Voor het eerst sinds maart 2001 waren consumenten hier positief over. Het oordeel over de komende twaalf maanden verbeterde ook flink en bereikte de hoogste waarde sinds 1986.

Staat 2
Bruto binnenlands product

	2004				2005				2006
	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I
<i>mld euro; prijsniveau 2001</i>									
Oorspronkelijk BBP	113,1	116,2	110,7	118,4	113,6	118,4	112,9	120,6	116,9
Kalendereffecten	0,3	0,0	-0,3	-0,3	0,6	-0,3	-0,3	0,3	0,0
Gestandaardiseerd BBP	113,5	116,2	110,4	118,1	114,2	118,0	112,5	120,9	116,9
Seizoeneffecten	0,7	-1,8	4,5	-3,1	0,8	-2,0	4,3	-3,4	0,8
Conjunctuurrelevant BBP	114,2	114,4	114,9	115,0	115,0	116,0	116,8	117,5	117,6

De overheidsconsumptie liet in het eerste kwartaal van 2006 geen noemenswaardige versnelling van de groei zien zoals bij de particuliere consumptie het geval was. Het volume van de overheidsconsumptie (gecorrigeerd voor prijsveranderingen en voor veranderingen in het zorgstelsel) was 0,3 procent hoger vergeleken met het eerste kwartaal van 2005. Deze groei ligt rond de gemiddelde groei in 2005. De reële uitgaven voor de zorg namen toe, de uitgaven aan openbaar bestuur namen af.

De investeringen in vaste activa lieten een mooie groei zien in het eerste kwartaal van 2006. In vergelijking met het eerste kwartaal van 2005 werd er 4,4 procent meer geïnvesteerd. Het investeringsherstel wordt steeds breder gedragen. Opnieuw is flink geïnvesteerd in woningen. Er werd ook meer geïnvesteerd in machines, gebouwen en vrachtauto's. In 2005 werd hierin juist minder geïnvesteerd.

De uitvoer leverde in het eerste kwartaal van 2006 opnieuw de belangrijkste bijdrage aan de verder aantrekkende economische groei. De uitvoer liet zelfs een groei-versnelling zien ten opzichte van 2005. Het volume van de uitvoer van goederen en diensten was in het eerste kwartaal 8,3 procent hoger dan een jaar eerder. Daarmee lag de uitvoergroei hoger dan het gemiddelde in 2005 (+5,5 procent). De groei komt voor een groot deel voor rekening van de wederuitvoer. De wederuitvoer bestaat uit in andere landen geproduceerde goederen die vanuit Nederland verder worden gedistribueerd na hoogstens een geringe bewerking te hebben ondergaan.

De groeiversnelling bij de uitvoer was niet alleen zichtbaar bij de wederuitvoer maar eveneens bij de uitvoer van in Nederland geproduceerde goederen. De export van Nederlands product groeide aanzienlijk. "Made in Holland" groeide met 4,8 procent ten opzichte van een jaar eerder. De groeiversnelling is positief, maar het is nog te vroeg om te spreken van een volledig herstel van de export van Nederlands fabrikaat. De groei van de invoer van goederen en diensten was vrijwel gelijk aan die van de uitvoer. De invoergroei komt niet alleen door de hoge groei van de wederuitvoer, maar wordt voor een belangrijk deel ook veroorzaakt door de aantrekkende binnenlandse bestedingen en productie.

Productie: bedrijfsleven zorgt voor de productiegroei

In het laatste kwartaal van 2005 waren het vooral de commerciële dienstverleners en de bouw die voor de productiegroei zorgden. In het eerste kwartaal van 2006 zien we een verbetering bij de productie van goederen. De productiegroei is in dit kwartaal daardoor te danken aan zowel de producenten van goederen als aan de commerciële dienstverleners. Het herstel van de industriële productie is eindelijk op gang gekomen. In 2005 werd hier nog een lichte krimp gemeten. Het herstel werd met name gedragen door een verbeterde productie in de voedingsmiddelenindustrie en in de basischemie. De bouwnijverheid profiteerde van de verder aantrekkende woningbouw en het lichte herstel bij de bedrijfsgebouwen. Er werd ook flink meer aardgas gewonnen voor zowel buitenlandse als binnenlandse afnemers. In de commerciële dienstverlening trad de productiegroei vooral op bij de groothandel en de transportsector die profiteren van hoge groei van de wederuitvoer, maar ook bij de uitzendbranche. Ook steeg de productie van zakelijke dienstverleners zoals computerservicebureaus en reclamebureaus. Dankzij de zorg groeide ook in de niet-commerciële dienstverlening de productie nog bescheiden.

Arbeidsmarkt: herstel werkgelegenheid zet fors door

In het eerste kwartaal van 2006 waren er 35 duizend banen meer dan in het laatste kwartaal van 2005. Hiermee was de banengroei meer dan twee keer zo groot als in de kwartalen ervoor. Ten opzichte van het eerste kwartaal van 2005 nam het aantal banen met 77 duizend toe. Evenals in het laatste kwartaal van 2005 vond de groei vooral plaats in de financiële en zakelijke dienstverlening en de zorg. De banengroei in de zakelijke dienstverlening werd hoofdzakelijk veroorzaakt door de groei van de uitzendbranche. De vraag naar uitzendkrachten nam sterk toe doordat veel werkgevers de extra banen die dankzij de economische groei ontstonden invulden met tijdelijke werknemers. Maar ook andere zakelijke dienstverleners zoals de ICT hebben meer personeel in dienst. Daarnaast speelt de zorg nog altijd een belangrijke rol in de groei van de werkgelegen-

Staat 3
Bruto binnenlands product: ontwikkeling

	2004				2005				2006
	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I
	<i>% volumemutaties t.o.v. dezelfde periode van het voorgaande jaar</i>								
Oorspronkelijk BBP	1,3	1,8	2,3	2,4	0,4	1,9	2,0	1,9	2,9
Gestandaardiseerd BBP	1,0	1,8	2,3	1,9	0,7	1,6	2,0	2,4	2,3
	<i>% volumemutaties t.o.v. de voorgaande periode</i>								
Conjunctuurrelevant BBP	1,2	0,2	0,4	0,1	0,0	0,9	0,7	0,6	0,1

heid. In de industrie en de bouw was nog altijd sprake van een banenverlies, maar dit lag een stuk lager dan in de voorgaande kwartalen. Het banenverlies bij de overheid hield ook in het eerste kwartaal van 2006 aan.

De loonkosten per arbeidsjaar namen ten opzichte van het eerste kwartaal in 2005 slechts met 1,0 procent toe. De loonkostenstijging was hiermee het laagst sinds 1996. De stijging van de loonkosten is lager dan de toename van de CAO-lonen, die met 1,8 procent groeiden. Het verschil wordt verklaard door de afgenomen werkgeverspremies voor zowel (pre)pensioen als arbeidsongeschiktheid.

In het eerste kwartaal van 2006 waren er 27 duizend mannen meer werkzaam dan een jaar eerder. Hiermee steeg het aantal mannelijke werknemers voor het eerst in vier jaar. Dankzij hun nog altijd stijgende arbeidsparticipatie deden vrouwen het evenals in voorgaande jaren beter dan de mannen. Ten opzichte van het eerste kwartaal in 2005 nam het aantal vrouwelijke werknemers met 50 duizend toe.

2006-II: gunstig conjunctuurbeeld

Het CBS heeft in 2005 een nieuw instrument ontwikkeld om de stand en het verloop van de Nederlandse conjunctuur in beeld te brengen: de Conjunctuurklok. Zoals een gewone klok de actuele tijd weergeeft laat de Conjunctuurklok de meest recente stand van de conjunctuur zien. Dit nieuwe analyse-instrument wordt eens per maand geactualiseerd. De meeste conjunctuurrelevante indicatoren maken deel uit van de klok. Aan de bestedingenkant van de economie zijn dat consumentenvertrouwen, bereidheid tot het doen van grote aankopen, consumptie, uitvoer en investeringen. Ook de groei van het BBP is als indicator in de klok opgenomen.

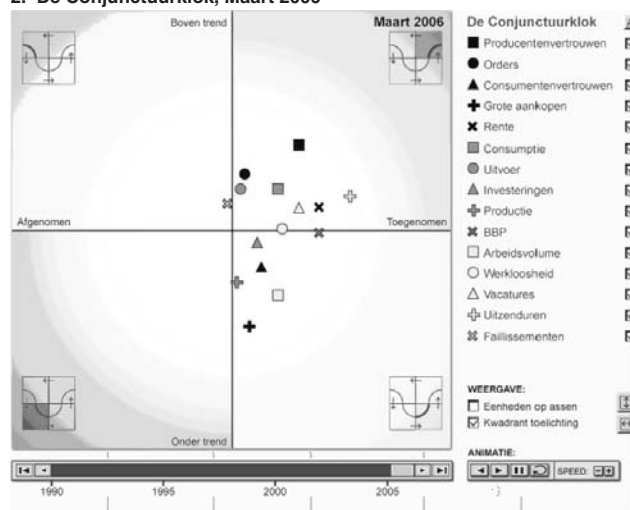
Elk van de indicatoren krijgt, afhankelijk van zijn ontwikkeling, een plaats in één van de kwadranten van de klok. Hierdoor is in een oogopslag te zien in welke fase de conjunctuur zich bevindt. De vier kwadranten betekenen het volgende:

- rechtsboven: de indicator ligt boven de trend en is toegenomen;
- linksboven: de indicator ligt boven de trend en is afgenomen;
- linksonder: de indicator ligt onder de trend en is afgenomen;
- rechtsonder: de indicator ligt onder de trend en is toegenomen.

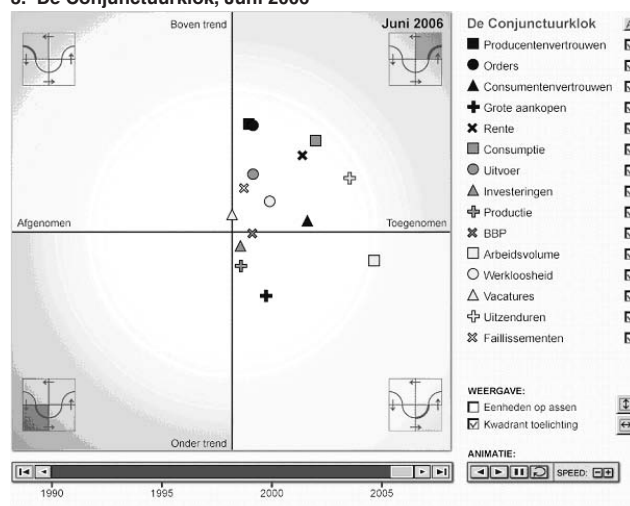
Het zwaartepunt van de indicatoren in de Conjunctuurklok ligt eind juni in de fase van hoogconjunctuur: het kwadrant rechtsboven. Alle indicatoren in de Conjunctuurklok laten in juni een toename zien: de vijftien indicatoren bevinden zich in de rechterkwadranten. Dit betekent dat zij allemaal in de opgaande fase zijn. Het consumentenvertrouwen is in juni vanuit het kwadrant rechtsonder doorgeschoven naar het kwadrant rechtsboven, na een lange periode waarin de indicator elke maand verbeterde. Het consumentenvertrouwen loopt ondanks de sterke verbeteringen

nog wat achter. Ook de consumptie, de orderpositie en de uitzenduren zijn in juni sterk verbeterd. Deze indicatoren kwamen verder boven hun langetermijntrend te liggen.

2. De Conjunctuurklok, Maart 2006

3. De Conjunctuurklok, Juni 2006

2. Bestedingen

De economische groei is in het eerste kwartaal van 2006 uitgekomen op 2,9 procent. Met name de handel met het buitenland fungeerde als aanjager van de economische groei. Daarnaast waren de investeringen fors hoger dan een jaar eerder en lieten de consumptieve bestedingen een robuuste groei zien. De groei van de Nederlandse economie wordt steeds breder gedragen.

2.1 Consumptiegroei trekt aan begin 2006

De consumptieve bestedingen door gezinnen en overheid namen in het eerste kwartaal van 2006 toe met 1,9 procent ten opzichte van het eerste kwartaal een jaar eerder. De stijging van de consumptiegroei komt na een periode van een magere half procent groei in 2003, 2004 en 2005. Het jaarcijfer over 2005 verhuult echter de dynamiek binnen dat jaar. Nam de consumptie in het eerste kwartaal van 2005 nog af, in het tweede kwartaal volgde een zeer lichte groei. Daarna liep de groei op via 1,2 procent in het derde naar 1,5 procent in het vierde kwartaal. De stijgende lijn die in 2005 werd ingezet, zette daarmee door in het eerste kwartaal van 2006.

De consumptieve bestedingen vallen uiteen in de consumptie door huishoudens en de overheidsconsumptie. De consumptie door huishoudens is 0,6 procent lager uitgevallen, terwijl het volume van de overheidsconsumptie 7,2 procent hoger uitkwam dan een jaar eerder. Deze op het eerste gezicht merkwaardige ontwikkeling van de beide deelcomponenten van de consumptieve bestedingen hangt samen met de invoering van het nieuwe zorgstelsel per 1 januari 2006. Dit brengt in het stelsel van de Nationale rekeningen een verschuiving met zich mee van de consumptie door huishoudens naar de overheidsconsumptie (zie kader). Als voor deze verschuiving gecorrigeerd wordt, dan is het volume van de consumptie door huishoudens in het eerste kwartaal van dit jaar 2,6 procent groter dan een jaar eerder.

De overheidsconsumptie daarentegen is na deze correctie nog slechts een bescheiden 0,3 procent hoger dan in het eerste kwartaal van 2005.

In dit hoofdstuk wordt verder de voor veranderingen in het zorgstelsel gecorrigeerde volumeontwikkeling van de consumptie door huishoudens en consumptie door overheid beschreven. De ongecorrigeerde ontwikkeling is vanuit het oogpunt van conjunctuurberichtgeving moeilijk te duiden.

Meer goederen gekocht

De consumptie van huishoudens nam in het eerste kwartaal van 2006 met 2,6 procent toe ten opzichte van een jaar eerder. De consumptie van goederen is veel sterker toegenomen dan de consumptie van diensten. De voor prijsverandering gecorrigeerde bestedingen aan goederen lagen 4,9 procent boven het niveau van het eerste kwartaal 2005. De bestedingen aan diensten vielen 0,8 procent hoger uit dan een jaar eerder. Het achterblijven van de dienstenconsumptie valt vooral toe te schrijven aan de uitgaven aan medische en maatschappelijke diensten.

Vooral meer duurzame artikelen

Aan duurzame goederen werd 7,4 procent meer besteed dan in het eerste kwartaal van 2005. De voor prijsverandering gecorrigeerde uitgaven aan kleding waren bijna 5 procent hoger dan een jaar eerder. Aan vervoermiddelen werd 5,5 procent meer besteed. Woninginrichting en andere duurzame goederen waren samen goed voor een volumetoename van bijna 10 procent. De grootste toename binnen deze categorie werd door de consumentenelektronica bereikt. In het eerste kwartaal van 2006 werd 2,0 procent meer aan voedings- en genotmiddelen besteed dan een jaar eerder.

Consumentenvertrouwen bereikt hoogste punt in 5 jaar

De sterke groei van de consumptie door huishoudens ging gepaard met een verbetering van het consumentenvertrouwen in het eerste kwartaal. Daarna is het consumentenvertrouwen verder toegenomen. In juni zijn er voor het eerst sinds vijf jaar

Staat 4
Binnenlandse consumptieve bestedingen, oorspronkelijke reeks

	2005	2005				2006
		I	II	III	IV	
% volumemutaties t.o.v. dezelfde periode van het voorgaande jaar						
<i>Goederen, w.v.:</i>	0,4	-1,9	-0,3	1,7	2,0	3,3
Voedings- en genotmiddelen	0,0	-1,3	-0,4	1,3	0,3	2,0
Duurzame consumptiegoederen	1,0	-3,1	-1,4	3,5	5,0	6,5
Overige goederen	-0,1	-0,8	1,5	-0,8	-0,2	0,6
<i>Diensten</i>	1,4	0,8	1,5	1,7	1,4	-3,7
Consumptieve bestedingen huishoudens inclusief IZWh (binnenlands)	0,9	-0,4	0,6	1,7	1,7	-0,5
Consumptieve bestedingen huishoudens inclusief IZWh (nationaal)	0,7	-0,8	0,6	1,3	1,6	-0,6

Staat 5
Effecten van het nieuwe zorgstelsel

	Waardemutaties 2006-I Oorspronkelijk	Gecorrigeerd	Volumemutaties 2006-I Oorspronkelijk	Gecorrigeerd
<i>% mutaties t.o.v. dezelfde periode van het voorgaande jaar</i>				
Bestedingscomponenten van het BBP				
Consumptieve bestedingen door huishoudens incl. IZWh, waaronder:	1,8	5,1	-0,6	2,6
Duurzame consumptiegoederen	5,8	6,7	6,5	7,4
Overige goederen	8,6	12,6	0,6	4,6
Diensten	-1,7	3,0	-3,7	0,8
Consumptieve bestedingen door de overheid, waarvan:	9,2	2,2	7,2	0,3
Individuele consumptie door overheid	14,8	3,5	13,1	2,0
w.v.				
individualiseerbaar	1,9	1,9	0,6	0,6
soc. uitkering in natura	23,0	4,5	21,0	2,9
Collectieve consumptie door overheid	2,0	0,6	-0,5	-1,9
Productiebenadering van het BBP; toegevoegde waarde basisprijzen				
Toegevoegde waarde bedrijfstak financiële en zakelijke dienstverlening	3,2	2,8	1,7	1,3
Toegevoegde waarde bedrijfstak overheid	0,1	0,9	-1,9	-1,0

Nieuw zorgstelsel

In 2006 trad in Nederland een nieuw zorgstelsel in werking. De Ziekenfondswet (ZFW) werd vervangen door de Zorgverzekeringswet (ZVW). Het onderscheid tussen particulier en ziekenfonds verzekerden bestaat nu niet meer. Er is één verplichte basisverzekering voor iedereen die in Nederland woont of er onder de loonbelasting valt. Daarnaast kan men zich op vrijwillige basis aanvullend bijverzekeren voor extra zorg. Het verplichte karakter van de basisverzekering leidt in de systematiek van de Nationale rekeningen tot een verschuiving van een deel van de zorg van consumptie door huishoudens naar consumptie overheid. Niet alleen de kosten van ziekenfondspatiënten vallen nu onder de overheidsconsumptie, maar alle vergoedingen die in het basispakket vallen (voor zowel de voormalige ziekenfondsverzekerden als de voormalige particulier verzekerden) worden tot de consumptie overheid gerekend.

De onder de ZVW vallende uitkeringen in natura zijn in het eerste kwartaal maar liefst 45 procent hoger dan het jaar daarvoor toen deze uitkeringen werden gedaan op basis van de ZFW. De consumptie door huishoudens valt hierdoor lager uit en de consumptie door de overheid hoger. Per saldo compenseert dit elkaar, zodat de omboeking geen effect sorteert op de totale consumptie. De overgang op het nieuwe zorgstelsel is daarmee ook BBP-neutraal. Als het nieuwe zorgstelsel niet zou zijn ingevoerd dan zou de huishoudensconsumptie met 2,6 procent zijn toegenomen (in plaats van -0,6 procent), en de overheidsconsumptie met 0,3 procent (in plaats van 7,2 procent).

weer meer optimisten dan pessimisten. Consumenten waren vooral positiever over de economie in de afgelopen twaalf maanden. Ook het oordeel over de komende twaalf maanden verbeterde flink. De koopbereidheid van consumenten is tevens verbeterd. Dat komt doordat consumenten hun eigen financiën aanzienlijk positiever beoordeelden.

2.2 Overheidsconsumptie groeit bescheiden

De groei van de overheidsconsumptie komt, na correctie voor het nieuwe zorgstelsel, in het eerste kwartaal van 2006 uit op 0,3 procent in vergelijking met het eerste kwartaal een jaar eerder.

Het grootste deel van de overheidsconsumptie bestaat uit door de overheid zelf geproduceerde diensten. Deze zogenaamde consumptie uit eigen productie, valt uiteen in collectieve overheidsconsumptie en individualiseerbare overheidsconsumptie. Onder collectieve overheidsconsumptie vallen bijvoorbeeld defensie en openbare orde. Individualiseerbare consumptie zijn uitgaven die bestemd zijn voor specifieke groepen van de samenleving zoals het onderwijs. De uitkeringen in natura omvatten onder andere de uitgaven met betrekking tot de zorg.

In het eerste kwartaal van 2006 daalde de collectieve consumptie met 1,9 procent. De individualiseerbare consumptie laat met 0,6 procent ongeveer hetzelfde groeicijfer zien als het voorgaande jaar. De sociale uitkeringen in natura groeiden met 2,9 procent.

De groei van de uitkeringen in natura zijn zeer beperkt in het eerste kwartaal van 2006 en in het jaar 2005. In 2003 en 2004 stegen de uitkeringen in natura nog met respectievelijk 4,7 en 2,6 procent. De in 2004 doorgevoerde wijzigingen in de AWBZ en ZFW om de zorg ook in de toekomst betaalbaar te houden, hebben zeer waarschijnlijk bijgedragen aan de recente lage groeipercentages.

2.3 Groei investeringen in vaste activa zet door

De investeringen in vaste activa zijn in het eerste kwartaal van 2006 gegroeid met 4,4 procent. Hiermee zet de groei door die is ingezet in 2005. De groei komt na een daling van de investeringen sinds 2002. Tevens wordt de groei in investeringen breder gedragen. In voorgaande kwartalen

Staat 6
Bruto investeringen in vaste activa

	2004			2005				2006
	II	III	IV	I	II	III	IV	I
<i>mld euro</i>								
Bruto investeringen in vaste activa	24,4	21,1	24,6	23,4	25,8	22,9	25,7	24,8
Investerings in schepen, vliegtuigen en in cultuur gebrachte activa	0,5	0,1	0,3	0,3	0,4	0,3	0,2	0,4
Grote projecten	0,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Bruto investeringen in vaste activa (geschoond)	23,4	21,0	24,4	23,0	25,4	22,6	25,4	24,4
<i>% waardenmutaties t.o.v. dezelfde periode van het voorgaande jaar</i>								
Bruto investeringen in vaste activa	0,4	0,3	-0,2	0,3	5,6	8,4	4,3	6,2
Bruto investeringen in vaste activa (geschoond)	-0,5	0,3	4,3	0,9	8,6	7,6	4,4	5,7

waren het vooral investeringen in woningen en computers die aantrokken. In het eerste kwartaal van 2006 werd er ook flink geïnvesteerd in grond-, weg- en waterbouw, machines en installaties en wegvervoermiddelen.

In het eerste kwartaal houdt de groei aan en nemen de investeringen in woningen met 9,0 procent toe. Hiermee komt de groei terug op het niveau van het tweede en derde kwartaal van 2005. In het vierde kwartaal van 2005 groeiden de investeringen in woningen iets minder snel, maar was de groei nog steeds sterk met 5,3 procent.

De investeringen in bedrijfsgebouwen stijgen in het eerste kwartaal van 2006 met 2,1 procent. In hetzelfde kwartaal vorig jaar is er nog een sterke daling. In de vooraf gaande jaren waren de investeringen in bedrijfsgebouwen negatief. De daling neemt echter af van -9 procent in 2004 naar -1,5 procent in 2005. In de infrastructuur zijn de investeringen gegroeid met 4,1 procent en houdt de groei aan. In 2005 daalde alleen het eerste kwartaal en namen de investeringen in infrastructuur in het jaar 2005 toe met 1,3 procent.

Investerings in zakenauto's in het eerste kwartaal van 2006 groeiden met 4,4 procent en zette hiermee de 4,6 procent groei van 2005 voort. In overige wegvervoermiddelen is fors meer geïnvesteerd en is er een stijging van 14,3 procent in volume. Alle vervoermiddelen binnen deze categorie laten een stijging zien. De grootste stijgers zijn de verkopen van trekkers (+ 22,5), autobussen (+28,1) en bestelauto's (+8,7).

In treinen en trams is fors minder geïnvesteerd dan in dezelfde periode vorig jaar, toen er veel nieuw materieel is aangeschaft. Investerings in vliegtuigen zijn sterk toegenomen door de aanschaf van een nieuwe boeing 777. De waarde van een nieuw vliegtuig kan naar gelang het type vliegtuig sterk fluctueren en zal dan ook de mutatie sterk beïnvloeden.

De groei van de investeringen in computers bedroeg in het eerste kwartaal van 2006 21,9 procent. Het hoge groeipercentage van het afgelopen jaar (in 2005 +23,2 procent) wordt hiermee vastgehouden.

Machines en installaties groeiden met 9,8 procent in het eerste kwartaal van 2006. Dit is het hoogste groeicijfer in jaren, zonder dat er een groot investeringsproject aan te pas komt. In de twee voorgaande kwartalen was er al groei (gemiddeld 3,5 procent), maar dit kwartaal loopt de groei sterk op.

Overige materiële activa: groei blijft achter.

De investeringen in overige materiële activa groeiden licht met 0,6 procent en bleef hiermee achter bij de 2,1 procent groei in het eerste kwartaal vorig jaar en de 2,3 procent voor het hele jaar 2005. Tot deze investeringscategorie behoren onder ander meubilair, rekken, silo's, opslagtanks, containers, pallets en dergelijke.

De investeringen in immateriële activa zijn in het eerste kwartaal gedaald met 9,4 procent. Dit werd veroorzaakt door een sterke afname in de investeringen in overige immateriële activa, met name stamrechten. De investeringen in software namen wel toe. In software is voor 3,7 procent meer geïnvesteerd. Hiermee komt het groeitempo hoger te liggen dan de afgelopen twee jaar toen de investeringen in software met gemiddeld 2,5 procent per jaar groeiden.

2.4 In- en uitvoer: hogere groei

Het uitvoervolume van goederen en diensten is in het eerste kwartaal van 2006 8,3 procent groter dan in dezelfde periode van het jaar ervoor. Het invoervolume is gestegen met 8,7 procent. Deze groeicijfers liggen een paar procentpunten hoger dan die van de vier voorliggende kwartalen in 2005.

Wederuitvoer neemt flink toe

De buitenlandse handel in goederen is sterker toegenomen dan de buitenlandse handel in diensten. De uitvoer van goederen is met 9,2 procent gegroeid terwijl de uitvoer van diensten met bijna 4,9 procent groeide. Bij de invoer gaat het om een stijging van 9,4 procent van de goederen

tegenover een stijging van 6,5 procent van de diensten. Binnen de uitvoer doet de wederuitvoer het erg goed: deze groeide met 13,8 procent ten opzichte van hetzelfde kwartaal een jaar eerder. De wederuitvoer bestaat uit goederen die uit het buitenland worden ingevoerd en, na hooguit een kleine bewerking, weer worden uitgevoerd naar andere landen. Zwaarwegende productgroepen in de wederuitvoer, die bovendien een sterke volumegroei laten zien, zijn basismetalen, farmaceutische producten, computers, medische instrumenten, en radio's en tv's. Voor deze productgroepen geldt dat de wederuitvoer meer dan de helft van de betreffende invoer en uitvoer omvat, waardoor ook de totale in- en uitvoer van deze productgroepen een hoge groei laten zien.

Ook de uitvoer van in Nederland geproduceerde goederen groeide. In het eerste kwartaal nam de export van Nederlands fabrikaat met 4,8 procent toe.

Hogere prijzen voor aardgas en aardolie

De uitvoer van aardgas, kleding en machines is in volume flink gegroeid, terwijl dit aan de invoerkant het geval is voor

landbouwproducten, aardolieproducten en ook weer machines. De importwaarde van aardolie is met 50 procent gestegen ten opzichte van een jaar eerder. Dit komt echter bijna geheel door prijsstijgingen want het volume van de import van aardolie is vrijwel onveranderd gebleven. Ook de in- en uitvoer van aardolieproducten, en de uitvoer van aardgas zijn door vergelijkbare prijsstijgingen (rond de +40 procent) fors in waarde gestegen.

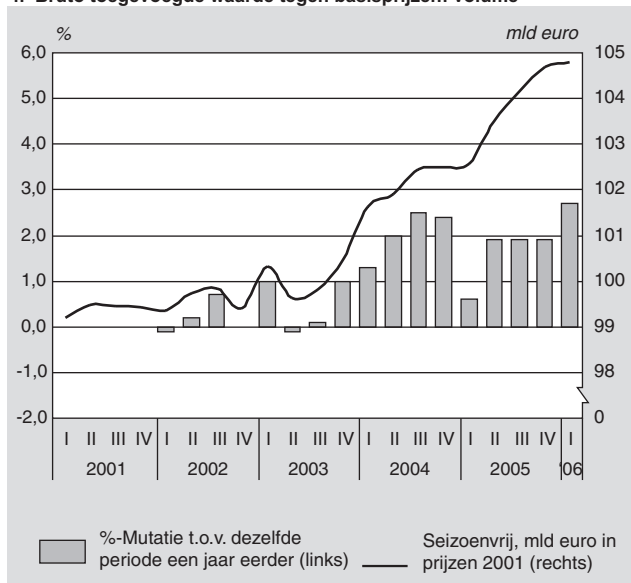
Onveranderde ruilvoet

De ruilvoet is de verhouding tussen de invoerprijzen en de uitvoerprijzen. Bij een verbetering van de ruilvoet wordt de invoer vergeleken met de uitvoer goedkoper. In het eerste kwartaal van 2006 bleef de ruilvoet ten opzichte van een jaar eerder nagenoeg onveranderd. Zowel de invoer- als de uitvoerprijzen stegen gemiddeld met ongeveer 6 procent.

3. Productie

De groei van de productie in het eerste kwartaal van 2006 is te danken aan een fors herstel bij de goederenproducenten en aanhoudende groei bij de commerciële dienstverleners. De goederenproducenten herstelden zich van de terugval in 2005. De industriële productie zit na een marginale groei in 2005 duidelijk in de lift. Dankzij de aantrekkelijke woningbouw presteerde ook de bouwnijverheid goed. Bovendien is er flink meer aardgas gewonnen. In de commerciële dienstverlening groeiden vooral de groothandel en de uitzendbureaus.

4. Bruto toegevoegde waarde tegen basisprijzen: volume

3.1 Goederenproducenten: breed herstel

Het productievolume van de goederenproducenten was in het eerste kwartaal van 2006 3,9 procent groter dan een jaar eerder. Deze groei volgde op een teleurstellend 2005 waarin de goederenproductie met 0,4 procent afnam. Met uitzondering van de landbouw trok de productie in alle bedrijfstakken flink aan.

De productie van de industrie groeide met ruim 2 procent. Bijna alle branches binnen de industrie presteerden in het eerste kwartaal van 2006 beter dan in 2005. De productiegroei was het hoogst in de basischemie. In de transportmiddelenindustrie was de productie weliswaar iets lager dan een jaar eerder, maar het productieverlies was veel kleiner dan in 2005. De forse stijging van de prijzen voor energie en grondstoffen voor de chemische industrie zetten het gevormde inkomen in de industrie flink onder druk. Ondanks de toegenomen productie en een gemiddelde stijging van de afzetprijs van 6 procent nam het gevormde inkomen in de totale industrie met 0,6 procent af.

Uit de Conjunctuurtest van juli blijkt dat het beeld in de industrie positief is. Het producentenvertrouwen in de industrie is in juli 2006 uitgekomen op 9,2. Dit is 2,8 punt hoger dan in juni. Hiermee is het optimisme onder de industriële ondernemers zeer groot. Voor het derde kwartaal worden een toename van de productie, verkoopprijzen en buitenlandse afzet verwacht.

De productie van de voedings- en genotmiddelenindustrie steeg in het eerste kwartaal van 2006 met 2,6 procent. Een bovengemiddelde groei werd gemeten bij de zuivel- en de drankenindustrie. Deze stijging was vooral te danken aan

Staat 7

Bruto toegevoegde waarde van drie groepen producenten: volume

	Aandeel in 2005	2005	2004		2005				2006
			IV	I	II	III	IV	I	
	%	% mutaties t.o.v. dezelfde periode van het voorgaande jaar							
Goederenproducenten	26	-0,4	2,0	-2,0	1,6	-0,4	-0,6	3,9	
Landbouw, bosbouw en visserij	2	1,1	5,8	2,6	-3,2	1,1	3,5	-1,7	
Delfstoffenwinning	3	-9,1	6,1	-6,4	1,1	-20,9	-11,5	10,3	
Industrie	14	0,2	1,3	-1,7	1,1	0,7	0,6	2,2	
Energie- en waterleidingbedrijven	1	-0,1	-0,3	5,7	-4,8	1,2	-2,1	5,2	
Bouwnijverheid	6	1,8	0,8	-3,8	6,7	2,8	1,5	4,9	
Producenten van commerciële diensten	49	3,0	3,2	2,6	2,6	3,3	3,3	3,1	
Handel, horeca en reparatie	15	2,8	4,0	1,4	1,2	4,6	4,1	6,3	
Vervoer, opslag en communicatie	7	1,8	3,8	0,9	0,6	2,3	3,3	2,0	
Financiële en zakelijkdienstverlening	27	3,4	2,5	3,8	4,0	2,8	2,9	1,7	
Producenten van niet-commerciële diensten	25	0,8	1,1	-0,4	0,9	1,3	1,5	0,3	
Overheid	12	0,6	0,3	-0,8	1,0	0,4	1,7	-1,9	
Zorg en overige dienstverlening	13	1,1	1,8	0,0	0,8	2,1	1,4	2,3	
Bruto toegevoegde waarde (basisprijzen)	100	1,6	2,4	0,6	1,9	1,9	1,9	2,7	

Staat 8
Kerncijfers van de industrie in het eerste kwartaal 2006

	Aandeel in totale toegevoegde waarde	Waarde			Prijs			Volume		
		Productie	Verbruik	Toegevoegde waarde	Productie	Verbruik	Toegevoegde waarde	Productie	Verbruik	Toegevoegde waarde
BEDRIJFSTAKKEN	%	% mutaties t.o.v. dezelfde periode van het voorgaande jaar								
Landbouw, bosbouw en visserij	2,1	3,9	5,5	1,6	4,5	5,4	3,3	-0,6	0,2	-1,7
Delfstoffenwinning	6,1	52,3	30,9	58,6	37,4	16,2	43,7	10,8	12,7	10,3
Industrie	13,2	8,8	12,3	-0,6	6,1	9,4	-2,8	2,6	2,7	2,2
Voedings- en genotmiddelenindustrie	2,5	4,7	5,9	1,0	2,0	3,0	-1,2	2,6	2,7	2,2
Textiel- en lederindustrie	0,3	4,1	6,0	-0,3	1,1	3,0	-3,1	2,9	2,9	2,9
Papierindustrie, uitgeverijen en drukkerijen	1,5	3,0	5,5	-0,7	0,6	2,6	-2,4	2,4	2,9	1,6
Aardolie-industrie	0,4	38,5	42,1	-0,5	38,8	42,4	-0,3	-0,2	-0,2	-0,1
Chemische basisproductenindustrie	1,4	17,2	27,1	-11,9	7,6	16,9	-19,6	8,9	8,7	9,5
Chemische eindproductenindustrie	0,6	1,6	5,5	-10,5	1,0	4,8	-10,8	0,6	0,6	0,4
Rubber- en kunststofindustrie	0,4	9,0	11,3	3,4	2,3	4,3	-2,5	6,6	6,7	6,1
Basismetaal- en metaalproductenindustrie	1,6	4,1	6,7	-0,9	3,2	5,5	-1,4	0,9	1,0	0,5
Machine-industrie	1,3	3,2	2,0	5,7	2,9	1,5	5,9	0,3	0,5	-0,2
Elektrotechnische industrie	0,9	5,6	5,4	6,5	2,4	2,1	3,9	3,1	3,3	2,5
Transportmiddelenindustrie	0,7	0,5	0,8	-0,4	1,3	1,4	1,0	-0,8	-0,6	-1,3
Overige industrie	1,6	4,5	5,9	2,8	1,8	2,9	0,3	2,7	2,9	2,5
Energie- en waterleidingbedrijven	1,7	29,2	33,4	14,4	21,7	25,4	8,8	6,2	6,4	5,2
Bouwnijverheid	5,6	9,6	10,6	7,9	2,7	2,6	2,9	6,8	7,8	4,9
Handel, horeca en reparatie	14,3	6,6	7,6	5,7	1,1	3,2	-0,5	5,4	4,3	6,3
Handel en reparatie	12,6	7,0	8,0	6,3	1,0	3,1	-0,5	5,9	4,7	6,9
Horeca	1,7	3,6	5,7	1,6	1,7	3,7	-0,2	1,9	1,9	1,8
Vervoer, opslag en communicatie	6,8	4,0	6,8	0,7	1,3	3,5	-1,3	2,6	3,1	2,0
Vervoer en dienstverlening t.b.v. vervoer	4,3	5,2	8,1	1,4	2,4	4,8	-0,8	2,7	3,2	2,2
Post en telecommunicatie	2,5	1,6	3,7	-0,5	-0,8	0,6	-2,2	2,4	3,1	1,7
Financiële en zakelijke dienstverlening	27,0	3,6	4,0	3,2	1,4	1,2	1,5	2,1	2,8	1,7
Financiële instellingen	7,1	-1,0	2,2	-3,5	-0,4	0,8	-1,4	-0,6	1,3	-2,2
Verhuur van en handel in onroerend goed	7,4	3,6	1,8	4,8	2,6	-0,4	4,6	1,0	2,1	0,2
Uitzendbureaus	2,3	16,8	18,3	16,4	1,3	2,1	1,1	15,3	15,9	15,2
Overige zakelijke dienstverlening	10,2	5,0	5,7	4,3	1,8	2,2	1,5	3,1	3,4	2,8
Overheid	10,6	0,6	1,5	0,1	2,0	2,0	2,0	-1,4	-0,4	-1,9
Zorg en overige dienstverlening	12,5	4,0	3,8	4,0	1,9	2,2	1,7	2,0	1,5	2,3
Totaal	100,0	7,5	9,6	5,2	4,4	6,1	2,5	3,0	3,3	2,7

Staat 9
Industrie: bezettingsgraden, productiebelemmeringen, producentenvertrouwen en productiegroei

	2005				2006	
	I	II	III	IV	I	II
	%					
Bezettingsgraad	82,1	81,9	81,7	82,1	81,4	82,1
Productiebelemmeringen						
nee	80	79	77	80	82	81
ja	20	21	23	20	18	19
<i>te weten, als gevolg van:</i>						
onvoldoende vraag	12	12	14	11	10	9
tekort aan arbeidskrachten	0	1	1	2	1	1
te geringe capaciteit	3	3	3	3	3	4
overige belemmeringen	5	5	5	4	4	5
Producentenvertrouwen	0,2	-0,3	-0,9	3,3	4,5	5,3
Productiegroei in volume	-1,7	1,1	0,7	0,6	2,2	.

de toename van de productie van kaas en bier. Door hogere afzetprijzen lag de productiewaarde van de voedingsindustrie flink hoger dan in het eerste kwartaal van 2005. De nog grotere toename van de verbruiksprijzen leidde er echter toe dat het gevormde inkomen nauwelijks steeg.

Ook in de chemische en in de rubber- en kunststofindustrie zette de stijging van de verbruiksprijzen de toename van het gevormde inkomen onder druk. Door hogere afzetprijzen en een groter productievolume steeg de productiewaarde van de basischemie met ruim 17 procent. De fors hogere prijzen voor aardolie en grondstoffen voor de chemie leidden er echter toe dat de toegevoegde waarde van de basischemie met bijna 12 procent afnam.

Uit de Conjunctuurtest van juli blijkt een licht verbeterd beeld voor de chemische, aardolie- en de rubber- en kunststofverwerkende industrie. De concurrentiepositie is zowel op de binnenlandse als de buitenlandse markt in het tweede kwartaal licht verbeterd. De ondernemers verwachten dat de productie het komende kwartaal stabiel blijft.

De productiewaarde van de basismetale- en metaalproductenindustrie was in het eerste kwartaal van 2006 ruim 4 procent hoger dan in het eerste kwartaal van 2005. Dankzij de groei van de metaalproductenindustrie nam het productievolume eveneens licht toe. De basismetaleindustrie toonde uiteenlopende ontwikkelingen. De productie en de toegevoegde waarde van de ijzer- en staalindustrie daalden fors. In de non-ferro industrie daarentegen stegen de afzetprijzen flink, waardoor er ondanks een lager productievolume in deze branche toch sprake was van een behoorlijke groei van het gevormde inkomen.

De elektrotechnische industrie en de transportmiddelenindustrie herstelden zich van de sterke daling in 2005. In de elektrotechnische industrie lag de productiewaarde in het eerste kwartaal van 2006 5,6 procent hoger dan een jaar eerder. De productiewaarde van de transportmiddelenindustrie stabiliseerde zich op het niveau van het eerste kwartaal van 2005. Het aantal geproduceerde personenauto's nam evenals in 2005 fors af. Deze daling werd echter gecompenseerd door een stijging van 8,5 procent van het aantal geproduceerde vrachtwagens.

De Conjunctuurtest van juli laat in het algemeen een verbeterd beeld zien in de metaal, elektra en transportmiddelenindustrie. In juni was er ten opzichte van mei een ruime stijging van de orderontvangst uit het buitenland. De binnenlandse orderontvangst daarentegen daalde licht. De ondernemers verwachten voor het derde kwartaal een toename van de productie en een flinke stijging van de buitenlandse afzet.

Na een sterk 2005, waarin de productie al met 2,4 procent toenam, groeide de productie van de bouwrijverheid in het eerste kwartaal van 2006 nog sterker door. Vooral dankzij de toenemende nieuwbouw van woningen kwam de groei van het productievolume uit op bijna 7 procent. Door de onverminderd lage vraag naar nieuwe kantoren bleef de groei van de nieuwbouw van gebouwen hierbij achter.

In het eerste kwartaal van 2006 nam zowel de binnenlandse als de buitenlandse vraag naar aardgas sterk toe. De productie van de delfstoffenwinning was hierdoor circa 11 procent hoger dan in het eerste kwartaal van 2005. Nadat de afzetprijzen in 2005 al met 30 procent waren toegenomen, stegen zij in het eerste kwartaal van 2006 met nog eens 37 procent. 85 procent van de delfstoffenproductie bestaat uit aardgas.

De landbouw was in het eerste kwartaal van 2006 de enige bedrijfstak onder de goederenproducenten met een kleiner productievolume. Voor de totale landbouw bleef het productievolume 0,6 procent achter ten opzichte van het overeenkomstige kwartaal een jaar eerder. De afzetprijzen lagen gemiddeld genomen echter hoger, vooral aardappelen en rundvlees brachten flink meer op. Deze prijsstijgingen compenseerden de prijsdalingen van sommige andere producten ruimschoots. Zo daalden de prijzen van vleesvarkens als gevolg van de vondst van dioxine in veevoeder begin 2006. Veel afnemers van varkensvlees annuleerden hun bestellingen en Zuid-Korea en Japan deden hun grenzen op slot voor Nederlands varkensvlees. Per saldo stegen de afzetprijzen voor de landbouwsector met bijna 5 procent. Door de almaar oplopende energieprijzen bleven de boereninkomens echter iets achter bij deze stijging.

3.2 Commerciële dienstverlening: groei houdt aan

Het productievolume van de producenten van commerciële diensten was in het eerste kwartaal van 2006 2,9 procent groter dan een jaar eerder. Deze groei is vergelijkbaar met de groei in 2005. De grootste stimulans komt van de groothandel, de detailhandel en de uitzendbranche.

Na een lange periode van omzetverliezen zit de detailhandel sinds de tweede helft van 2005 in de lift. De omzet van de detailhandel lag in het eerste kwartaal van 2006 5 procent hoger dan een jaar eerder, een stijging die vanwege de stabiele prijzen volledig is toe te schrijven aan hogere volumes. De omzetgroei van de branches in de non-foodsector lag duidelijk hoger dan die van de winkels in de voedings- en genotmiddelensector.

De aantrekkende economie zorgt ervoor dat de uitzendbranche uitbundig blijft groeien. De groei van de werkgelegenheid

Weer groei particuliere autoverkoop

In het eerste kwartaal van 2006 werden in totaal 160 duizend nieuwe personenauto's verkocht. Dit is circa 6 procent meer dan in het eerste kwartaal van 2005. Voor het eerst sinds twee jaar trok de verkoop in het privé marktsegment weer aan. Er werden hier 7,4 procent meer personenauto's afgezet. De verkopen op de zakelijke markt, die in 2004 en 2005 ook toenamen, groeiden in het eerste kwartaal van 2006 met circa 5 procent. Door het herstel van de autoverkoop aan particulieren is de totale omzet van personenauto's in het eerste kwartaal van 2006 met bijna 6,5 procent toegenomen. In 2004 en 2005 groeide de totale omzet met respectievelijk 2,5 en 0,4 procent.

wordt door werkgevers voor een groot deel ingevuld met uitzendkrachten. Het aantal uitzenduren groeide daardoor in het eerste kwartaal van 2006 met ruim 21 procent. Het aantal uren bij de detacheerders was bijna 19 procent groter.

In het eerste kwartaal van 2006 steeg de productiewaarde van het bankwezen met 2,4 procent. Een grote stijging van het aantal effectentransacties leidde tot een flinke toename van de provisie-inkomsten. Ook de kredietverlening aan particulieren en bedrijven droeg sterk bij aan de groei.

Het productievolume van de overige zakelijke dienstverlening is in het eerste kwartaal gegroeid met 3,1 procent. Binnen deze groep groeiden de IT-dienstverleners bovengemiddeld. In het eerste kwartaal zagen ook onder meer de juridische en economische dienstverleners en de reclamebureaus hun omzetten verder toenemen.

Uitgelicht

Bouwnijverheid: forse stijging woningbouw

Het in 2005 ingezette herstel van de bouwnijverheid heeft zich in het eerste kwartaal van 2006 stevig doorgezet. Het productievolume van de bouw groeide in deze periode met 6,8 procent ten opzichte van het eerste kwartaal van 2005. De volumestijging van het verbruik bedroeg 7,8 procent. Het herstel is echter niet in alle bedrijfstakken binnen de bouwnijverheid even groot. Het bouwrijp maken blijft enigszins achter bij de rest van de bouw met een minimale volumestijging van de productie (+0,2 procent). Naast de positieve volumeontwikkeling van de totale bouwnijverheid staat een gemiddelde prijsstijging van zowel de productie als het verbruik van 2,7 procent. Hierdoor komt de gemiddelde waardestijging in de bouw uit op bijna 10 procent voor de productie en bijna 11 procent voor het verbruik.

De gunstige ontwikkelingen in de bouwnijverheid komen grotendeels voort uit de groei van de grootste bedrijfstak: de burgerlijke en utiliteitsbouw. Deze bedrijfstak heeft in het eerste kwartaal van 2006 een volumeontwikkeling van de productie van ruim 7 procent ten opzichte van dezelfde periode vorig jaar en een volumestijging van het verbruik van ruim 8 procent. De groei van de burgerlijke en utiliteitsbouw komt grotendeels tot stand door een stijging van de productie van nieuwbouw woningen. Er zijn dit kwartaal 12,5 duizend woningen gereedgekomen, 31 procent meer dan in het eerste kwartaal vorig jaar (zie figuur 5). 2006 is het derde jaar op rij dat er in het eerste kwartaal meer woningen zijn opgeleverd dan in het jaar daarvoor. Het laagste aantal gereedgekomen woningen van de afgelopen tien jaar werd bereikt in het eerste kwartaal van 2003, toen er slechts 7,5 duizend woningen werden opgeleverd.

Er zit de laatste tien jaar weinig verschil in de ontwikkeling van het aantal opgeleverde koop- en huurwoningen. Voor beide categorieën geldt dat er in het eerste kwartaal van 2003 de minste woningen gereed zijn gekomen. Ook hadden beide tegelijkertijd een stijging of daling

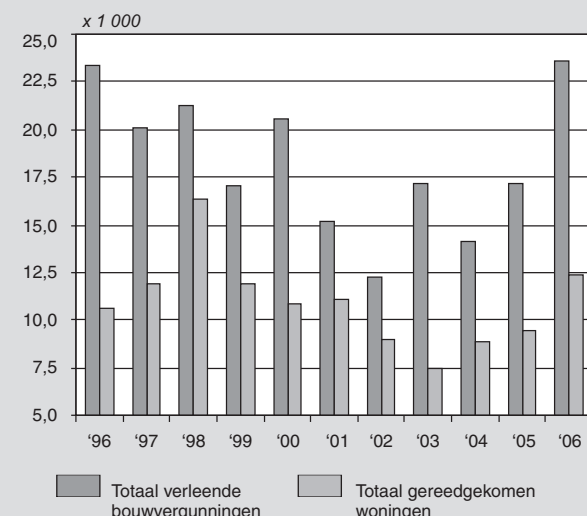
De Conjunctuurtest van juli schetst een zeer positief beeld van de zakelijke dienstverlening. In het tweede kwartaal van 2006 stegen het aantal ontvangen orders en de omzet en de verwachting is dat deze stijging zal doorzetten. De ondernemers in de zakelijke dienstverlening waren nog nooit zo positief over het economisch klimaat en verwachten in de komende maanden meer personeel aan te trekken.

Na twee jaren met een krimpende omzet is in de loop van 2005 het herstel in de horecabranche ingetreden. Ook het omzetvolume dat al vanaf 2000 aan het krimpen was, is in 2005 weer toegenomen. Het herstel van de horeca zette door in het eerste kwartaal van 2006. Zonder de hulp van het paasweekende, dat dit jaar in het tweede kwartaal viel, groeide de omzet van de horeca in deze periode met bijna 4 procent ten opzichte van het eerste kwartaal in 2005.

van het aantal opgeleverde woningen. Uitzondering hierop vormt het eerste kwartaal van 2005. Het aantal opgeleverde huurwoningen groeide dat kwartaal fors (+56 procent), terwijl het aantal gereedgekomen koopwoningen licht daalde (-2 procent). In het eerste kwartaal van 2006 neemt zowel het aantal koopwoningen als het aantal huurwoningen met 30 procent toe.

Ook het aantal verleende bouwvergunningen voor woningen is fors gestegen ten opzichte van het eerste kwartaal van 2005. Er werd voor ruim 23 duizend woningen een bouwvergunning verleend, ruim 6 duizend meer dan in het eerste kwartaal vorig jaar (zie figuur 5). Het aantal verleende bouwvergunningen geeft een indicatie van de te verwachten woningbouw, aangezien het merendeel van de woningen waarvoor een vergunning is aangevraagd ook daadwerkelijk gerealiseerd zal worden. Gemiddeld is de periode tussen het verlenen van een bouwvergunning en de oplevering van de woning anderhalf tot twee jaar. Het aantal verleende vergunningen per jaar is sinds 2002 hoger dan het aantal gereedgekomen woningen per jaar, waardoor het totaal aantal te bouwen woningen nog altijd groeit.

5. Verleende bouwvergunningen en opgeleverde woningen in het eerste kwartaal

3.3 Niet-commerciële dienstverlening: bescheiden groei

Het productievolume van de producenten van niet-commerciële diensten was in het eerste kwartaal van 2006 0,7 procent groter dan een jaar eerder. Deze bescheiden groei is uitsluitend te danken aan de gezondheidszorg en overige dienstverlening. De groei van de productie van de gezondheidszorg en overige dienstverlening versnelde in het eerste kwartaal van 2006 ten opzichte van 2005. De reële toegevoegde waarde was in het eerste kwartaal 2,3 procent groter dan een jaar eerder. In 2005 bedroeg de groei nog 1,1 procent. Het aantal banen in de gezondheids- en welzijnszorg groeide met 2,4 procent ofwel 28 duizend banen. Al vanaf het eerste kwartaal van 2005 versnelt dit groeitempo. De zorg neemt bijna 16 procent van het totale aantal banen in Nederland voor zijn rekening. In tegenstelling tot de ontwikkeling bij de zorg was de productie van de overheid lager. In het eerste kwartaal van

2006 nam de reële toegevoegde waarde van de overheid af met 1,9 procent. De krimp betreft vooral het openbaar bestuur (-4 procent) en defensie (-2 procent). Bij het onderwijs is de toegevoegde waarde met bijna 1,5 procent gestegen. De grote daling bij het openbaar bestuur wordt voor een groot deel veroorzaakt door de invoering van het nieuwe zorgstelsel. De voormalige ziekenfondsen worden met ingang van 2006 niet langer tot de overheidsinstellingen gerekend, maar tot het verzekeringswezen. Daardoor daalt de toegevoegde waarde bij de sociale verzekeringsinstellingen (onderdeel van het openbaar bestuur) met bijna 25 procent. Zonder deze verschuiving zou de daling bij het openbaar bestuur met 2,5 procent toch ook nog aanzienlijk zijn geweest. Ook deze daling wordt echter vertekend, doordat in 2005 de afschrijvingskosten hoog waren. Provincies en waterschappen hebben in dat jaar relatief veel grond aangekocht, waarvan de overdrachtskosten nog in hetzelfde jaar totaal zijn afgeschreven.

4. Prijzen en lonen

In het tweede kwartaal van 2006 nam de inflatie licht toe tot gemiddeld 1,3 procent. Dit kwam vooral door de prijsontwikkeling van verse groenten en benzine. In het eerste kwartaal nam de inflatie juist flink af, onder andere doordat het gebruikersdeel van de onroerendzaakbelasting (OZB) was afgeschaft. In de industrie stegen de prijzen in de eerste helft van 2006 fors, mede als gevolg van de sterk gestegen olieprijs. De cao-lonen zijn in het eerste kwartaal flink gestegen met 1,8 procent.

4.1 Inflatie loopt op in het tweede kwartaal

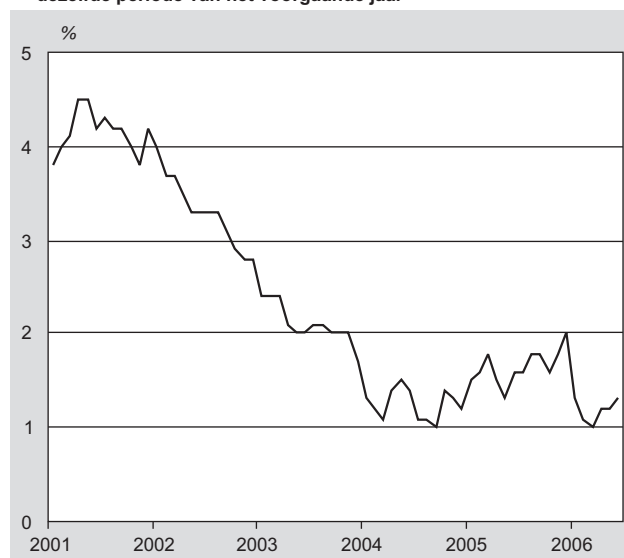
De inflatie is in het tweede kwartaal van 2006 licht opgelopen tot gemiddeld 1,3 procent. In het eerste kwartaal kwam de inflatie uit op 1,1 procent wat een flinke afname was in vergelijking met de gemiddelde inflatie in 2005 (1,7 procent).

De daling van de inflatie in het eerste kwartaal was vooral toe te schrijven aan politieke beslissingen. Het gebruikersdeel van de onroerendzaakbelasting werd afgeschaft en de overheidsbijdrage voor kinderopvang nam toe zodat de eigen bijdrage van ouders daalde.

In april nam de inflatie toe tot 1,2 procent (na 1,0 procent in maart). Het aantrekken van de inflatie is vooral het gevolg van de prijsveranderingen van verse groente en benzine. De gemiddelde prijs van verse groenten daalde weliswaar in april maar de prijsdaling was in april 2005 veel groter. Daarnaast steeg de prijs van benzine. De prijsontwikkeling van verse groenten droeg in juni opnieuw bij aan de toename van de inflatie tot 1,3 procent.

Volgens de Europees geharmoniseerde consumentenprijsindex is de inflatie in het eerste kwartaal van 2006 een stuk hoger uitgekomen dan volgens de CPI, namelijk op 1,8 procent. De meetmethode van de geharmoniseerde index wijkt af van de CPI en dient speciaal voor het verge-

6. Consumentenprijzen (CPI) alle huishoudens mutatie t.o.v. dezelfde periode van het voorgaande jaar

lijken tussen EU-landen. Volgens de HICP behoort Nederland in juni tot de landen met de laagste inflatie in de Eurozone.

4.2 Prijsstijging in de industrie houdt aan

De afzetprijzen van producten van de Nederlandse industrie lagen in het eerste kwartaal van 2006 gemiddeld 6,6 procent hoger dan een jaar eerder. Ook in april en mei 2006 waren de afzetprijzen fors hoger dan een jaar eerder, respectievelijk 6,5 en 7,2 procent. Sinds medio 2004 liggen de prijzen vrijwel onafgebroken meer dan 5 procent hoger dan in dezelfde maand van het voorgaande jaar. Zo'n lange periode is sinds 1990 niet meer voorgekomen.

De prijsontwikkeling in mei van dit jaar ten opzichte van mei 2005 vertoonde grote verschillen tussen de diverse

Staat 10
Prijzontwikkeling bruto binnenlands product naar componenten

	2005	2005				2006
		I	II	III	IV	
		% prijsverandering t.o.v. dezelfde periode van het voorgaande jaar				
Bruto binnenlands product	1,7	1,8	1,6	1,4	1,8	2,5
Bestedingen						
Consumptie	1,8	1,9	1,6	1,8	2,0	2,2
Investerings (incl. voorraden)	1,3	0,7	1,6	0,8	1,9	1,6
Uitvoeroverschot	1,3	3,4	1,6	-0,1	0,2	6,4
Totaal toegevoegde waarde, waarvan:	1,4	1,5	1,4	1,3	1,5	2,5
Goederenproducenten	4,2	4,3	3,9	3,9	4,7	6,7
Producenten van commerciële diensten	-0,2	-0,6	-0,3	-0,1	0,0	0,5
Producenten van niet-commerciële diensten	1,9	2,6	2,2	1,6	1,2	1,8

bedrijfstakken binnen de industrie. Zo lagen de afzetprijzen van de aardolieverwerkende industrie 36,3 procent hoger dan in mei 2005, als gevolg van de ontwikkeling van de aardolieprijs op de wereldmarkt. Ook in de chemische industrie was met 8,6 procent sprake van een bovengemiddelde prijsstijging. In de voedingsmiddelen- en genotmiddelenindustrie bleef de prijsstijging daarentegen beperkt tot 1,8 procent. Onder invloed van de prijsontwikkeling van metalen op de wereldmarkt steeg de afzetprijs in de metaalindustrie met 4,4 procent. Ook prijsdalingen kwamen voor, zoals in de leder- en lederwarenindustrie waar de prijzen in mei met 0,7 procent zijn gedaald.

De ontwikkeling van de afzetprijzen in de aardolieverwerkende industrie bepaalt voor een belangrijk deel de ontwikkeling van de afzetprijzen van de totale industrie. Zonder het effect van de aardolieverwerkende industrie bleef de eerder genoemde stijging van 6,6 procent in het eerste kwartaal beperkt tot 2,8 procent. Voor de maanden april en mei resteerden prijsstijgingen van "slechts" 3,2 en 3,5 procent.

De prijs van een vat North Sea Brent steeg in het eerste kwartaal van 2006 tot een recordhoogte van gemiddeld 62,33 dollar, 30,2 procent hoger dan in het eerste kwartaal van 2005. De prijsstijging in euro's was met ruim 42 procent nóg ongunstiger. De koers van de euro ten opzichte

van de dollar was in het eerste kwartaal van 2006 1,20 dollar, terwijl de euro in hetzelfde kwartaal van 2005 nog 1,31 dollar was. In april en mei is de aardolieprijs verder gestegen tot boven de 70 dollar per vat. Door de stijging van de koers van de euro in deze maanden tot respectievelijk 1,22 en 1,29 dollar, werd de sterke stijging van de aardolieprijs in euro's enigszins getemperd.

4.3 Cao-loonstijging begin 2006 fors hoger

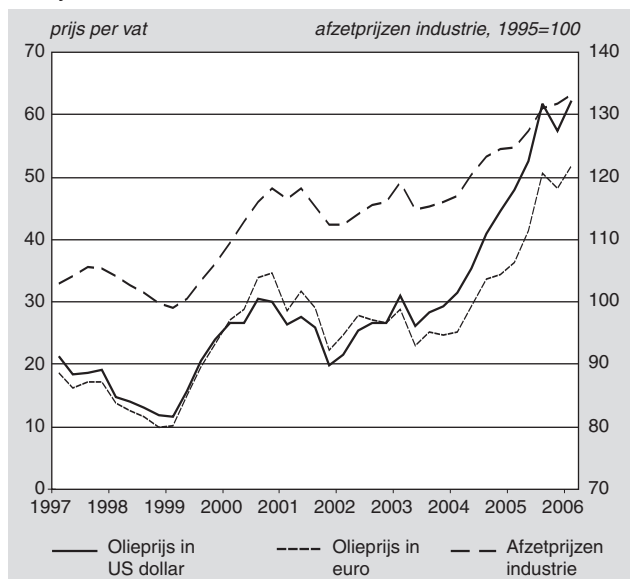
In het eerste kwartaal van 2006 zijn de cao-lonen¹⁾ met 1,8 procent gestegen ten opzichte van een jaar eerder. Dat is fors hoger dan in 2005. In het tweede kwartaal van 2005 bedroeg de cao-loonstijging nog 0,5 procent, de laagste stijging sinds 1984. Vanaf het derde kwartaal van 2005 neemt de cao-loonstijging weer toe.

In het eerste kwartaal van 2006 zijn de cao-lonen inclusief bijzondere beloningen sneller gestegen dan de cao-lonen exclusief bijzondere beloningen. Als de bijzondere beloningen buiten beschouwing worden gelaten, komt de cao-loonstijging uit op 1,4 procent.

Het verschil in cao-loonontwikkeling tussen de overheid en de gesubsidieerde sector is toegenomen. Bij de overheid namen de cao-lonen met 2,1 procent toe tegen 1,1 procent bij de gesubsidieerde sector. De cao-lonen bij particuliere bedrijven stegen met de gemiddelde cao-loonstijging van 1,4 procent. Het verschil in cao-loonontwikkeling bij de gesubsidieerde sector en bij de overheid wordt voor een deel veroorzaakt door de bijzondere beloningen.

De contractuele loonkostenstijging is in het eerste kwartaal van 2006 afgenomen tot 0,9 procent. Voor het eerst sinds 2002 zijn de contractuele loonkosten minder gestegen dan de cao-lonen. In 2005 lag de stijging van de loonkosten nog een 0,5 procentpunt boven die van het cao-loon.

7. Prijzen North Sea Brent en afzet industrie

Noot in de tekst

¹⁾ In deze paragraaf gaat het over cao-lonen per maand inclusief bijzondere beloningen. Het cijfer over het eerste kwartaal van 2006 is gebaseerd op 91 procent van de cao's waaruit de statistiek is opgebouwd. Ongeveer acht van de tien werknemers vallen onder een cao.

5. Inkomen en arbeid

In het eerste kwartaal van 2006 is de arbeidsmarkt verder verbeterd. Het aantal banen nam wederom toe, waarbij de stijging groter was dan in de voorafgaande kwartalen. Het aantal openstaande vacatures bleef stabiel op een hoog niveau en het aantal werklozen liep verder terug. De loonkostenstijging was de laagste sinds 1996.

5.1 Arbeidsmarkt verder verbeterd

Grote stijging aantal banen

Het aantal banen van werknemers is in het eerste kwartaal van 2006 fors gestegen. Er waren 35 duizend banen meer dan in het voorafgaande kwartaal (gecorrigeerd voor seizoeninvloeden). Het is het vierde achtereenvolgende kwartaal waarin het aantal banen stijgt. Ten opzichte van het eerste kwartaal van 2005 is het aantal banen toegenomen met 77 duizend.

Binnen het bedrijfsleven neemt de werkgelegenheid steeds sneller toe. De sterkste groeier is de zakelijke dienstverlening. Het aantal banen in de zakelijke dienstverlening nam in het eerste kwartaal toe met 25 duizend ten opzichte van het voorafgaande kwartaal (gecorrigeerd voor seizoeninvloeden). De werkgelegenheid in de zakelijke dienstverlening loopt niet alleen op vanwege de toenemende inzet van uitzendkrachten, maar ook vanwege groei in andere branches zoals de ICT-sector. Voor het eerst sinds 2001 nam het aantal banen sterk toe bij de financiële instellingen. Ook was er een kleine stijging van het aantal banen in de handel en de horeca. De daling van de werkgelegenheid in de bouw lijkt ten einde.

Het aantal banen in de collectieve sector is in het eerste kwartaal van 2006 voor het eerst afgenomen. Dit komt door het grote aantal banen dat verdwijnt bij het openbaar bestuur. In de zorgsector loopt het aantal banen nog altijd op, al neemt het groeitempo af.

Voor het eerst sinds 4 jaar toename arbeidsjaren

Omgerekend naar arbeidsjaren bedroeg de toename van de werkgelegenheid van werknemers in het eerste kwartaal 47 duizend ten opzichte van een jaar eerder. Dit komt overeen met 0,9 procent. Het is voor het eerst sinds begin 2002 dat het aantal arbeidsjaren hoger ligt dan een jaar eerder. De groei in arbeidsjaren bleef achter doordat de banen die er bijkwamen gemiddeld een kortere arbeidsduur kenden dan de banen die verdwenen.

In de zakelijke dienstverlening groeide de werkgelegenheid in een jaar tijd met 56 duizend arbeidsjaren. De overeenkomstige stijging in de zorgsector en bij de financiële instellingen bedroeg respectievelijk 18 en 11 duizend arbeidsjaren. Bij het openbaar bestuur en in de industrie gingen respectievelijk 18 en 14 duizend arbeidsjaren verloren.

Aantal vacatures stabiel op hoog niveau

In het eerste kwartaal van 2006 stonden 185 duizend vacatures open. Dit zijn er 32 duizend meer dan een jaar eerder. Het is het achtste achtereenvolgende kwartaal waarin het aantal vacatures hoger uitpakt dan in het voorgaande jaar.

Na verwijdering van seizoeninvloeden komt het aantal vacatures in het eerste kwartaal op 172 duizend, vrijwel evenveel als in het voorafgaande kwartaal. Het aantal vacatures steeg sterk in het derde kwartaal van 2005. Hierna bleef het aantal vacatures op vrijwel hetzelfde, hoge niveau. Het aantal vacatures bleef over de hele linie vrijwel constant. Er was een lichte stijging van het aantal vacatures in de nijverheid, maar dit werd tenietgedaan door een lichte daling in met name de zakelijke dienstverlening.

In het eerste kwartaal van 2006 ontstonden 252 duizend vacatures, 35 duizend meer dan in het eerste kwartaal van 2005. Er werden 224 duizend vacatures vervuld, 41 dui-

Staat 11
Arbeidsvolume en beloning van werknemers naar bedrijfstakken

	Arbeidsvolume van werknemers					Beloning van werknemers						
	2005	2005			2006	2005	2005			2006		
		I	II	III	IV	I	I	II	III	IV	I	
% mutaties t.o.v. dezelfde periode van het voorgaande jaar												
BEDRIJFSTAKKEN (SBI 1993)												
Landbouw, bosbouw en visserij	-3,3	-3,6	-3,9	-3,0	-2,7	-1,0	-1,8	-1,6	-1,9	-1,7	-1,8	-0,5
Delfstoffenwinning	-1,5	0,5	-0,8	-3,5	-2,3	1,5	-0,3	0,6	-1,1	0,0	-0,6	-1,2
Industrie	-2,5	-3,1	-2,6	-2,1	-2,0	-1,8	-0,8	-0,8	-0,8	-0,7	-0,8	-0,9
Energie- en waterleidingbedrijven	-1,6	-1,6	-1,2	-0,9	-2,5	0,0	-0,4	-0,5	-0,4	-0,2	-0,4	-0,2
Bouwnijverheid	-3,6	-4,9	-3,8	-3,1	-2,6	-1,0	-2,1	-3,0	-1,7	-1,5	-2,2	-0,5
Handel, horeca en reparatie	-1,2	-1,8	-1,5	-1,1	-0,3	0,6	0,1	0,1	0,2	0,1	0,1	2,0
Vervoer, opslag en communicatie	-2,0	-2,2	-1,9	-1,8	-2,0	-1,9	-0,5	-0,5	-0,5	-0,4	-0,4	-0,4
Financiële en zakelijke dienstverlening	1,4	0,4	0,8	1,6	2,6	5,8	1,9	1,9	1,8	2,1	1,9	6,8
Overheid	-0,8	-0,9	-1,2	-0,3	-0,8	-2,0	2,3	2,3	2,4	2,3	2,3	-1,4
Zorg en overige dienstverlening	0,8	1,0	0,2	0,4	1,4	1,7	1,6	1,7	1,6	1,6	1,7	2,2
Totaal	-0,7	-1,2	-1,0	-0,5	0,0	0,9	0,8	0,7	0,8	0,9	0,8	1,9

zend meer dan in een jaar eerder. In het derde kwartaal van 2005 was er een uitzonderlijk hoge groei van het aantal ontstane vacatures. Hierna zakte het groeitempo van het aantal ontstane vacatures wat in, terwijl het groeitempo van het aantal vervulde vacatures licht opliep.

In het eerste kwartaal van 2006 stonden er op de duizend banen 27 vacatures open. Hieruit blijkt dat de spanning op de arbeidsmarkt verder is opgelopen. De spanning is het hoogst in de zakelijke dienstverlening, bij financiële instellingen en in de horeca waar gemiddeld 45 vacatures open staan op de duizend banen.

Werkloosheid verder gedaald

In het eerste kwartaal van 2006 waren er gemiddeld 460 duizend werklozen. Na verwijdering van seizoeninvloeden komt de werkloze beroepsbevolking uit op 434 duizend. Ten opzichte het vierde kwartaal van 2005 is het aantal werklozen met 32 duizend gedaald (gecorrigeerd voor seizoeninvloeden). De seizoengecorrigeerde werkloosheid bedroeg gemiddeld 5,8 procent. Dit is een half procentpunt lager dan in het voorgaande kwartaal. De daling van de werkloosheid zette in na de zomer van 2005. In het eerste kwartaal van 2006 daalde het aantal werklozen met gemiddeld 11 duizend per maand. De seizoengecorrigeerde werkloosheid daalde onder zowel mannen als vrouwen met 16 duizend.

In het eerste kwartaal van 2006 werden er gemiddeld 305 duizend werkloosheidsuitkeringen verstrekt. Gecorrigeerd voor seizoeninvloeden betekent dat een daling van 17 duizend uitkeringen ten opzichte van het voorafgaande kwartaal. Ten opzichte van een jaar eerder is de instroom in de WW afgenomen terwijl de uitstroom zich vooralsnog op een gelijk niveau heeft gehandhaafd.

In het eerste kwartaal werden gemiddeld 326 duizend bijstandsuitkeringen verstrekt (aan personen tot 65 jaar). Dit waren er ruim twee duizend minder dan een kwartaal eerder. Het aantal bijstandsuitkeringen kent een licht dalende trend.

Loonkostenstijging uitzonderlijk laag

In het eerste kwartaal van 2006 lagen de loonkosten gemiddeld 1,0 procent hoger dan in het eerste kwartaal van 2005. Dit is de laagste loonkostenstijging sinds 1996. De cao-loonstijging loopt overigens alweer op; in het eerste kwartaal stegen de cao-lonen met 1,8 procent. Dat de loonkosten niet sterker stegen komt door een daling van de werkgeverspremies voor (pre)pensioen en arbeidsongeschiktheid.

5.2 Inkomen

Groei loonsom onder groei BBP

De groei van de door werkgevers betaalde loonsom ligt met 1,7 procent in het eerste kwartaal van 2006 lager dan de waardestijging van het BBP (+5,5 procent). De stijging van de loonsom trekt wel aan als gevolg van recent afgesloten CAO's. De veranderingen in het zorgstelsel (zie kader hoofdstuk 2) drukt echter de groei van de loonsom.

Doordat de groei van de lonen in het eerste kwartaal lager is dan de groei van het BBP is de waardestijging van het bruto exploitatiesaldo (+9,5 procent) hoger dan die van het BBP. Dit saldo kan gezien worden als het inkomen van ondernemingen en zelfstandigen.

Verdeling BBP naar onderdelen, eerste kwartaal 2006

	Miljard euro	mutatie t.o.v 2005-1
Lonen, Salarissen en soc. Lasten	60,1	+1,7%
Afschrijvingen	19,0	+2,7%
Belastingen en subsidies	15,4	+7,1%
Netto exploitatie-overschot	34,7	+13,7%
Totaal	129,2	+5,5%

Verslechtering ruilvoet verbruiks- en productieprijsen

Net als in 2005 stijgen ook in het eerste kwartaal van 2006 de verbruiksprijzen sterker dan de productieprijsen. Dit kwam vooral door de stijging van de prijs van aardolie. In het eerste kwartaal lag de prijs van aardolie meer dan 24 procent boven het jaargemiddelde van 2005 en 49 procent hoger dan het niveau in het eerste kwartaal 2005. Dit had een drukkend effect op de toegevoegde waarde van de chemische industrie.

Sterke stijging belastingen

De sterke stijging in het eerste kwartaal van de belastingen (7,1 procent) kan vooral worden toegeschreven aan de zeer forse stijging van de overdrachtsbelasting met bijna 22 procent, de btw bij de investeringen (8,4 procent) en de btw op consumptie (6,9 procent). De stijging wordt echter gedempt door de afnemende accijnsafdrachten.

6. Internationaal

Ondanks de aanzienlijke stijging van de energieprijzen hield de mondiale economische groei in het eerste kwartaal van 2006 aan. De Europese economische groei lag hoger dan het gemiddelde voor 2005 en werd breed gedragen. De Verenigde Staten vertoonden opnieuw een sterke groei. Ook de groei van de Japanse economie zette sterk door in het eerste kwartaal van 2006. De blijvende groei begint zich nu ook wereldwijd te vertalen in een toenemende werkgelegenheid.

6.1 Economisch herstel EU-25 zet door

De Europese economie groeide in het eerste kwartaal van 2006 met 2,6 procent. Het herstel van de Europese economie zette hiermee stevig door, na een groei van gemiddeld 1,6 procent in 2005.

Binnen de Europese Unie loopt de groei sterk uiteen tussen de oude en nieuwe lidstaten. Alle nieuwe lidstaten groeien sneller dan het gemiddelde van de EU-25, waarbij de drie Baltische staten Estland (11,7 procent), Letland (8,1 procent) en Litouwen (8,1 procent) net als in 2005 uitschieters zijn. De slechtst presterende landen zijn Frankrijk, Italië en Portugal¹⁾ die tussen de 1,5 en 2 procent groeiden. Na een matige groei van 1 procent in 2005 nam de groei van de Duitse economie in het eerste kwartaal van 2006 krachtig toe tot 2,9 procent. Nederland groeide net als Duitsland bovengemiddeld met 2,9 procent.

Uitvoer en investeringen stimuleren herstel

De export blijft een belangrijke aanjager van het economische herstel van de Europese Unie. De Europese export is in het eerste kwartaal van 2006 met 10,9 procent fors gestegen. Dit is een verdubbeling van het groeipercentage ten opzichte van het voorgaande kwartaal toen de export

met 5,3 procent groeide. In het Verenigd Koninkrijk en Polen is de export met ruim 20 procent het sterkst toegenomen. De toename van de groei van de Europese export ging gepaard met een stijging van de groei van de wereldhandel.

Naast de export droegen ook de investeringen fors bij aan de groei van de economie. De investeringen stegen sterk met 8 procent terwijl ze een kwartaal eerder minder dan 3 procent groeiden. Het groeipercentage van 8 procent is vergelijkbaar met de groei van de investeringen tijdens de hoogconjunctuur eind jaren '90. In Italië en Duitsland nam de groei van de investeringen met 5 procentpunten toe. Hoewel de investeringen in beide landen nog altijd een lager groeicijfer vertoonden dan het gemiddelde in de EU-25 leverden zij door deze sterke stijgingen toch een positieve bijdrage aan de investeringsgroei.

De sterk toenemende investeringen reflecteren het toegenomen producentenvertrouwen. Het vertrouwen onder Europese producenten ligt op nu op het hoogste niveau sinds de laatste periode van hoogconjunctuur eind jaren negentig.

Werkgelegenheid stijgt en werkloosheid daalt

De Europese werkgevers nemen ook weer meer mensen in dienst. De groei van de werkgelegenheid bedroeg in heel 2005 0,8 procent. Voor 2006 verwacht de Europese commissie een groei van 0,9 procent.

De werkloosheid in de EU-25 (gemeten volgens de internationaal gehanteerde ILO-definitie) nam in 2005 gestaag af van 8,9 procent in het eerste kwartaal tot 8,6 procent in het vierde kwartaal van 2005. In 2006 zet de dalende lijn zich voort. Tussen januari en mei 2006 daalde de werkloosheid van 8,5 procent tot 8,2 procent. In mei noteerden Denemarken en Nederland de laagste werkloosheid

Staat 12
Internationale economische gegevens: eerste kwartaal 2006

	Nederland	Duitsland	EU-25	Verenigde Staten ¹⁾	Japan
<i>% mutatie t.o.v. dezelfde periode van het voorgaande jaar</i>					
Bruto binnenlands product (marktprijzen)	2,9	2,9	2,6	3,7	3,8
Consumptie door huishoudens incl. IZWh	-0,5	1,1	1,7	3,3	2,4
Consumptie door de overheid	7,8	0,8	1,4	1,8	0,8
Bruto investeringen in vaste activa	3,4	5,8	8,0	7,4	5,1
Export van goederen en diensten	7,1	14,2	10,9	8,1	13,7
Import van goederen en diensten	7,2	16,2	11,6	6,1	8,6
HICP ²⁾	1,8	2,0	2,2	3,7	0,4
<i>% van de beroepsbevolking, OESO definitie</i>					
Werkloosheidsgraad	4,2	8,9	8,4	4,7	4,2

Bron: Eurostat, OESO, CBS

¹⁾ Seizoengecorrigeerde cijfers

²⁾ Voor VS en Japan is CPI gebruikt

(3,9 procent) gevolgd door Ierland (4,3 procent) en Luxemburg (4,7 procent). De hoogste werkloosheidspercentages zijn nog altijd te vinden in Polen (16,4 procent) en Slowakije (15,5 procent). Ook in Frankrijk (8,8 procent), en Duitsland (8,3 procent) blijft de werkloosheid hoog.

De lagere werkloosheid en de stijging van de werkgelegenheid hebben een positief gevolg voor de consumptie. Huishoudens hebben weer meer te besteden. In het eerste kwartaal van 2006 nam de consumptie van huishoudens in de EU-25 toe met 1,7 procent. Dit is een lichte stijging ten opzichte van 2005 toen de consumptie met 1,6 procent groeide.

Inflatie EU-25 loopt op

De inflatie in de Europese Unie bedroeg in het eerste kwartaal 2,2 procent. Daarna is de inflatie in de EU-25 verder opgelopen tot 2,4 procent in mei. Vooral in de nieuwe lidstaten is de inflatie gestegen. Letland spant de kroon met 7,4 procent, hierna volgen Slowakije en Estland met ruim 4 procent. De laagste inflatie werd gemeten in Polen (1,5 procent), Finland (1,7 procent), Nederland (1,8 procent) en Zweden (1,9 procent). Het oplopen van de geldontwaarding kwam voornamelijk door de hoge olieprijsen. De kerninflatie, de inflatie met uitzondering van voedingsmiddelen en energie, loopt echter ook op. Dit kan een teken zijn dat de hoge olieprijs begint door te werken in de prijzen van andere goederen.

Nederland synchroon met Duitsland

De economische ontwikkeling van Duitsland en Nederland verloopt al geruime tijd opvallend synchroon. Beide landen bleven qua economische groei al enkele jaren achter bij het Europese gemiddelde. In het eerste kwartaal van 2006 is dit omgeslagen. Duitsland en Nederland groeiden beiden harder dan het gemiddelde in de EU. Hun economische groei kwam uit op 2,9 procent. Bij Duitsland waren

het vooral de investeringen die de economische groei aanzwengelden, in Nederland was het de consumptie die sterk bijdroeg aan de groei.

6.2 Japanse economie groeit fors

De sterke groei van de Japanse economie heeft zich ook in het eerste kwartaal van 2006 voortgezet. De groei nam toe tot 3,8 procent en was daarmee voor het vijfde achtereenvolgende kwartaal hoger dan in het voorgaande kwartaal. De OECD verwacht dat dit de langste periode van hoogconjunctuur zal worden voor Japan in de naoorlogse periode.

De forse groei van de Japanse economie ging gepaard met het aantrekken van de investeringen en een hoge groei van de particuliere consumptie. Na een lichte terugval in 2005 is ook de groei van de export weer toegenomen. In het eerste kwartaal van 2006 stimuleerde vooral de binnenlandse vraag de groei.

De Japanse export zit de laatste jaren in de lift. Na een scherpe daling in 2001 is de export jaarlijks sterk gestegen. In 2003 en 2004 bedroeg de groei van de export gemiddeld 10 procent. De sterke groei van de Japanse export is te danken aan de aanhoudend hoge vraag uit het verre oosten (met name China) en de VS. In 2005 lag de groei de eerste drie kwartalen weliswaar iets lager, maar in het vierde kwartaal van 2005 trok de export weer aan met een groei van ruim 10 procent. Dit herstel zette krachtig door in het eerste kwartaal van 2006 met een groei van 13,7 procent.

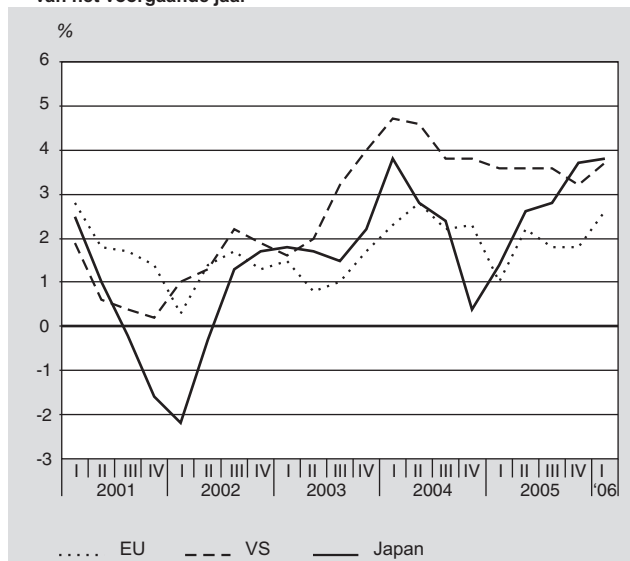
Ook de toenemende groei van de investeringen hield aan. Met een groei van 5,1 procent werd in het eerste kwartaal van 2006 de sterkste groei van het afgelopen decennium genoteerd. De toename van de investeringen is vooral het gevolg van de toenemende winstgevendheid van het Japanse bedrijfsleven.

De particuliere consumptie groeide in het eerste kwartaal met 2,4 procent. Hiermee is weliswaar sprake van een lichte terugval ten opzichte van het laatste kwartaal van 2005 toen de consumptie met 3,2 procent toenam, maar historisch gezien is het groeipercentage nog altijd hoog.

De groei van de consumptie hangt samen met de toenemende werkgelegenheid en dalende werkloosheid in Japan. Sinds april 2003, toen de werkloosheid 5,5 procent bedroeg, daalt de werkloosheid gestaag. In het eerste kwartaal van 2006 stabiliseerde de werkloosheid op 4,2 procent. In mei daalde de werkloosheid verder naar 4,0 procent. Een jaar eerder bedroeg de werkloosheid nog 4,4 procent.

De toenemende economische groei zorgt voor een opwaartse druk op de inflatie. De consumentenprijzen stijgen weer sinds enige maanden. De aanhoudende economische groei lijkt een einde te maken aan de lange periode van deflatie die eind 1998 werd ingezet. Deze omslag zette het vierde kwartaal van 2005 in. De inflatie was toen 0,2 procent. Begin 2006 zette deze lijn voorzichtig door. In

8. Bruto binnenlands product (volume) mutaties t.o.v. dezelfde periode van het voorgaande jaar

het eerste kwartaal steeg de Consumer Price Index (CPI) naar 0,4 procent.

6.3 Aanhoudend sterke groei Amerikaanse economie

Ondanks de sterk gestegen olieprijsen en de schade die verschillende verwoestende orkanen eind 2005 aanrichtten, duurt de periode van hoge economische groei in de VS voort. Sinds het derde kwartaal van 2003 ligt de Amerikaanse economische groei boven de 3 procent. Het IMF voorspelt voor 2006 een groei van 3,4 procent.

De Amerikaanse economie groeide in het eerste kwartaal van 2006 met 3,7 procent. Daarmee herstelde het groeitempo na het laatste kwartaal van 2005. Vooral de particuliere consumptie, de investeringen en de export ontwikkelden zich in het eerste kwartaal erg positief.

Terwijl in Europa de particuliere consumptie lange tijd een rem zette op de economische ontwikkeling, is het in de VS een van de drijvende krachten achter de aanhoudende economische groei. In het eerste kwartaal van 2006 groeide de consumptie met 3,3 procent. De consumptie trekt weer aan, na een terugval in het vierde kwartaal van 2005. De terugval in de consumptiegroei tot 2,9 procent was te wijten aan de orkanen Katrina en Rita en werd al voorspeld door het Amerikaanse bureau van economische analyse (BEA).

De aanhoudende groei in de Verenigde Staten zorgt voor een aanhoudende vraag naar extra productiecapaciteit waardoor nieuwe investeringen nodig zijn. In het eerste kwartaal groeiden de Amerikaanse investeringen met 7,4 procent. Hoewel de groei ten opzichte van het eerste kwartaal van 2005 met een half procentpunt afnam blijft de investeringsgroei daarmee sterk.

De export trok fors aan in het eerste kwartaal en groeide met 8,1 procent. Een sterke stijging ten opzichte van het vorige kwartaal toen de export met 6,4 procent steeg.

De Amerikaanse arbeidsmarkt profiteert duidelijk van de gunstige economische ontwikkeling in de VS. De werkloosheid liep in 2005 al terug tot 5,1 procent. In 2006 zet de daling van de werkloosheid door. In het eerste kwartaal was de werkloosheid gemiddeld 4,7 procent en in mei daalde de werkloosheid verder tot 4,6 procent.

De inflatie in de Verenigde Staten is in het eerste kwartaal van 2006 licht gedaald naar een gemiddelde waarde van 3,7 procent. In januari was de inflatie nog 4,0 procent, in maart bedroeg zij 3,4 procent. In april liep de inflatie weer licht op tot 3,6 procent. Deze ontwikkeling in de CPI werd grotendeels veroorzaakt door de stijging van de olieprijsen. De Amerikaanse kerninflatie bleef in 2004 en 2005 stabiel op 2 procent, maar stijgt in de eerste maanden van 2006 sterker dan analisten hadden verwacht. In mei steeg de kerninflatie voor de derde achtereenvolgende maand. Dit kan erop wijzen dat de hoge energieprijzen nu ook in de prijzen van andere producten beginnen door te werken.

Om de inflatie te beteugelen heeft de Amerikaanse centrale bank de rente sinds juni 2004 al 17 keer met een kwart procentpunt verhoogd. De meest recente verhoging dateert van 30 juni 2006. Daarbij werd het belangrijkste rentetarief, de federal funds rate, verhoogd van 5,0 tot 5,25 procent.

Noot in de tekst

- 1) Gebaseerd op vierde kwartaal 2005

Nieuwe methode voor berekening macro-economische groeicijfers

Reinier Bikker

Het CBS presenteert de economische groei op kwartaalbasis op twee manieren. De meest bekende is de volumegroei van het BBP ten opzichte van het overeenkomstige kwartaal een jaar eerder. Deze cijfers worden berekend door een directe vergelijking van de volumes van deze kwartalen. Daarnaast publiceert het CBS de kwartaal-op-kwartaalgroei. Deze wordt tot nog toe berekend door een indirecte vergelijking van de volumes van opvolgende kwartalen, waarna een correctie voor seizoen- en werkdaginvoeden wordt toegepast. Vanaf de publicatie van het tweede kwartaal van 2006 zal het CBS de kwartaal-op-kwartaalgroei direct gaan berekenen. Dit heeft als voordelen dat wordt aangesloten bij de methoden die binnen de Europese Unie het meest gebruikt worden en dat de kwartaal-op-kwartaalgroei nauwkeuriger dan voorheen bepaald wordt. Het nadeel van de nieuwe berekeningsmethode is dat de groei van vier kwartalen achtereen niet altijd precies aansluit bij de direct gemeten groei over vier kwartalen. Dit artikel geeft de achtergronden van deze verandering.

Internationale afstemming

Binnen de Europese Unie is afgesproken gebruik te maken van kettingindexen. Hierbij wordt de periode waarop de prijzen betrekking hebben telkens aangepast naar een zo recent mogelijke periode. Zo hanteert het CBS voor de jaarcijfers een kettingindex waarbij de prijzen van het voorgaande jaar als basis dienen. Een kwartaalkettingindex moet een beeld geven van de korte termijn ontwikkeling van de belangrijkste economische grootheden, in aansluiting op de kettingindex voor de jaarcijfers.

Het CBS hanteert sinds 1980 het overeenkomstige kwartaal in het voorgaande jaar als belangrijkste referentieperiode. De motivatie hierachter is dat de groei over het jaar heen een goede indicator is voor de te verwachten jaarmutatie, zonder dat er noodzakelijkerwijs gebruik gemaakt hoeft te worden van correctie voor seizoensinvloeden. De uitkomst van een seizoenscorrectie is afhankelijk van de gekozen correctiemethode. Aangezien er internationaal verschillen bestaan in de gehanteerde correctiemethoden, wordt de internationale vergelijkbaarheid vergroot door de economische ontwikkeling over het jaar heen te beschouwen zonder te corrigeren voor seizoensinvloeden.

Er kan ook gekozen worden om de volumegroei van het BBP uit te drukken als een kwartaal-op-kwartaalgroei. Het

belangrijkste voordeel hiervan is dat dit groeicijfer betrekking heeft op een veel recentere periode. Zonder correctie voor seizoensinvloeden is de kwartaal-op-kwartaalgroei echter niet goed te relateren aan de te verwachten jaarmutatie¹⁾. De keuze tussen het voorgaande kwartaal of het overeenkomstige kwartaal een jaar eerder als referentieperiode is dus een keuze tussen recentheid en internationale vergelijkbaarheid.

Over deze keuze is in internationaal verband de laatste jaren veel discussie geweest. Eurostat, het statistische bureau van de Europese Unie, probeert te bereiken dat de Europese lidstaten vergelijkbare berekeningsmethoden hanteren voor hun economische ontwikkelingscijfers.

Eurostat heeft de voorkeur uitgesproken voor de kwartaal-op-kwartaalgroei als belangrijkste groeicijfer. Voor Eurostat weegt namelijk het voordeel van de recentheid van de informatie zwaarder dan de verminderde internationale vergelijkbaarheid, omdat recentheid van de ontwikkelingscijfers cruciaal is voor analyse van de conjunctuur.

Voor het CBS is de wens van Eurostat een belangrijke reden om de berekening van kwartaal-op-kwartaalgroei in overeenstemming te brengen met de methoden die binnen de Europese Unie het meest gebruikt worden. In de eigen persberichten zal het CBS overigens beide groeicijfers blijven publiceren.

Het meten van economische groei

De waardeontwikkeling van economische grootheden moet worden gesplitst in de ontwikkeling als gevolg van prijsveranderingen en die als gevolg van volumeveranderingen. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van een volume-index. Om het volume van een economische grootheid in twee perioden te vergelijken dient de waarde van goederen en diensten in dezelfde prijzen te worden uitgedrukt waarna het resultaat vergeleken kan worden door de ratio van de waarde in beide perioden te berekenen. Dit is een *directe* vergelijking. Om meer dan twee perioden zinvol met elkaar te kunnen vergelijken wordt een overlappende periode gebruikt. Door bijvoorbeeld de groei van periode 2 ten opzichte van periode 1 te koppelen aan de groei in periode 3 ten opzichte van periode 2, kan een *indirecte* vergelijking worden gemaakt tussen periode 1 en 3. Als dit systematisch wordt gedaan voor alle perioden in een tijdreeks ontstaat een kettingindex.

Het berekenen van een kettingindex gebeurt in een aantal stappen. Voor de jaarcijfers van macro-economische

grootheden zoals het BBP wordt bijvoorbeeld eerst de waarde van het verslagjaar, uitgedrukt in de prijzen het voorgaande jaar, direct vergeleken met de waarde in het voorgaande jaar. Door daarna deze groeiratio te vermenigvuldigen met de kettingindexwaarde van het voorgaande jaar ontstaat de kettingindex.

In de methode die het CBS tot nu toe voor de berekening van kwartaalcijfers hanteerde staat de groei tussen overeenkomstige kwartalen centraal. Eerst wordt de waarde van het verslagkwartaal in de prijzen van het voorgaande jaar gedeeld door de waarde van het overeenkomstige kwartaal een jaar eerder. Door te vermenigvuldigen met de kettingindexwaarde van het overeenkomstige kwartaal een jaar eerder, ontstaat een kwartaalkettingindex. Vanaf het tweede kwartaal van 2006 zal de kwartaal-op-kwartaalgroei als uitgangspunt van de berekening worden genomen. Hierbij wordt de waarde van het verslagkwartaal in de prijzen van het voorgaande jaar gedeeld door de waarde van het voorgaande kwartaal. Een kettingindex ontstaat door te vermenigvuldigen met de kettingindexwaarde van het voorgaande kwartaal.

Beide berekeningsmethoden leiden dus tot een kettingindex, maar bij de methode die het CBS tot nu toe hanteerde bestaan de schakels van de ketting uit mutaties tussen overeenkomstige kwartalen, terwijl in de nieuwe methode de schakels bestaan uit direct gemeten kwartaal-op-kwartaalmutaties. Dat heeft tot gevolg dat in de nieuwe kwartaalkettingindex de kwartaal-op-kwartaalgroei nauwkeuriger bepaald wordt dan in de oude kwartaalkettingindex, waar de kwartaal-op-kwartaalgroei indirect bepaald werd.

Bij beide berekeningsmethoden worden de kwartaalvolumes uitgedrukt in de gemiddelde prijzen van het voorgaande jaar, waardoor de beide resulterende kwartaalkettingindexen al bijna aansluiten op de jaarkettingindex. Bij beide berekeningsmethoden voor de kwartaalkettingindex ontstaan echter toch kleine verschillen met de jaarcijfers. Het gemiddelde van de indexwaarden van de vier kwartalen zal niet exact gelijk zijn aan de jaarkettingindex. Deze verschillen ontstaan in de berekeningsmethoden, doordat de weging van de componenten van een cijfer zoals het BBP van kwartaal tot kwartaal iets varieert. Om de kwartaalcijfers te laten aansluiten bij de jaarcijfers, die op beter bronmateriaal zijn gebaseerd, worden ze aan de jaarcijfers aangepast. Dit gebeurt via een rekenstap die *benchmarken* wordt genoemd.

Verschillen

Om de verschillen tussen de twee alternatieve berekeningsmethoden te illustreren zal een voorbeeld worden uitgewerkt²⁾. De berekening van een kettingindex gaat telkens uit van de prijzen van het voorgaande jaar. Van jaar tot jaar zal zowel het gemiddelde prijsniveau veranderen, als de onderlinge prijsverhoudingen van componenten binnen een aggregaat. Als dit wordt vertaald naar de invloed van nieuwe prijzen op de kwartaalwaarden, dan blijkt dat het berekenen van kwartaalwaarden in andere prijzen

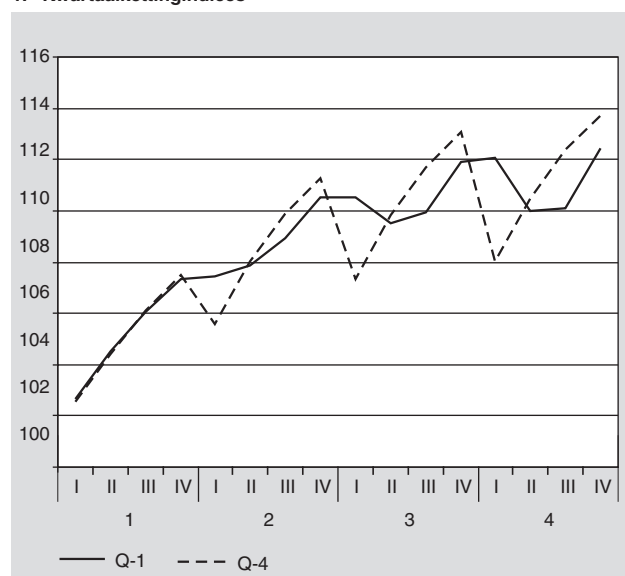
zowel het gemiddelde als de onderlinge verhouding van de kwartaalwaarden kan veranderen. Dit getallenvoorbeeld laat deze effecten in een extreme mate zien.

Aan het begin van de periode zijn beide goederengroepen, A en B, vergelijkbaar in hoeveelheid en prijs, aan het einde van de periode echter niet meer. De eenheidsprijs van goederengroep B ligt aan het einde van de periode meer dan zes keer zo hoog als die van goederengroep A, terwijl de hoeveelheid van A tweemaal zo groot is geworden als die van B. Door dit verloop in de prijzen en hoeveelheden wordt aan het einde van de periode het aggregaat sterk gedomineerd door goederengroep B. Het voorbeeld is verder zo geconstrueerd dat de beide goederengroepen een tegengestelde langetermijntrend vertonen en tevens een tegengesteld seizoenpatroon. Het verschuiven van de balans naar goederengroep B heeft als gevolg dat het kwartaalpatroon van het aggregaat steeds meer gaat lijken op de trend en seizoenspatroon van product B.

Tabel 1 en figuur 1 laten zien welke resultaten de beide berekeningsmethoden in deze situatie opleveren. Het blijkt dat de veranderingen in het kwartaalpatroon van het aggregaat worden genegeerd door de methode die uitgaat van groei tussen overeenkomstige kwartalen (Q-4). Het patroon van de kwartalen in het jaar waarin de indexberekening start blijft min of meer gehandhaafd. Deze methode pikt dus wel de verandering in het gemiddelde kwartaalniveau op, maar niet de verandering in de onderlinge verhoudingen van de kwartalen.

De extreme verschuivingen van prijzen zoals in dit voorbeeld, zullen in geaggregeerde cijfers zoals het BBP of de finale bestedingen niet vaak voorkomen. Toch laat het voorbeeld zien dat als een kwartaalkettingindex wordt geconstrueerd op basis van groeiratio's tussen opvolgende kwartalen, de kwartaal-op-kwartaalgroei nauwkeuriger gemeten wordt. Merk ook op dat de indexcijfers hier niet nog zijn gecorrigeerd voor seizoenseffecten. Seizoenscorrectie zal de verschillen tussen de beide methoden verkleinen.

1. Kwartaalkettingindices

Tabel 1
Berekening kwartaalindex op twee manieren

Periode	Hoeveelheid		Prijzen		Waarde in gemiddelde jaarprijzen		Kwartaalkettingindex op basis van			
	A	B	A	B	voorgaand jaar	lopend jaar	Q-4		Q-1	
							Index ^{A)}	Groei	Index ^{B)}	Groei
0	251,0	236,0	7,0	6,0		3 173,0	100,0		100,0	
1 I	66,1	58,5			813,4	889,8	102,5	2,5	102,6	2,6
II	70,4	56,0			828,5	890,9	104,4	1,9	104,5	1,8
III	72,7	55,5			841,6	899,1	106,1	1,6	106,1	1,5
IV	73,0	57,0			852,7	914,2	107,5	1,3	107,3	1,2
	282,0	227,0	5,5	9,0	3 336,0	3 594,0	105,1		105,1	
2 I	74,5	56,3			916,4	945,5	105,6	-1,8	107,4	0,1
II	79,3	53,9			921,4	937,2	108,0	2,3	107,9	0,4
III	81,9	53,4			931,4	942,0	109,9	1,7	108,9	1,0
IV	82,3	54,9			946,2	960,0	111,3	1,2	110,5	1,5
	318,0	218,5	4,0	11,5	3 715,5	3 784,8	108,7		108,7	
3 I	84,5	54,2			961,1	984,9	107,3	-3,5	110,5	0,0
II	89,3	51,8			952,8	967,0	109,8	2,3	109,5	-0,9
III	91,9	51,3			957,6	968,3	111,7	1,7	110,0	0,4
IV	92,3	52,7			975,5	988,8	113,1	1,2	111,9	1,8
	358,0	210,0	3,0	13,5	3 847,0	3 909,0	110,5		110,5	
4 I	95,5	52,2			991,0	1 063,3	108,0	-4,5	112,1	0,1
II	100,3	49,8			973,0	1 037,3	110,5	2,3	110,0	-1,9
III	102,9	49,3			974,3	1 036,2	112,4	1,7	110,1	0,1
IV	103,3	50,7			994,7	1 059,8	113,7	1,2	112,5	2,1
	402,0	202,0	2,5	15,8	3 933,0	4 196,6	111,2		111,2	

A) Een benchmark was niet nodig, omdat de verschillen kleiner zijn dan het afrondniveau.

B) Gebenchmarked met de proportionele Denton methode.

Het CBS zal voor de berekening van de economische groei op kwartaalbasis met ingang van het verslag van het tweede kwartaal van 2006 overgaan op de berekeningsmethode die is gebaseerd op de kwartaal-op-kwartaal-groeiratio's. In het persbericht over de economische groei zal de direct berekende groei ten opzichte van het overeenkomstige kwartaal een jaar eerder als belangrijkste cijfer worden gepubliceerd. Dit cijfer zal echter niet meer gebruikt worden om de seizoensgecorrigeerde kwartaal-op-kwartaalgroei te berekenen. De kwartaal-op-kwartaalgroei zal worden gebaseerd op de direct berekende groei tussen opvolgende kwartalen. In de tabellen in het persbericht zullen de reeksen met seizoensgecorrigeerde indexcijfers worden gebaseerd op een kwartaalketting-index die uitgaat van kwartaal-op-kwartaalgroeiratio's.

Literatuur

Bloem *et al.* (2001), *Quarterly National Accounts Manual—Concepts, Data sources and Compilation*, IMF, Washington, D.C.

Buiten, G. en Janssen, R. (2000), *Presenting quarterly growth rates*, Netherlands Official Statistics 15, Winter 2000.

Noot in de tekst

- 1) Voor een meer uitgebreide discussie, zie het artikel van Buiten en Janssen (2000).
- 2) Gebaseerd op het getallenvoorbeeld dat is gegeven als voorbeeld 9.4 in Bloem *et al.* (2001).

Vorderingenoverschot van 0,4 miljard euro bij het Rijk

Mark Vlemmings

In 2005 heeft het Rijk voor het eerst sinds vijf jaar een vorderingenoverschot gerealiseerd. Het afgelopen jaar stegen de inkomsten met 11,6 miljard euro, terwijl de uitgaven slechts met 2,6 miljard euro toenamen. Het vorderingenstekort van 8,6 miljard euro in 2004 is hiermee omgeslagen in een vorderingenoverschot van 0,4 miljard euro. De verbetering van het vorderingensaldo kwam vooral tot stand door meevallende belastingopbrengsten en hogere aardgasbaten. Het vorderingensaldo van de gehele Overheid kwam uit op een tekort van 1,5 miljard euro.

Vorderingenoverschot voor het Rijk

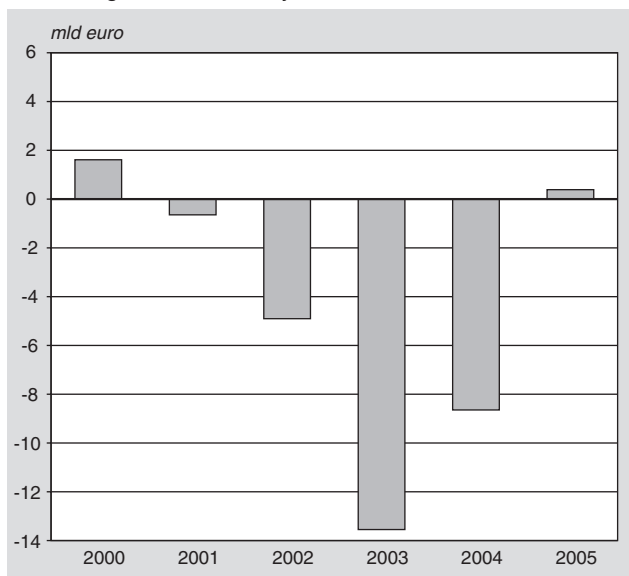
Na een aantal jaren met een vorderingstekort had het Rijk in 2005 een overschot. De belastingopbrengsten waren hoger door een aantrekkende economie en incidentele meevallers. Ook de hoge aardgasprijs zorgde voor meer inkomsten. De inkomsten van het Rijk stegen van

120 miljard euro in 2004 naar 131,6 miljard euro in 2005, een toename van bijna 10 procent. De uitgaven stegen met 2,6 miljard euro naar een totaal van 131,2 miljard euro. Deze toename van 2 procent kwam vooral door hogere overdrachten aan lagere overheden en de EU. Per saldo kwam het Rijk hierdoor uit op een bescheiden vorderingenoverschot van 0,4 miljard euro.

Het Rijk leverde hiermee een positieve bijdrage aan het vorderingensaldo van de Centrale Overheid. In totaal had de Centrale Overheid een overschot van ruim 0,6 miljard euro.

De Overheid bestaat naast de Centrale Overheid uit de Lagere Overheid (zoals gemeenten, provincies en waterschappen) en de Wettelijke Sociale Verzekeringsinstellingen. Beide onderdelen hadden een vorderingstekort in 2005. Het tekort van de Lagere Overheid kwam uit op 1,6 miljard euro, het tekort van de Wettelijke Sociale Verzekeringsinstellingen bedroeg 0,5 miljard euro. Voor de gehele Overheid leidde dit uiteindelijk tot een vorderingstekort van 1,5 miljard euro, oftewel 0,3 procent van het BBP.

1. Vorderingensaldo van het Rijk

Meer belastinginkomsten

De inkomsten uit rijksbelastingen bedroegen in totaal 116 miljard euro in 2005. Dit is 10 miljard euro meer dan in 2004, een stijging van ruim 9 procent.

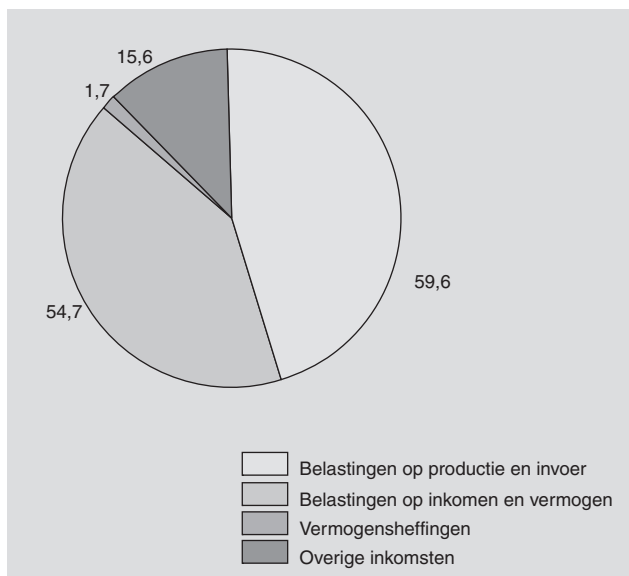
De belastingen op inkomen en vermogen stegen met 7 miljard euro door een afrekening met de wettelijke sociale verzekeringsinstellingen en door economische ontwikkelingen. De grootste stijging deed zich voor bij de inkomstenbelasting. De opbrengst van deze belasting is normaal gesproken relatief laag. De onverwacht hoge opbrengst in 2005 was hoofdzakelijk het gevolg van een naheffing die werd opgelegd aan de wettelijke sociale verzekeringsinstellingen. Bij de definitieve afrekening van twee oude belastingjaren bleken zij nog 3,6 miljard euro verschuldigd te zijn. De opbrengsten van de vennootschaps- en dividendbelasting zaten in de lift door betere economische omstandigheden en versnelde belastingafdrachten. Aan vennootschapsbelasting werd 14 procent meer geïnd. De opbrengst steeg

Tabel 1
Vorderingensaldo naar overheidslaag in 2005*

	Middelen	Bestedingen	Saldo	Saldo t.o.v. van het BBP
	mld euro			%
Overheid, waarvan:	366,9	368,4	-1,5	-0,3
Centrale overheid:	149,2	148,6	0,6	0,1
Rijk	131,6	131,2	0,4	0,1
Overig	17,6	17,4	0,2	0,0
Lagere overheid	134,6	136,2	-1,6	-0,3
Wettelijke Sociale Verzekeringsinstellingen	83,1	83,7	-0,5	-0,1

*: De cijfers voor 2005 zijn voorlopig.

2. Middelen van het Rijk in mld euro 2005

daardoor met 2,1 miljard euro naar een totaal van 17,1 miljard euro. Bij de dividendbelasting werd zelfs 26 procent meer geïnd (+0,9 miljard euro).

De belastingen op productie en invoer lieten een groei van 2,7 miljard euro zien. Bijna de helft van de groei kwam voor rekening van de belangrijkste belastingsoort; de omzetbelasting (BTW). Het aandeel van de BTW in deze belastingcategorie nam echter wel af door de sterke groei van de andere belastingen op productie en invoer. Vooral de belastingen op milieugrondslag stegen fors met 26 procent. De oorzaak hiervan was de extra verhoging van het belastingtarief voor energie en aardgas bovenop de gebruikelijke inflatiecorrectie.

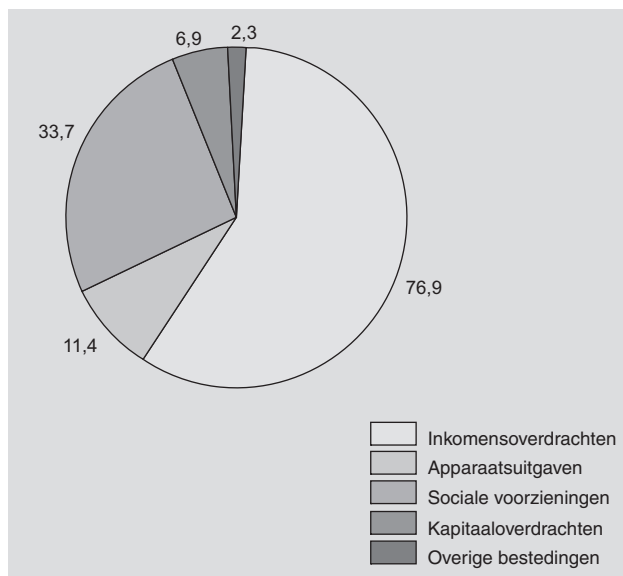
De enige daling deed zich voor bij de accijnzen. De totale opbrengst van deze belastingen nam met 30 miljoen euro af. Deze lichte afname van 0,3 procent was voornamelijk het gevolg van een afvlakkende consumptie van tabak, benzine, bier en gedistilleerde drank. De accijns op tabak bracht in 2005 wel meer op. De invoering van een minimumaccijns zorgde voor een verhoogde belastingopbrengst uit de verkoop van de goedkoopste pakjes sigaretten en shag.

Hogere niet-belastingopbrengsten

De opbrengst van de inkomsten uit staatsdeelnemingen nam in 2005 met 1,4 miljard euro toe tot 4,2 miljard euro. Deze inkomsten bestaan voornamelijk uit aardgasbaten. De hogere ontvangsten hingen samen met de hoge olieprijs waaraan de aardgasprijs gekoppeld is. Door toegenomen spanningen in de wereld en een hogere vraag lag de olieprijs in 2005 hoger dan het jaar daarvoor.

De Nederlandsche Bank droeg 0,1 miljard euro meer af. De overige inkomsten van het Rijk uit andere staatsdeelnemingen bleven nagenoeg gelijk aan het jaar daarvoor. De inkomsten uit Holland Casino en de Staatsloterij daalden door een lagere omzet.

3. Bestedingen van het Rijk in mld euro 2005

Stijging inkomensoverdrachten

In 2005 stegen de totale uitgaven van het Rijk met 2,6 miljard euro naar een totaal van 131,2 miljard euro. De grootste absolute stijging van de uitgaven vond plaats bij de inkomensoverdrachten. De kapitaaloverdrachten en sociale voorzieningen namen ook toe, terwijl de apparaatsuitgaven van het Rijk nagenoeg gelijk bleven.

De inkomensoverdrachten stegen met 2,2 miljard euro naar een totaal van 76,9 miljard euro en vormden daarmee ruim de helft van de totale uitgaven van het Rijk. De inkomensoverdrachten worden hoofdzakelijk ontvangen door de lagere overheden en het buitenland. De overdrachten aan lagere overheden namen met 1,8 miljard euro het meest toe. Het grootste deel van deze stijging werd gevormd door de toename van de overdrachten aan onderwijs.

Een beleidsintensivering en de toename van het aantal leerlingen leidden ertoe dat het onderwijs 0,8 miljard euro meer ontving dan in 2004. Ook zorgden de bijdragen voor regionale verkeers- en vervoersvraagstukken (+0,3 miljard) en het grotestedenbeleid (+0,2 miljard) voor meer overdrachten. Op andere beleidsterreinen daalden de uitgaven, zoals op het beleidsterrein van de inburgering als gevolg van de daling van het aantal asielzoekers.

De overdrachten aan de EU stegen fors, met bijna een half miljard euro. Deze stijging is het gevolg van een opwaardere revisie van de cijfers van het bruto nationaal inkomen (BNI). De hoogte van de EU-afrachten wordt bepaald op basis van het BNI van een land. Het hogere BNI van Nederland leidde daardoor tot hogere overdrachten aan de EU.

Sociale voorzieningen

Aan sociale voorzieningen werd bijna 0,7 miljard euro meer uitgegeven dan in 2004. Hiervan stegen de sociale voorzieningen in geld met 0,2 miljard euro als gevolg van een extra tegemoetkoming aan AOW'ers. Deze tegemoet-

Tabel 2
Middelen van het Rijk

	2004 *	2005 **	Vershil
	<i>mld euro</i>		
Belastingen op inkomen en vermogen			
Loonbelasting	27,2	27,6	0,3
Inkomstenbelasting	0,1	3,7	3,5
Vennootschapsbelasting	15,0	17,1	2,1
Dividendbelasting	3,4	4,3	0,9
Overige belastingen	1,9	2,1	0,2
<i>Totaal</i>	47,6	54,7	7,1
Belastingen op productie en invoer			
Omzetbelasting (BTW)	35,1	36,2	1,1
Accijnzen	9,4	9,3	0,0
Belastingen van rechtverkeer	4,8	5,2	0,4
Belastingen op een mileugrondslag	3,3	4,1	0,9
Belasting op personenauto's en motorrijwielen	3,0	3,1	0,1
Overige belastingen	1,4	1,6	0,2
<i>Totaal</i>	56,9	59,6	2,7
Vermogensheffingen			
Vermogensheffingen	1,5	1,7	0,2
Overige inkomsten			
Dividenden	2,8	4,2	1,4
Marktoutput	3,2	3,4	0,2
Inkomen uit grond en minerale reserves	3,1	3,3	0,2
Rente	1,1	1,1	0,0
Toegerekende sociale premies	2,0	2,0	0,0
Inkomensoverdrachten binnen de overheid	0,5	0,4	-0,1
Inkomensoverdrachten i.v.m. internationale samenwerking	0,1	0,1	-0,1
Overige inkomensoverdrachten n.e.g.	1,0	1,1	0,1
Investeringsbijdragen	0,2	0,1	-0,1
Overige kapitaaloverdrachten om niet	0,1	0,1	0,0
<i>Totaal</i>	14,1	15,6	1,7
Totaal	120,0	131,6	11,6

*: De cijfers van 2004 zijn nader voorlopig.

**: De cijfers voor 2005 zijn voorlopig.

Tabel 3
Bestedingen van het Rijk

	2004 *	2005 **	Vershil
	<i>mld euro</i>		
Inkomensoverdrachten			
Inkomensoverdrachten binnen de overheid	67,5	69,3	1,8
Inkomensoverdrachten i.v.m. internationale samenwerking	2,5	2,5	0,0
Overige inkomensoverdrachten n.e.g.	4,7	5,1	0,4
<i>Totaal</i>	74,7	76,9	2,2
Sociale voorzieningen			
Uitk. sociale verzekering rechtstreeks door werkgevers	2,0	2,0	0,0
Uitkeringen sociale voorziening in geld	6,3	6,5	0,3
Uitkeringen sociale voorziening in natura	2,5	2,9	0,4
<i>Totaal</i>	10,7	11,4	0,7
Apparaatsuitgaven			
Lonen	10,7	10,9	0,2
Intermediair verbruik	8,7	8,9	0,3
Rente	10,7	10,4	-0,3
Investeringsblijdragen	3,7	3,5	-0,2
<i>Totaal</i>	33,7	33,7	0,0
Kapitaaloverdrachten			
Investeringsbijdragen	5,0	4,9	-0,1
Overige kapitaaloverdrachten om niet	1,7	2,0	0,3
<i>Totaal</i>	6,7	6,9	0,2
Overige bestedingen			
Niet-productgebonden belastingen op productie	0,0	0,0	0,0
Saldo aan- en verkopen van overige niet-geproduceerde niet-financiële activa	0,0	-0,1	-0,1
Betaalde productgebonden subsidies	1,2	1,2	0,0
Betaalde niet-productgebonden subsidies	1,5	1,1	-0,4
<i>Totaal</i>	2,7	2,3	-0,3
Totaal	128,6	131,2	2,6
Vorderingensaldo	-8,6	0,4	

*: De cijfers van 2004 zijn nader voorlopig.

**: De cijfers voor 2005 zijn voorlopig.

koming is ingesteld om het koopkrachtverlies van de afgelopen jaren te beperken.

De sociale voorzieningen in natura stegen met 0,4 miljard euro. Dit kwam vooral door de uitkering aan ouders in het kader van de nieuwe wet Kinderopvang. Vanaf 1 januari 2005 kunnen ouders hiermee zelf hun kinderopvang inkopen.

Stabilisering apparaatsuitgaven

De apparaatsuitgaven van het Rijk bleven nagenoeg gelijk. Het Rijk gaf 0,3 miljard euro minder uit aan rente. Deze daling was normaal gezien de daling van de rentepercentages op langlopende leningen in de afgelopen jaren. Ook daalden de investeringen in vaste activa met 0,2 miljard euro. De investeringen betreffen over het algemeen investeringen in infrastructuur. De afname in 2005 hing onder meer samen met het feit dat het tracé voor de Hogesnelheidslijn bijna gereed is, waardoor de investeringen hiervoor afnamen.

De loonkosten stegen echter wel met een kleine 0,2 miljard euro, wat werd veroorzaakt door de groei van het aantal

werknemers bij de Belastingdienst. De groei was nodig omdat de Belastingdienst met ingang van 2005 de inning van de premies van de werknemersverzekeringen heeft overgenomen van het Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen (UWV). Ook heeft de Belastingdienst extra personeel moeten inzetten ter voorbereiding op de invoering van een aantal stelselwijzigingen zoals de zorgtoeslag.

Meer kapitaaloverdrachten

Gaandeweg 2005 heeft het kabinet besloten om de toekomstige verplichtingen van een aantal inkomensoverdrachten aan lagere overheden in één keer af te kopen. Zo kocht het Rijk beheer- en onderhoudscontracten af bij provincies en waterschappen en voorzag het gemeenten in het kader van het grotestedenbeleid van specifieke uitkeringen bestemd voor de verbetering van het leefklimaat. De afkoop van dergelijke verplichtingen wordt gezien als een kapitaaloverdracht. In totaal leidde dit tot 0,2 miljard euro meer aan kapitaaloverdrachten. De afkoop zal leiden tot een daling van de inkomensoverdrachten in de komende jaren.

Eigen inkomsten gemeenten belangrijker dan verondersteld

Wouter Jonkers en Wim de Ruiter

Nieuwe gegevens van gemeenten hebben het inzicht in hun inkomsten verbeterd. De eigen inkomsten blijken veel belangrijker te zijn dan tot dusver gedacht. Bij gebrek aan informatie over andere inkomenscomponenten werden traditioneel de eigen inkomsten gelijkgesteld aan de gemeentelijke heffingen. Door een beter inzicht in de andere inkomenscomponenten blijkt nu dat de omvang van de eigen inkomsten twee keer zo groot is. Met name vergoedingen voor verleende diensten en de opbrengst uit het beschikbaar stellen van financieringsmiddelen blijken belangrijke bronnen van eigen inkomsten te zijn. Rekening houdend met deze inkomsten wordt de uitvoering van de gemeentetaken in 2004 voor 35 procent bekostigd uit eigen inkomsten, voor 51 procent door het Rijk, voor 2 procent door andere overheden en voor 13 procent door bedrijfseconomisch toegerekende baten die geen transacties met derden zijn. De totale baten van de gemeenten overtreffen in 2004 de lasten met 0,7 miljard euro. Dit overschot wordt nagenoeg geheel bepaald door de vier grootste gemeenten. Gemeenten met minder dan 50 duizend inwoners kampen gemiddeld met een tekort. Zij moeten hun reserves aanspreken om de lasten te kunnen dekken.

Gemeenten staan dicht bij de burger. In vergelijking met de rijksoverheid en de provincies voeren gemeenten vooral doe-taken uit. Zij leveren een breed spectrum van collectieve voorzieningen voor de bevolking en het bedrijfsleven. Met de uitvoering van deze taken zijn grote bedragen gemoeid: in 2004 bedroegen de kosten 46,5 miljard euro. Gemeenten hebben verschillende inkomstenbronnen om deze kosten te dekken. Het totaal van de baten bedroeg 47,2 miljard euro in 2004.

De Algemene uitkering van het Gemeentefonds en de specifieke uitkeringen van Rijk en provincies vormen de belangrijkste inkomstenbronnen. Daarnaast verwerven de gemeenten ook zelf baten: de eigen inkomsten. Dit zijn baten die gemeenten van derden, maar niet van andere overheden, verkrijgen. Voor een deel vloeien deze baten voort uit opgelegde heffingen: de gemeentelijke belastingen en rechten. Daarnaast bestaan de eigen inkomsten uit de vergoeding voor verleende diensten en uit de opbrengst van het beschikbaar stellen van financieringsmiddelen.

Door nieuwe voorschriften voor de externe verslaglegging zijn met ingang van 2004 nieuwe gegevens over de gemeentefinanciën beschikbaar gekomen. Hierdoor wordt voor het eerst een gedetailleerd inzicht verkregen in de samenstelling van de inkomsten van de gemeenten. Het vervolg van dit artikel beschrijft de resultaten van een onderzoek naar deze inkomsten. De uitkomsten wijken af van het beeld dat tot dusver bestond. Het beeld tot nu toe was gebaseerd op kengetalen en enkele schattingen. De start van nieuwe stromen informatie gaat gepaard met een aanlooptijd.

De uitkomsten over 2004 zijn nu pas beschikbaar. In volgende jaren mag een versnelling worden verwacht.

Lasten en baten

Het onderzoek naar de verschillende typen inkomsten van gemeenten is uitgevoerd vanuit een bedrijfseconomische invalshoek. Gemeenten baseren hun financiële verantwoording al geruime tijd op het stelsel van lasten en baten. Kern van dit stelsel is dat zo goed mogelijk bepaald wordt welke kosten en welke opbrengsten betrekking hebben op de verslagperiode. Door afweging van lasten en baten kan het resultaat over die periode worden bepaald. Een structureel overschot of structureel tekort moet leiden tot maatregelen. De baten worden aangeduid als dekkingsmiddelen: middelen om de lasten te dekken. Er is dus geen sprake van het vastleggen van kasstromen. Zo wordt voorkomen dat de investering in een kantoorgebouw op dezelfde wijze meetelt als de lonen die aan de ambtenaren betaald worden. Niet de investering zelf maar de jaarlijkse afschrijving op de investeringen wordt betrokken in de afweging van lasten en baten.

Het lasten- en batenstelsel wijkt ook (enigszins) af van de registratie op transactiebasis. De belangrijkste verschillen liggen in het treffen van voorzieningen en de rentekosten over het eigen vermogen. De dotatie aan een voorziening wegens risico's en verplichtingen behoort tot de lasten. Van een transactie is pas sprake als de voorziening daadwerkelijk wordt aangewend voor het achterliggende risico of de verplichting. Tot de lasten worden ook de rentekosten gerekend die onderdeel zijn van de kostprijs maar betrekking hebben op de inzet door de gemeente van eigen financieringsmiddelen. Deze rente is geen transactie van de gemeente met een derde. Bij de toepassing van het stelsel van lasten en baten is enige ruimte voor interpretatie. De uitkomsten in dit artikel zijn gebaseerd op de opgaven van gemeenten. Een uniforme interpretatie door alle gemeenten is daarbij niet goed haalbaar.

Rijk betaalt de helft

De baten van de gemeenten zijn in 2004 0,7 miljard euro hoger dan de lasten. Gemiddeld hebben de gemeenten op hun exploitatie dus wat overgehouden. Dit overschot is toegevoegd aan het eigen vermogen. De lasten worden voor 51 procent gedekt uit bijdragen van het Rijk, voor 1,9 procent door andere overheden en voor 35,5 procent uit eigen inkomsten. In de resterende lasten wordt voor 12,9 procent voorzien door bedrijfseconomisch toegerekende baten die geen transacties met derden zijn. Dit zijn vooral de baten uit de activering van kosten van de bouwgrondontwikkeling, de baten van de rente die over het eigen vermogen is berekend en de vrijval van voorzieningen en reserves.

Het inzicht dat het Rijk voor 51 procent en de eigen inkomsten voor 35,5 procent zorgen voor de dekking van de lasten is nieuw. In de gangbare publicaties op dit gebied wor-

Tabel 1
Lasten en dekkingsmiddelen van de gemeenten 2004

	Lasten 1	Baten 2	Saldo 3=2-1	Dekkingsmiddelen (de specificatie van kolom 2)			
				uitkeringen van het Rijk	uitkeringen van andere overheden	eigen inkomsten	geen transacties
				4	5	6	7
<i>mld euro</i>							
Beleidsvelden	45,2	29,4	-15,8	11,9	0,9	11,9	4,8
Algemene middelen	1,3	17,7	16,5	11,8	0,0	4,6	1,3
Totaal	46,5	47,2	0,7	23,7	0,9	16,5	6,0
Dekking met eigen vermogen		-0,7	-0,7				-0,7

Tabel 2
Samenstelling eigen inkomsten gemeenten 2004

	Heffingen	Rente en dividend	Huren en pacht	Verleende diensten	Verkopen duur- zame goederen	Bijdragen	Totaal baten excl. heffingen	Totaal baten incl. heffingen
<i>mln euro</i>								
Beleidsvelden								
Algemeen bestuur	207,3	2,8	9,3	114,8	0,3	4,8	131,9	339,2
Openbare orde	0,0	0,2	3,5	86,2	0,6	4,3	94,8	94,8
Verkeer en vervoer	479,6	6,9	97,5	406,5	16,5	24,9	552,3	1 031,8
Economische zaken	0,0	200,0	113,1	194,0	42,6	14,4	564,1	564,1
Onderwijs	0,0	2,5	28,9	236,7	7,6	112,1	387,8	387,8
Cultuur en recreatie	0,0	9,8	227,9	258,4	23,8	28,3	548,2	548,2
Sociale voorzieningen	0,0	12,1	46,5	237,4	8,5	512,3	816,8	816,8
Volksgezondheid en milieu	2 613,2	13,0	6,0	226,2	3,6	37,9	286,7	2 899,9
Volkshuisvesting, w.o.: bouwgrondexploitatie	450,9	414,3	539,0	488,7	2 611,0	156,3	4 209,4	4 660,2
Algemeen / onverdeeld	0,0	70,6	436,3	367,3	2 496,6	108,8	3 479,6	3 479,6
	0,0	8,7	3,6	504,3	13,7	18,1	548,4	548,4
Totaal beleidsvelden	3 751,0	670,4	1 075,2	2 753,3	2 728,2	913,3	8 140,4	11 891,3
Algemene middelen								
Onroerendezaakbelasting	3 367,2	0,0	0,1	0,0	0,0	1,5	1,6	3 368,8
Overige belastingen	257,2	0,0	0,6	0,0	0,0	0,1	0,7	257,9
Opbrengsten treasury	0,0	838,0	18,5	37,8	16,2	6,8	917,3	917,3
Overige	0,0	0,1	0,1	32,2	0,0	4,8	37,1	37,1
Totaal algemene middelen	3 624,4	838,1	19,2	70,0	16,2	13,2	956,8	4 581,2
Totaal eigen inkomsten	7 375,4	1 508,5	1 094,4	2 823,3	2 744,5	926,5	9 097,1	16 472,5

den rijksbijdragen van minimaal 70 procent genoemd en de eigen inkomsten op maximaal 20 procent gehouden. Het Rijk blijkt dus van veel minder belang dan werd aangenomen. Gemeenten zijn in sterkere mate dan gedacht aangewezen op eigen inkomsten.

De baten van de gemeenten kunnen worden onderscheiden in algemene baten en baten die rechtstreeks samenhangen met de uitgevoerde taken. Tabel 1 geeft een overzicht voor 2004. De lasten van de gemeentelijke taken op de diverse beleidsvelden bedragen 45,2 miljard euro. Aan deze taken zijn rechtstreekse baten verbonden van 29,4 miljard euro. Dit zijn vooral de specifieke uitkeringen van het Rijk en van andere overheden (de provincies en de Europese Unie) en de taakgerelateerde eigen inkomsten van de gemeenten. Deze laatste categorie eigen inkomsten bestaat uit enkele belastingen en alle rechten, baten uit verleende diensten, huren en pacht, en de rente en dividend die ontvangen zijn over beleidsmatige leningen en deelnemingen.

Om de lasten te dekken zijn de taakgerelateerde baten onvoldoende. Er moet een beroep van 15,8 miljard euro op de algemene middelen worden gedaan. Aan algemene middelen is een bedrag van 17,7 miljard euro beschikbaar gekomen. Dit bestaat vooral uit de Algemene uitkering uit het Gemeentefonds en vrij besteedbare gemeentelijke belastingen als de onroerendezaakbelasting. Omdat de verwerving van de algemene middelen 1,3 miljard euro kostte, bleef er netto 16,5 miljard euro over voor de dekking van de lasten van de beleidsvelden. Hiervan was dus 15,8 miljard euro daadwerkelijk nodig voor de beleidsvelden. Het overschot van 0,7 miljard euro is toegevoegd aan het eigen vermogen.

Samenstelling eigen inkomsten

Traditioneel werden de eigen inkomsten gelijkgesteld aan de gemeentelijke heffingen. Met een opbrengst van

7,4 miljard euro vormen de heffingen wel een belangrijk deel van de totale eigen inkomsten van 16,5 miljard euro. Maar meer dan de helft van de eigen inkomsten bestaat uit andere componenten.

De heffingen zijn voor ongeveer de helft gebonden aan bepaalde beleidsvelden. De afvalstoffenheffing, de reinigingsrechten en de rioolrechten zijn de belangrijkste. In tabel 2 zijn deze opgenomen onder Volksgezondheid en milieu. De andere taakgebonden heffingen zijn de leges burgerzaken (Algemeen bestuur), parkeergelden (Verkeer en vervoer) en de bouwleges (Volkshuisvesting). De andere helft van de heffingen bestaat uit algemene middelen die naar de voorkeur van de gemeenteraad kunnen worden ingezet. Dit zijn vooral de onroerendezaakbelastingen. De resterende 257 miljoen euro aan algemene heffingen wordt verkregen uit kleinere belastingen zoals de toeristenbelasting, precariobelasting, hondenbelasting en forensenbelasting.

Het nieuwe inzicht in de eigen inkomsten is verkregen door informatie over de ontvangsten uit rente en dividend, huren en pachten, verleende diensten, verkopen van duurzame goederen en bijdragen van burgers, instellingen en ondernemingen. Het totaal hiervan bedraagt ruim 9 miljard euro. Minder dan 1 miljard hiervan behoort tot de algemene middelen. Het gaat dan vrijwel uitsluitend om de renteopbreng-

sten uit de treasury-activiteiten van de gemeenten. Dit zijn de opbrengsten van de tijdelijk belegde overtollige financieringsmiddelen. De overige 8 miljard euro is gebonden aan specifieke beleidsvelden. De exploitatie van bouwgronden speelt hierbij een belangrijke rol. In de financiële verslagen van de gemeenten moeten de kosten en baten van de ontwikkeling van bouwgronden in de exploitatierekening worden verantwoord. Hiermee zijn grote bedragen gemeoid. Als gevolg hiervan worden vrijwel alle overzichten in sterke mate door deze activiteit beïnvloed. In het geval van de eigen inkomsten bepaalt de ontwikkeling van bouwgronden met 3,5 miljard euro 21,1 procent van alle eigen inkomsten en zelfs 38,3 procent van de inkomsten buiten de traditionele belastingen en rechten. De eigen inkomsten uit bouwgrondexploitatie bestaan vooral uit de opbrengst van grondverkoop en in veel mindere mate uit huren, pachten en verleende diensten.

De categorie rente en dividend bestaat vooral uit de rente ontvangen van woningcorporaties en de winst van elektriciteitsbedrijven. Huren en pacht worden op diverse beleids terreinen ontvangen. Sport en de exploitatie van woningen zijn logische zwaartepunten voor deze inkomsten. De opbrengsten uit de verleende diensten zijn met 2,8 miljard euro omvangrijk en over alle beleidsterreinen verspreid. Grotere bedragen vloeien voort uit de eerder genoemde bouwgronden, maar ook uit het openbaar vervoer (ritbewij-

Tabel 3
Dekkingsmiddelen van gemeenten per grootteklasse gemeenten, 2004

	Alle gemeenten	Inwoneraantal >250 000	50 000– 250 000	20 000– 50 000	< 20 000
<i>% van de lasten</i>					
Dekkingsmiddelen					
Rijksbijdragen, excl. Algemene uitkering	25,6	34,3	26,6	24,5	15,0
Algemene uitkering	25,5	20,5	24,1	24,1	32,8
Bijdragen andere overheden	1,9	3,4	1,3	1,5	1,0
Eigen inkomsten	35,4	36,6	32,8	37,1	38,0
Overig	13,1	11,9	15,3	11,2	12,5
Eigen vermogen	-1,5	-6,7	-0,1	1,5	0,8
Totaal dekkingsmiddelen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tabel 4
Dekkingsmiddelen per beleidsveld, gemeenten 2004

	Specifieke dekkingsmiddelen				Totaal spec. dekkingsmiddelen	Algemene dekkingsmiddelen
	Specifieke Rijksbijdragen	Bijdragen andere overheden	Eigen inkomsten m.u.v. algemene middelen	Overig		
<i>% van de lasten per beleidsveld</i>						
Beleidsvelden						
Algemeen bestuur	1	0	13	5	19	81
Openbare orde	1	1	8	3	14	86
Verkeer en vervoer	16	3	24	5	47	53
Economische zaken	4	1	86	5	96	4
Onderwijs	56	1	7	4	67	33
Cultuur en recreatie	1	1	13	3	18	82
Sociale voorzieningen	58	1	7	3	69	31
Volksgezondheid en milieu, w.o.:	6	2	66	6	80	20
reiniging en afvalverwijdering	0	2	95	6	103	-3
riolering	0	0	81	7	89	11
Volkshuisvesting, w.o.:	5	4	54	32	96	4
bouwgrondexploitatie	1	3	61	43	108	-8
Algemeen / onverdeeld	6	3	46	55	110	-10

zen), nutsbedrijven (gemeentelijke waterbedrijven), onderwijs (lesgeld en ouderbijdragen), culturele instellingen en sportaccommodaties (toegangsbewijzen) en werkgelegenheid (producten sociale werkplaatsen). Ten slotte is een grote post bij de verleende diensten van 504 miljoen euro door de gemeenten als onverdeeld opgegeven. De laatste categorie eigen inkomsten bestaat uit ontvangen bijdragen. Meer dan 50 procent hiervan hangt samen met het beleidsterrein sociale voorzieningen. De baten bestaan uit vergoedingen en terugvordering van sociale uitkeringen.

Overschot grote gemeenten

Eerder is al gemeld dat de lasten van alle gemeenten samen voor 51 procent worden gedekt uit bijdragen van het Rijk, 2 procent door andere overheden en voor 35 procent uit eigen inkomsten. Het patroon verschilt echter flink tussen gemeenten. Tabel 3 geeft een overzicht van de dekkingspercentages per grootteklasse van gemeenten.

Het overschot op de exploitatie voor het totaal van alle gemeenten wordt vrijwel geheel bepaald door de vier grote gemeenten. Bij deze gemeenten overtreffen de dekkingsmiddelen de lasten met 6,7 procent. Dit komt overeen met een bedrag van 886 miljoen euro. Dit bedrag kon worden toegevoegd aan het eigen vermogen. De gemeenten met een inwonertal tussen de 50 duizend en 250 duizend inwoners hebben samen een vrijwel sluitende exploitatie. De gemeenten met minder dan 50 duizend inwoners kampen met een tekort. Zij moeten de reserves aanspreken om de lasten te kunnen dekken.

De eigen inkomsten spelen voor de gemeenten met een inwonertal tussen de 50 duizend en 250 duizend een minder belangrijke rol dan bij de andere gemeenten. Bij de kleine gemeenten dekken vooral de heffingen een groot deel van de lasten, bij de vier grote steden zorgen opbrengsten van de bedrijven voor een relatief grote dekking via de eigen inkomsten.

De algemene uitkering dekt bij de kleine gemeenten een relatief groot deel van de lasten, terwijl bij de grote gemeenten een relatief groot deel van de lasten gedekt worden door specifieke uitkeringen van het Rijk. Een belangrijke oorzaak is gelegen in de bijstandsverlening. Bij de vier grote steden wordt 96,5 procent van de lasten van de bijstand gedekt door specifieke Rijksbijdragen. Bij afnemende grootte van de gemeenten daalt dit percentage, via 77 procent en 70 procent tot 67 procent voor gemeenten met minder dan 20 duizend inwoners. Dit verschijnsel wordt versterkt doordat voor de grote gemeenten een zwaarder accent ligt op taken die grotendeels uit specifieke Rijksuitkeringen worden bekostigd.

Vergelijking dekkingsmiddelen tussen beleidsvelden

Tussen de financiering van de afzonderlijke beleidsvelden bestaan flinke verschillen. In sommige gevallen vormen specifieke Rijksbijdragen het leeuwendeel van de dekking, in andere gevallen wordt een groot deel van de lasten door

de eigen middelen gedekt. In tabel 4 is per (hoofd)beleidsveld aangegeven op welke manier de lasten worden gedekt.

De een na laatste kolom van tabel 4 laat zien in welke mate een beleidsveld uit specifieke middelen wordt bekostigd. In de laatste kolom komt tot uiting hoeveel algemene middelen extra nodig zijn om het beleidsveld te bekostigen. Als het percentage positief is moeten er algemene middelen worden ingezet om de kosten volledig te dekken. Bij een negatief percentage overtreffen de specifieke middelen de lasten. Voor het totaal van alle beleidsvelden moest ongeveer 36 procent van de lasten van gemeenten worden gedekt via de algemene middelen.

Sommige beleidsvelden zijn zelfvoorzienend. Door beleidsgerelateerde heffingen of toepassing van het profijtbegin-sel worden de kosten (bijna) geheel op de belanghebbenden verhaald. Dit geldt vooral voor de beleidsvelden Riolering en Reiniging binnen het hoofdveld Volksgezondheid en milieu. Ook op de beleidsvelden Economische zaken en Volkshuisvesting wordt een groot percentage van de lasten gedekt via de eigen inkomsten. Op Economische zaken komt dit vooral doordat gemeenten relatief hoge baten ontvangen uit aandelen in nutsbedrijven, op Volkshuisvesting spelen de bouwleges en de eerder besproken exploitatie van bouwgrond een grote rol.

Onderwijs en Sociale voorzieningen zijn beleidsvelden waarop een groot deel van de lasten door specifieke uitkeringen van het Rijk wordt gedekt. Daarnaast doen deze beleidsvelden een belangrijk beroep op de algemene dekkingsmiddelen. Andere beleidsvelden moeten vrijwel geheel uit de algemene middelen worden bekostigd. Belangrijke voorbeelden hiervan zijn Algemeen bestuur, Openbare orde en Cultuur en recreatie.

Invloed grondbedrijf

In de systematiek van de gemeenten is de ontwikkeling van bouwgronden een onderdeel van de exploitatie. Eerder is al opgemerkt dat de exploitatie van bouwgronden de uitkomsten sterk beïnvloedt. Zo wordt 20 procent van de eigen inkomsten bepaald door de ontwikkeling van bouwgronden. Om het volledige effect hiervan te kwantificeren is de complete bouwgrondexploitatie kunstmatig uit het overzicht van baten en lasten geëlimineerd. Dit fictieve resultaat volgens de opstelling van tabel 1, is hieronder in tabel 5 weergegeven.

De lasten verminderen met 5,7 miljard euro en bedragen nu 40,8 miljard euro. De baten nemen af met 6,2 miljard euro tot 41,0 miljard euro. Het positieve exploitatiesaldo is hierdoor afgenomen van 0,7 miljard euro tot 0,2 miljard euro. Zonder bouwgrondexploitatie is het exploitatiesaldo nog steeds positief, maar wel kleiner. Gemeenten verdienen in 2004 netto 0,5 miljard euro aan de ontwikkeling van bouwgronden.

Deze verdiensten worden voornamelijk behaald doordat de lasten van de exploitatie van bouwgronden vooral door eigen inkomsten gedekt worden. In het plaatje zonder de exploitatie van bouwgronden spelen de Rijksbijdragen een

Tabel 5
Lasten en dekkingsmiddelen van de gemeenten 2004, exclusief bouwgrondexploitatie

	Lasten 1	Baten 2	Saldo 3=2-1	Dekkingsmiddelen (de specificatie van kolom 2)			
				uitkeringen van het Rijk 4	uitkeringen van andere overheden 5	eigen inkomsten 6	geen transacties 7
<i>mld euro</i>							
Beleidsvelden	39,5	23,3	-16,2	11,8	0,7	8,4	2,4
Algemene middelen	1,3	17,7	16,4	11,8	0,0	4,6	1,3
Totaal	40,8	41,0	0,2	23,6	0,7	13,0	3,7
Dekking met eigen vermogen		-0,2	-0,2				-0,2

grotere rol. Zij dekken nu 58 procent van de lasten. Dit is een hoger aandeel dan de eerder genoemde 51 procent inclusief exploitatie van bouwgronden, maar nog altijd beduidend minder dan de 70 procent die in de gangbare publicaties wordt genoemd.

Tabellen

De tabellen in deze publicatie bestaan ieder uit meerdere delen. De omschrijvingen zijn per deel afwisselend in het Nederlands en in het Engels afgedrukt.

1. Goederen- en dienstentotalen
  - 1.1.1 Volumemutaties, oorspronkelijke reeks
  - 1.1.2 Volumemutaties, gecorrigeerde reeks
  - 1.2.1 Waardemutaties, oorspronkelijke reeks
  - 1.2.2 Waardemutaties, gecorrigeerde reeks
  - 1.3.1 Waarden, oorspronkelijke reeks
  - 1.3.2 Waarden, gecorrigeerde reeks
2. Bruto binnenlands product naar bedrijfstakken
  - 2.1.1 Volumemutaties, oorspronkelijke reeks
  - 2.1.2 Volumemutaties, gecorrigeerde reeks
  - 2.2.1 Waardemutaties, oorspronkelijke reeks
  - 2.2.2 Waardemutaties, gecorrigeerde reeks
  - 2.3.1 Waarden, oorspronkelijke reeks
  - 2.3.2 Waarden, gecorrigeerde reeks
3. Beloning van werknemers en andere inkomensbestanddelen van het binnenlands product
  - 3.2.1 Waardemutaties, oorspronkelijke reeks
  - 3.3.1 Waarden, oorspronkelijke reeks
  - 3.4.1 Banen en arbeidsvolume werknemers
4. Consumptieve bestedingen
  - 4.1.1 Volumemutaties, oorspronkelijke reeks
  - 4.2.1 Waardemutaties, oorspronkelijke reeks
  - 4.3.1 Waarden, oorspronkelijke reeks
5. Investerings in vaste activa (bruto)
  - 5.1.1 Volumemutaties, oorspronkelijke reeks
  - 5.2.1 Waardemutaties, oorspronkelijke reeks
  - 5.3.1 Waarden, oorspronkelijke reeks
6. Invoer van goederen en diensten
  - 6.1.1 Volumemutaties, oorspronkelijke reeks
  - 6.2.1 Waardemutaties, oorspronkelijke reeks
  - 6.3.1 Waarden, oorspronkelijke reeks
7. Uitvoer van goederen en diensten
  - 7.1.1 Volumemutaties, oorspronkelijke reeks
  - 7.2.1 Waardemutaties, oorspronkelijke reeks
  - 7.3.1 Waarden, oorspronkelijke reeks

Tables

The tables in this publication each consist of several parts. The descriptions are alternatingly either in English or in Dutch.

1. Supply and disposition of goods and services
  - 1.1.1 Volume changes, original series
  - 1.1.2 Volume changes, final adjusted series
  - 1.2.1 Value changes, original series
  - 1.2.2 Value changes, final adjusted series
  - 1.3.1 Values, original series
  - 1.3.2 Values, final adjusted series
2. Gross domestic product by kind of economic activity
  - 2.1.1 Volume changes, original series
  - 2.1.2 Volume changes, adjusted series
  - 2.2.1 Value changes, original series
  - 2.2.2 Value changes, adjusted series
  - 2.3.1 Values, original series
  - 2.3.2 Values, adjusted series
3. Compensation of employees and other income components of domestic product
  - 3.2.1 Value changes, original series
  - 3.3.1 Values, original series
  - 3.4.1 Jobs and labour input of employees
4. Final consumption
  - 4.1.1 Volume changes, original series
  - 4.2.1 Value changes, original series
  - 4.3.1 Values, original series
5. Fixed capital formation (gross)
  - 5.1.1 Volume changes, original series
  - 5.2.1 Value changes, original series
  - 5.3.1 Values, original series
6. Imports of goods and services
  - 6.1.1 Volume changes, original series
  - 6.2.1 Value changes, original series
  - 6.3.1 Values, original series
7. Exports of goods and services
  - 7.1.1 Volume changes, original series
  - 7.2.1 Value changes, original series
  - 7.3.1 Values, original series

Tabel / Table 1.1.1

Goederen- en dienstentotalen, oorspronkelijke reeks (volumemutaties)

Supply and disposition of goods and services, original series (volume changes)

	Mutaties t.o.v. voorgaand jaar		Mutaties t.o.v. het overeenkomstige kwartaal van het voorgaande jaar								
	2004■	2005□	2004■				2005□				2006●
			I	II	III	IV	I	II	III	IV	
	%										
1	2,0	1,5	1,3	1,8	2,3	2,4	0,4	1,9	2,0	1,9	2,9
2	6,4	5,1	1,3	6,0	7,9	10,2	6,4	6,8	5,3	2,2	8,7
3 (1+2) Beschikbaar voor finale bestedingen (bruto)	3,6	2,9	1,3	3,3	4,3	5,3	2,6	3,7	3,3	2,0	5,1
Consumptie											
4 door huishoudens incl. IZWh	0,6	0,7	0,6	0,4	1,0	0,6	-0,8	0,6	1,3	1,6	-0,6
5 door de overheid	0,1	0,3	-1,2	0,8	-0,1	0,7	-0,4	-0,5	1,0	1,2	7,2
Bruto investeringen in vaste activa											
6 door bedrijven	0,8	3,7	1,9	0,3	1,2	0,0	-0,6	5,3	7,8	2,6	4,5
7 door de overheid	-8,3	3,5	-5,8	-10,7	-11,2	-5,7	0,7	4,1	5,7	3,5	4,0
8 Veranderingen in voorraden ¹⁾	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
9 (4 t/m 8) Nationale finale bestedingen (bruto)	0,6	0,9	0,4	0,1	0,7	1,1	-0,8	1,1	1,6	1,8	2,7
10 Uitvoer van goederen en diensten	8,0	5,5	2,6	8,2	9,8	11,5	7,3	7,4	5,6	2,2	8,3
11 (9+10) Totale finale bestedingen (bruto)	3,6	2,9	1,3	3,3	4,3	5,3	2,6	3,7	3,3	2,0	5,1

¹⁾ Inclusief saldo aan- en verkopen van kostbaarheden.

Table / Tabel 1.1.2

Supply and disposition of goods and services, final adjusted series (volume changes)

Goederen- en dienstentotalen, gecorrigeerde reeks (volumemutaties)

	Changes on previous year		Changes on previous quarter								
	2004■	2005□	2004■				2005□				2006●
			I	II	III	IV	I	II	III	IV	
	%										
1	2,0	1,5	1,2	0,2	0,4	0,1	0,0	0,9	0,7	0,6	0,1
2	6,4	5,1	-0,8	4,0	2,3	4,3	-3,9	4,0	1,0	1,0	2,5
3 (1+2) Disposable for final expenditure (gross)	3,6	2,9	0,5	1,6	1,2	1,7	-1,6	2,1	0,8	0,7	1,1
Consumption											
4 by households incl. NPISH	0,6	0,7	1,5	-0,6	-0,1	-0,2	0,3	0,6	0,6	0,1	-1,7
5 by general government	0,1	0,3	-3,9	3,7	0,0	0,8	-4,9	4,0	1,4	0,7	0,7
Gross fixed capital formation											
6 by enterprises	0,8	3,7	0,3	-1,3	-0,1	1,3	-0,5	4,7	1,8	-3,2	1,2
7 by general government	-8,3	3,5	-5,5	-3,3	-0,2	3,0	1,1	0,7	1,0	0,5	1,4
8 Changes in inventories ¹⁾	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
9 (4 to 8) National final expenditure (gross)	0,6	0,9	0,3	-0,2	0,1	0,2	-0,5	0,7	0,9	1,0	-0,5
10 Exports of goods and services	8,0	5,5	0,7	4,1	2,5	3,7	-2,9	4,0	0,8	0,5	3,0
11 (9+10) Total final expenditure (gross)	3,6	2,9	0,5	1,6	1,2	1,7	-1,6	2,1	0,8	0,7	1,1

¹⁾ Including acquisitions less disposals of valuables.

Tabel / Table 1.2.1
Goederen- en dienstentotalen, oorspronkelijke reeks (waardemutaties)
Supply and disposition of goods and services, original series (value changes)

	Mutaties t.o.v. voorgaand jaar		Mutaties t.o.v. het overeenkomstige kwartaal van het voorgaande jaar									
	2004■	2005□	2004■				2005□				2006●	
			I	II	III	IV	I	II	III	IV		
	%											
1	Bruto binnenlands product (marktprijzen)	2,7	3,2	2,0	2,5	2,7	3,6	2,2	3,5	3,5	3,7	5,5
2	Invoer van goederen en diensten	7,4	8,3	-0,7	7,7	10,5	11,9	9,0	8,9	8,7	6,9	14,0
3	(1+2) Beschikbaar voor finale bestedingen (bruto)	4,4	5,1	1,0	4,3	5,6	6,6	4,6	5,5	5,5	4,9	8,7
	Consumptie											
4	door huishoudens incl. IZWh	1,4	2,3	1,3	1,4	1,7	1,2	0,8	2,0	2,8	3,6	1,8
5	door de overheid	1,7	2,5	0,5	2,2	1,4	2,7	2,2	1,5	3,5	3,1	9,2
	Bruto investeringen in vaste activa											
6	door bedrijven	2,5	4,8	3,7	2,5	3,1	1,1	0,1	6,0	9,2	4,3	6,3
7	door de overheid	-7,8	3,4	-5,1	-9,8	-10,5	-5,8	1,2	3,4	4,7	4,0	5,4
8	Veranderingen in voorraden ¹⁾	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
9	(4 t/m 8) Nationale finale bestedingen (bruto)	1,7	2,6	1,5	1,4	1,8	2,1	0,9	2,7	3,2	3,8	4,8
10	Uitvoer van goederen en diensten	8,4	8,6	0,3	8,9	11,2	13,1	10,1	9,5	8,6	6,4	13,7
11	(9+10) Totale finale bestedingen (bruto)	4,4	5,1	1,0	4,3	5,6	6,6	4,6	5,5	5,5	4,9	8,7

¹⁾ Inclusief saldo aan- en verkopen van kostbaarheden.

Table / Tabel 1.2.2
Supply and disposition of goods and services, final adjusted series (value changes)
Goederen- en dienstentotalen, gecorrigeerde reeks (waardemutaties)

	Changes on previous year		Changes on previous quarter									
	2004■	2005□	2004■				2005□				2006●	
			I	II	III	IV	I	II	III	IV		
	%											
1	Gross domestic product (market prices)	2,7	3,2	0,7	0,9	0,7	0,5	0,5	1,1	1,1	1,3	1,0
2	Imports of goods and services	7,4	8,3	0,0	5,0	2,7	3,6	-2,2	4,5	2,6	1,8	4,6
3	(1+2) Disposable for final expenditure (gross)	4,4	5,1	0,4	2,4	1,4	1,7	-0,5	2,4	1,7	1,5	2,4
	Consumption											
4	by households incl. NPISH	1,4	2,3	0,7	0,0	0,3	0,1	0,5	1,1	1,0	0,9	-1,1
5	by general government	1,7	2,5	-1,6	2,7	-0,6	1,9	-1,7	1,9	1,1	2,0	3,5
	Gross fixed capital formation											
6	by enterprises	2,5	4,8	1,8	-1,4	-0,2	1,1	0,7	4,1	2,6	-2,9	2,6
7	by general government	-7,8	3,4	-6,3	-2,3	0,0	2,4	0,9	0,5	1,1	1,3	2,2
8	Changes in inventories ¹⁾	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
9	(4 to 8) National final expenditure (gross)	1,7	2,6	-0,2	0,9	0,3	0,2	-0,1	1,4	1,4	1,4	-0,3
10	Exports of goods and services	8,4	8,6	1,4	4,5	3,0	3,7	-1,2	3,6	2,1	1,7	5,9
11	(9+10) Total final expenditure (gross)	4,4	5,1	0,4	2,4	1,4	1,7	-0,5	2,4	1,7	1,5	2,4

¹⁾ Including acquisitions less disposals of valuables.

Tabel / Table 1.3.1
Goederen- en dienstentotalen, oorspronkelijke reeks
Supply and disposition of goods and services, original series

	2004■	2005□	2004■				2005□				2006●
			I	II	III	IV	I	II	III	IV	
<i>mld euro</i>											
1	489,9	505,6	119,9	124,4	118,1	127,4	122,5	128,8	122,2	132,2	129,2
2	290,5	314,6	67,6	71,0	73,6	78,2	73,6	77,3	80,0	83,6	83,9
3 (1+2) Beschikbaar voor finale bestedingen (bruto)	780,3	820,3	187,5	195,4	191,8	205,6	196,2	206,1	202,2	215,8	213,2
Consumptie											
4	241,4	247,1	59,8	60,6	60,6	60,4	60,3	61,8	62,3	62,6	61,4
5	118,8	121,8	27,5	32,1	28,1	31,1	28,1	32,6	29,1	32,1	30,7
Bruto investeringen in vaste activa											
6	77,8	81,6	19,6	20,6	17,3	20,3	19,6	21,9	18,9	21,2	20,9
7	15,6	16,1	3,7	3,8	3,8	4,4	3,7	3,9	3,9	4,5	3,9
8	0,9	0,1	0,3	-1,4	0,6	1,4	0,1	-1,3	-0,4	1,6	0,4
9 (4 t/m 8) Nationale finale bestedingen (bruto)	454,6	466,7	110,9	115,7	110,4	117,6	111,9	118,8	113,9	122,0	117,3
10	325,7	353,6	76,6	79,7	81,3	88,1	84,3	87,3	88,3	93,7	95,9
11 (9+10) Totale finale bestedingen (bruto)	780,3	820,3	187,5	195,4	191,8	205,6	196,2	206,1	202,2	215,8	213,2

1) Inclusief saldo aan- en verkopen van kostbaarheden.

Table / Tabel 1.3.2
Supply and disposition of goods and services, final adjusted series
Goederen- en dienstentotalen, gecorrigeerde reeks

	2004■	2005□	2004■				2005□				2006●
			I	II	III	IV	I	II	III	IV	
<i>bln euro</i>											
1	489,9	505,6	121,1	122,2	123,0	123,6	124,3	125,6	127,0	128,7	130,0
2	290,5	314,6	68,4	71,8	73,8	76,5	74,7	78,1	80,1	81,6	85,4
3 (1+2) Disposable for final expenditure (gross)	780,3	820,3	189,5	194,0	196,8	200,1	199,0	203,7	207,2	210,3	215,4
Consumption											
4	241,4	247,1	60,2	60,3	60,4	60,5	60,8	61,5	62,1	62,7	62,0
5	118,8	121,8	29,1	29,8	29,7	30,2	29,7	30,3	30,6	31,2	32,3
Gross fixed capital formation											
6	77,8	81,6	19,6	19,4	19,3	19,5	19,7	20,5	21,0	20,4	20,9
7	15,6	16,1	3,9	3,9	3,9	3,9	4,0	4,0	4,0	4,1	4,2
8	0,9	0,1	0,0	-0,2	0,4	0,7	-0,2	-0,2	-0,5	1,0	0,1
9 (4 to 8) National final expenditure (gross)	454,6	466,7	112,6	113,7	114,0	114,3	114,2	115,9	117,5	119,1	118,8
10	325,7	353,6	76,9	80,3	82,7	85,8	84,8	87,9	89,7	91,2	96,6
11 (9+10) Total final expenditure (gross)	780,3	820,3	189,5	194,0	196,8	200,1	199,0	203,7	207,2	210,3	215,4

1) Including acquisitions less disposals of valuables.

Tabel / Table 2.1.1
Bruto toegevoegde waarde naar bedrijfstakken, oorspronkelijke reeks (volumemutaties)
Gross value added by kind of economic activity, original series (volume changes)

	Mutaties t.o.v. voorgaand jaar		Mutaties t.o.v. het overeenkomstige kwartaal van het voorgaande jaar									
	2004■	2005□	2004■				2005□				2006●	
			I	II	III	IV	I	II	III	IV		
	%											
BEDRIJFSTAKKEN												
Landbouw, bosbouw en visserij	6,0	1,1	7,8	3,9	6,4	5,8	2,6	-3,2	1,1	3,5	-1,7	
Delfstoffenwinning	10,8	-9,1	4,3	19,2	28,5	6,1	-6,4	1,1	-20,9	-11,5	10,3	
Industrie	1,6	0,2	2,5	2,0	0,7	1,3	-1,7	1,1	0,7	0,6	2,2	
Voedings- en genotmiddelenindustrie	0,7	1,8	1,4	0,3	0,2	0,9	-1,3	2,5	4,7	1,4	2,2	
Textiel- en lederindustrie	-2,2	-4,3	2,1	-4,2	-1,0	-4,9	-4,1	-5,4	-9,1	1,3	2,9	
Papierindustrie, uitgeverijen en drukkerijen	-0,3	0,5	-0,9	-1,0	0,0	0,7	-1,9	3,5	1,4	-0,8	1,6	
Aardolie-industrie	0,4	-0,2	6,2	5,1	-1,4	-8,6	-4,1	-2,0	-4,7	11,8	-0,1	
Chemische basisproductenindustrie	-0,4	1,0	1,8	2,0	-1,2	-4,5	-4,8	-4,0	5,7	7,7	9,5	
Chemische eindproductenindustrie	-2,6	-0,6	1,1	2,7	-3,2	-10,9	-1,5	-4,3	0,6	3,2	0,4	
Rubber- en kunststofindustrie	6,3	-0,3	6,7	8,0	3,3	7,1	-3,9	3,5	-0,2	-0,8	6,1	
Basismetaal- en metaalproductenindustrie	4,1	0,0	5,2	3,0	1,9	6,3	0,3	0,6	0,1	-0,8	0,5	
Machine-industrie	7,8	1,9	6,1	6,8	9,1	9,3	2,7	4,4	2,2	-1,5	-0,2	
Elektrotechnische industrie	1,4	-4,5	3,6	0,2	0,7	1,0	-1,2	-2,0	-9,7	-5,8	2,5	
Transportmiddelenindustrie	5,0	-6,1	3,3	4,9	-1,3	12,5	-4,6	-0,6	-8,0	-11,1	-1,3	
Overige industrie	0,6	2,0	0,9	1,5	-0,3	0,2	-1,7	5,2	1,4	2,7	2,5	
Energie- en waterleidingbedrijven	-2,3	-0,1	-11,9	-0,2	4,1	-0,3	5,7	-4,8	1,2	-2,1	5,2	
Bouwnijverheid	-1,7	1,8	0,3	-3,6	-4,3	0,8	-3,8	6,7	2,8	1,5	4,9	
Handel, horeca en reparatie	3,4	2,8	1,6	4,0	4,0	4,0	1,4	1,2	4,6	4,1	6,3	
Handel en reparatie	4,3	3,2	2,1	5,3	5,2	4,7	1,8	1,5	5,0	4,5	6,9	
Horeca	-3,0	0,1	-2,0	-4,5	-4,2	-1,0	-1,8	-0,7	1,8	1,2	1,8	
Vervoer, opslag en communicatie	3,5	1,8	0,1	5,7	4,6	3,8	0,9	0,6	2,3	3,3	2,0	
Vervoer en dienstverlening t.b.v. vervoer	4,2	2,4	-1,5	8,4	5,3	5,1	1,2	1,0	3,3	4,1	2,2	
Post en telecommunicatie	2,4	0,8	2,8	1,5	3,4	1,9	0,6	-0,1	0,6	2,2	1,7	
Financiële en zakelijke dienstverlening	1,8	3,4	1,3	0,3	3,0	2,5	3,8	4,0	2,8	2,9	1,7	
Financiële instellingen	7,2	5,1	7,7	1,7	10,0	9,3	8,3	7,8	1,4	3,3	-2,2	
Verhuur van en handel in onroerend goed	-0,8	0,4	-1,2	-0,7	-0,3	-1,0	0,2	0,4	1,1	-0,2	0,2	
Uitzendbureaus	0,2	10,5	-6,1	-2,6	3,6	5,1	9,3	11,1	10,9	10,6	15,2	
Overige zakelijke dienstverlening	0,1	2,7	0,1	0,5	0,0	-0,2	2,0	2,6	3,2	3,2	2,8	
Overheid	0,0	0,6	-0,4	0,2	-0,3	0,3	-0,8	1,0	0,4	1,7	-1,9	
Zorg en overige dienstverlening	2,2	1,1	1,9	3,2	2,0	1,8	0,0	0,8	2,1	1,4	2,3	
Toegevoegde waarde (bruto, basisprijzen)	2,0	1,6	1,3	2,0	2,5	2,4	0,6	1,9	1,9	1,9	2,7	

Table / Tabel 2.1.2
Gross value added by kind of economic activity, adjusted series (volume changes)
Bruto toegevoegde waarde naar bedrijfstakken, gecorrigeerde reeks (volumemutaties)

	Changes on previous year		Changes on previous quarter									
	2004■	2005□	2004■				2005□				2006●	
			I	II	III	IV	I	II	III	IV		
	%											
ECONOMIC ACTIVITIES												
Agriculture, forestry and fishing	6,0	1,1	3,5	1,5	-2,3	2,2	1,1	-3,9	2,4	3,4	-3,5	
Mining and quarrying	10,8	-9,1	1,0	-6,6	17,1	-6,7	-9,3	2,9	-7,4	4,1	11,9	
Manufacturing	1,6	0,2	2,4	-1,3	0,0	0,4	-0,7	1,3	-0,4	0,5	0,7	
Electricity, gas and water supply	-2,3	-0,1	-10,0	11,9	1,2	-2,4	-3,9	0,6	6,6	-4,9	3,4	
Construction	-1,7	1,8	3,8	-4,2	-0,4	2,2	-1,4	5,9	-3,3	0,8	1,7	
Trade, hotels, restaurants and repair	3,4	2,8	2,4	1,1	-0,1	0,8	-0,4	1,0	3,0	0,5	1,6	
Transport, storage and communication	3,5	1,8	1,8	2,3	-0,2	-0,3	-0,4	1,3	1,5	0,7	-1,1	
Financial and business service activities	1,8	3,4	0,5	-0,3	2,3	0,0	1,6	0,1	1,0	0,3	0,2	
Government	0,0	0,6	-0,2	-0,3	0,4	-0,1	-0,2	0,8	0,1	0,7	-3,1	
Care and other service activities	2,2	1,1	0,6	0,7	-0,5	0,7	-0,7	1,1	0,8	0,0	0,4	
Value added (gross, basic prices)	2,0	1,6	1,2	0,3	0,5	0,0	0,1	0,9	0,6	0,5	0,1	

Tabel / Table 2.2.1
Bruto toegevoegde waarde naar bedrijfstakken, oorspronkelijke reeks (waardemutaties)
Gross value added by kind of economic activity, original series (value changes)

	Mutaties t.o.v. voorgaand jaar		Mutaties t.o.v. het overeenkomstige kwartaal van het voorgaande jaar								
	2004■	2005□	2004■				2005□				2006●
			I	II	III	IV	I	II	III	IV	
	%										
BEDRIJFSTAKKEN											
Landbouw, bosbouw en visserij	-5,6	3,8	-7,2	-5,4	-14,3	4,1	19,3	-1,4	6,3	-5,0	1,6
Delfstoffenwinning	9,6	22,8	-1,0	9,0	30,7	12,6	16,9	31,7	5,9	32,7	58,6
Industrie	3,6	1,3	2,6	2,7	4,2	5,1	-1,5	4,0	2,4	0,3	-0,6
Voedings- en genotmiddelenindustrie	2,4	0,4	9,9	-2,4	2,2	0,1	-9,8	3,6	5,4	3,0	1,0
Textiel- en lederindustrie	-2,1	-5,1	2,4	-5,4	-0,7	-4,0	-1,7	-4,8	-9,0	-4,8	-0,3
Papierindustrie, uitgeverijen en drukkerijen	1,5	-0,1	0,8	4,1	-0,8	2,1	-0,5	2,7	0,3	-2,8	-0,7
Aardolie-industrie	19,7	40,8	-21,5	35,9	38,3	38,7	-15,0	40,1	65,5	60,4	-0,5
Chemische basisproductenindustrie	6,0	0,3	-2,1	-3,7	16,9	15,5	17,3	1,6	-9,6	-6,6	-11,9
Chemische eindproductenindustrie	-7,4	-7,0	-4,5	-0,9	-8,1	-16,2	-5,6	-12,6	-5,7	-3,4	-10,5
Rubber- en kunststofindustrie	0,5	-4,5	6,9	3,7	-7,7	-0,6	-9,6	0,2	-2,1	-6,2	3,4
Basismetaal- en metaalproductenindustrie	11,0	4,0	4,5	7,8	13,0	19,1	10,8	7,8	0,1	-2,3	-0,9
Machine-industrie	8,0	4,8	7,2	8,0	7,2	9,6	1,8	7,6	8,9	0,9	5,7
Elektrotechnische industrie	0,3	-7,4	3,1	-0,2	-2,0	-0,1	-8,8	-4,5	-9,0	-7,4	6,5
Transportmiddelenindustrie	5,3	-6,8	4,9	7,8	-1,8	9,8	-8,0	-0,1	-7,5	-11,2	-0,4
Overige industrie	-0,6	0,6	1,1	-0,1	-1,3	-2,2	-3,3	3,6	0,5	1,2	2,8
Energie- en waterleidingbedrijven	-6,7	-0,4	-8,2	1,2	-5,6	-13,2	7,3	-4,3	3,3	-7,2	14,4
Bouwnijverheid	1,2	2,6	5,8	-0,4	-2,3	1,6	-4,5	6,6	4,6	3,9	7,9
Handel, horeca en reparatie	0,9	0,1	-0,8	1,5	1,1	1,7	-1,7	-1,4	1,7	1,9	5,7
Handel en reparatie	1,0	-0,1	-0,8	1,9	1,3	1,7	-2,2	-1,5	1,3	2,0	6,3
Horeca	-0,3	1,8	-0,9	-1,1	-0,7	1,7	1,8	-0,3	3,9	1,8	1,6
Vervoer, opslag en communicatie	1,1	-0,6	1,3	4,8	-0,8	-0,7	-2,0	-2,4	0,7	1,2	0,7
Vervoer en dienstverlening t.b.v. vervoer	1,6	0,2	-0,8	6,3	0,3	0,7	-1,8	-1,3	2,3	1,8	1,4
Post en telecommunicatie	0,4	-2,1	4,9	2,5	-2,5	-2,8	-2,4	-4,2	-1,9	0,4	-0,5
Financiële en zakelijke dienstverlening	3,4	5,1	3,0	1,7	4,7	4,1	5,2	5,9	4,6	4,7	3,2
Financiële instellingen	4,6	3,3	5,0	-1,1	7,8	6,8	5,5	6,7	-0,5	1,7	-3,5
Verhuur van en handel in onroerend goed	3,5	4,1	3,3	3,9	4,0	2,7	3,9	4,5	4,7	3,4	4,8
Uitzendbureaus	2,3	13,1	-4,8	-1,4	6,1	8,2	12,5	14,5	13,1	12,4	16,4
Overige zakelijke dienstverlening	2,8	5,4	3,1	2,9	2,7	2,5	4,5	4,6	6,5	6,2	4,3
Overheid	2,7	2,9	2,0	2,2	2,1	4,4	1,9	3,8	2,4	3,2	0,1
Zorg en overige dienstverlening	3,7	2,7	4,0	5,0	3,6	2,2	2,5	2,5	3,3	2,3	4,0
Toegevoegde waarde (bruto, basisprijzen)	2,5	3,0	1,9	2,4	2,6	3,1	2,1	3,4	3,2	3,4	5,2

Table / Tabel 2.2.2
Gross value added by kind of economic activity, adjusted series (value changes)
Bruto toegevoegde waarde naar bedrijfstakken, gecorrigeerde reeks (waardemutaties)

	Changes on previous year		Changes on previous quarter								
	2004■	2005□	2004■				2005□				2006●
			I	II	III	IV	I	II	III	IV	
	%										
ECONOMIC ACTIVITIES											
Agriculture, forestry and fishing	-5,6	3,8	-12,1	9,9	-5,4	13,5	0,2	-8,6	2,4	0,8	6,9
Mining and quarrying	9,6	22,8	-3,7	-5,6	26,0	-4,2	1,4	9,2	2,0	19,6	19,3
Manufacturing	3,6	1,3	5,5	-2,7	0,8	1,4	-0,4	1,8	-0,4	-0,8	-0,9
Electricity, gas and water supply	-6,7	-0,4	-22,3	12,3	-2,1	1,7	-4,4	0,8	4,5	-6,9	15,7
Construction	1,2	2,6	5,3	-5,2	-0,5	2,3	-1,0	5,2	-1,5	1,3	2,6
Trade, hotels, restaurants and repair	0,9	0,1	2,0	1,7	-1,7	0,1	-1,6	1,6	1,6	0,4	2,1
Transport, storage and communication	1,1	-0,6	-0,8	1,8	-2,0	0,1	-1,4	0,9	0,9	0,5	-1,2
Financial and business service activities	3,4	5,1	1,1	0,0	2,9	0,3	1,8	1,0	1,3	0,6	0,4
Government	2,7	2,9	0,7	1,2	0,2	1,1	0,5	1,5	-0,1	0,5	-1,1
Care and other service activities	3,7	2,7	-1,0	1,9	0,1	1,0	-0,3	1,6	0,7	0,3	1,3
Value added (gross, basic prices)	2,5	3,0	0,4	0,8	0,7	0,5	0,4	1,1	1,0	1,2	1,2

Tabel / Table 2.3.1
Bruto toegevoegde waarde naar bedrijfstakken, oorspronkelijke reeks
Gross value added by kind of economic activity, original series

	2004■	2005□	2004■				2005□				2006●
			I	II	III	IV	I	II	III	IV	
<i>mld euro</i>											
BEDRIJFSTAKKEN											
Landbouw, bosbouw en visserij	9,4	9,8	2,0	2,2	2,3	2,9	2,4	2,2	2,5	2,7	2,4
Delfstoffenwinning	11,5	14,1	3,8	2,0	2,0	3,8	4,4	2,6	2,1	5,0	7,0
Industrie	62,3	63,2	15,4	16,0	15,0	16,0	15,2	16,6	15,4	16,0	15,1
Voedings- en genotmiddelenindustrie	11,8	11,8	3,1	2,9	2,8	3,0	2,8	3,0	3,0	3,1	2,8
Textiel- en lederindustrie	1,2	1,2	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Papierindustrie, uitgeverijen en drukkerijen	7,3	7,3	1,7	1,8	1,8	1,9	1,7	1,9	1,8	1,9	1,7
Aardolie-industrie	2,6	3,6	0,5	0,8	0,7	0,6	0,4	1,1	1,1	1,0	0,4
Chemische basisproductenindustrie	6,7	6,7	1,5	1,7	1,7	1,8	1,8	1,7	1,5	1,6	1,6
Chemische eindproductenindustrie	3,1	2,9	0,8	0,8	0,8	0,7	0,8	0,7	0,7	0,7	0,7
Rubber- en kunststofindustrie	2,0	1,9	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Basismetaal- en metaalproductenindustrie	7,1	7,4	1,7	1,8	1,7	1,9	1,9	1,9	1,7	1,9	1,9
Machine-industrie	5,6	5,9	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,5	1,5	1,4	1,5
Elektrotechnische industrie	3,9	3,6	1,0	1,0	0,9	1,0	1,0	0,9	0,8	0,9	1,0
Transportmiddelenindustrie	3,4	3,2	0,9	0,9	0,7	0,9	0,8	0,9	0,7	0,8	0,8
Overige industrie	7,6	7,6	1,9	2,1	1,8	1,9	1,8	2,2	1,8	1,9	1,9
Energie- en waterleidingbedrijven	6,8	6,7	1,6	1,8	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,6	2,0
Bouwnijverheid	23,9	24,5	6,3	6,3	5,2	6,1	6,0	6,7	5,5	6,4	6,5
Handel, horeca en reparatie	65,2	65,3	15,8	16,7	15,8	16,9	15,5	16,5	16,1	17,2	16,4
Handel en reparatie	57,1	57,0	13,9	14,6	13,8	14,9	13,6	14,3	14,0	15,2	14,4
Horeca	8,1	8,3	1,9	2,2	2,0	2,0	2,0	2,1	2,1	2,1	2,0
Vervoer, opslag en communicatie	32,0	31,8	7,9	8,2	7,9	8,0	7,8	8,0	8,0	8,1	7,8
Vervoer en dienstverlening t.b.v. vervoer	19,8	19,9	4,9	5,1	4,9	4,9	4,8	5,0	5,0	5,0	4,9
Post en telecommunicatie	12,2	11,9	3,0	3,1	3,0	3,1	2,9	3,0	2,9	3,1	2,9
Financiële en zakelijke dienstverlening	117,1	123,1	28,4	28,8	29,5	30,4	29,9	30,5	30,8	31,9	30,8
Financiële instellingen	32,3	33,4	7,9	7,8	8,3	8,3	8,4	8,3	8,3	8,5	8,1
Verhuur van en handel in onroerend goed	32,0	33,3	7,7	7,8	8,2	8,3	8,0	8,1	8,6	8,6	8,4
Uitzendbureaus	9,4	10,6	2,0	2,2	2,6	2,6	2,3	2,5	2,9	2,9	2,7
Overige zakelijke dienstverlening	43,4	45,8	10,7	11,1	10,4	11,2	11,2	11,6	11,1	11,9	11,7
Overheid	51,5	53,0	11,9	14,4	11,9	13,2	12,1	15,0	12,2	13,7	12,2
Zorg en overige dienstverlening	56,2	57,7	13,4	14,6	13,9	14,3	13,7	15,0	14,4	14,6	14,3
Toegevoegde waarde (bruto, basisprijzen)	435,8	449,0	106,5	110,9	105,2	113,3	108,7	114,6	108,6	117,1	114,4

Table / Tabel 2.3.2
Gross value added by kind of economic activity, adjusted series
Bruto toegevoegde waarde naar bedrijfstakken, gecorrigeerde reeks

	2004■	2005□	2004■				2005□				2006●
			I	II	III	IV	I	II	III	IV	
<i>bln euro</i>											
ECONOMIC ACTIVITIES											
Agriculture, forestry and fishing	9,4	9,8	2,2	2,4	2,3	2,6	2,6	2,4	2,4	2,4	2,6
Mining and quarrying	11,5	14,1	2,7	2,5	3,2	3,1	3,1	3,4	3,5	4,1	4,9
Manufacturing	62,3	63,2	15,8	15,4	15,5	15,7	15,6	15,9	15,9	15,7	15,6
Electricity, gas and water supply	6,8	6,7	1,6	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,8	1,6	1,9
Construction	23,9	24,5	6,2	5,9	5,8	6,0	5,9	6,2	6,1	6,2	6,4
Trade, hotels, restaurants and repair	65,2	65,3	16,2	16,5	16,2	16,2	16,0	16,2	16,5	16,6	16,9
Transport, storage and communication	32,0	31,8	8,0	8,1	8,0	8,0	7,8	7,9	8,0	8,0	7,9
Financial and business service activities	117,1	123,1	28,8	28,8	29,7	29,8	30,3	30,6	31,0	31,2	31,3
Government	51,5	53,0	12,7	12,9	12,9	13,0	13,1	13,3	13,3	13,3	13,2
Care and other service activities	56,2	57,7	13,8	14,1	14,1	14,2	14,2	14,4	14,5	14,6	14,8
Value added (gross, basic prices)	435,8	449,0	107,8	108,7	109,4	110,0	110,5	111,7	112,7	114,1	115,5

Tabel / Table 3.2.1

Beloning van werknemers naar bedrijfstakken en andere inkomensbestanddelen van het binnenlands product, oorspronkelijke reeks (waardemutaties)
Compensation of employees by economic activity and other income components of domestic product, original series (value changes)

	Mutaties t.o.v. voorgaand jaar		Mutaties t.o.v. het overeenkomstige kwartaal van het voorgaande jaar								
	2004■	2005□	2004■				2005□				2006●
			I	II	III	IV	I	II	III	IV	
	%										
BEDRIJFSTAKKEN											
Landbouw, bosbouw en visserij	0,4	-1,8	-0,4	0,8	0,9	0,3	-1,6	-1,9	-1,7	-1,8	-0,5
Delfstoffenwinning	3,8	-0,3	0,6	2,8	5,5	6,5	0,6	-1,1	0,0	-0,6	-1,2
Industrie	-0,2	-0,8	-0,3	-0,3	-0,1	-0,1	-0,8	-0,8	-0,7	-0,8	-0,9
Voedings- en genotmiddelenindustrie	-0,7	-1,4	-0,3	-0,7	-1,0	-0,7	-1,5	-1,3	-1,3	-1,5	-1,9
Textiel- en lederindustrie	-6,3	-6,0	-6,6	-6,0	-6,5	-6,2	-5,9	-5,9	-6,3	-6,0	-1,9
Papierindustrie, uitgeverijen en drukkerijen	-1,0	-1,3	-1,9	-0,9	-0,7	-0,5	-1,3	-1,3	-1,3	-1,2	-1,9
Aardolie-industrie	9,3	1,0	5,4	4,0	11,5	16,1	0,9	0,8	0,9	1,4	-2,5
Chemische basisproductenindustrie	2,6	-1,2	1,7	2,7	2,3	3,7	-1,0	-1,5	-1,1	-1,1	-0,4
Chemische eindproductenindustrie	-0,2	-0,4	1,2	-1,5	0,2	-0,6	-0,4	-0,3	-0,4	-0,4	1,0
Rubber- en kunststofindustrie	0,1	-0,4	1,9	0,3	-1,0	-0,6	-0,6	-0,3	-0,3	-0,3	1,9
Basismetaal- en metaalproductenindustrie	0,6	-0,2	0,7	0,4	0,6	0,7	-0,1	-0,4	-0,1	-0,3	-2,1
Machine-industrie	0,7	0,9	-0,1	0,3	1,4	1,5	0,8	0,9	1,0	1,0	-0,8
Elektrotechnische industrie	-2,4	-1,4	-3,6	-2,1	-1,9	-2,0	-1,5	-1,5	-1,3	-1,4	-0,2
Transportmiddelenindustrie	-1,5	-2,1	-0,8	-1,2	-2,0	-2,1	-1,9	-2,3	-1,8	-2,2	-0,6
Overige industrie	0,5	-0,2	1,0	0,7	0,5	-0,3	-0,3	0,1	-0,3	-0,1	-0,2
Energie- en waterleidingbedrijven	0,6	-0,4	-1,7	-1,5	1,2	4,6	-0,5	-0,4	-0,2	-0,4	-0,2
Bouwnijverheid	-1,4	-2,1	1,3	-2,0	-2,1	-2,6	-3,0	-1,7	-1,5	-2,2	-0,5
Handel, horeca en reparatie	1,8	0,1	1,9	1,8	1,8	1,5	0,1	0,2	0,1	0,1	2,0
Handel en reparatie	2,2	0,3	2,3	2,2	2,2	1,9	0,3	0,3	0,3	0,3	2,0
Horeca	-1,4	-1,3	-1,2	-1,2	-1,2	-2,2	-1,5	-0,7	-1,5	-1,8	1,9
Vervoer, opslag en communicatie	0,3	-0,5	0,1	0,3	0,3	0,5	-0,5	-0,5	-0,4	-0,4	-0,4
Vervoer en dienstverlening t.b.v. vervoer	1,6	0,5	1,6	1,6	1,6	1,5	0,5	0,5	0,6	0,6	-0,5
Post en telecommunicatie	-3,6	-3,6	-4,1	-3,7	-3,9	-2,7	-3,6	-3,6	-3,6	-3,7	-0,2
Financiële en zakelijke dienstverlening	1,9	1,9	1,0	1,7	2,3	2,6	1,9	1,8	2,1	1,9	6,8
Financiële instellingen	3,6	-0,4	2,5	4,0	4,2	4,0	-0,4	-0,4	-0,4	-0,4	5,0
Verhuur van en handel in onroerend goed	0,0	0,7	1,4	1,3	-1,2	-1,7	0,7	0,8	0,7	0,6	6,0
Uitzendbureaus	1,6	7,3	-1,4	-0,8	2,8	6,2	7,3	7,3	7,3	7,3	7,5
Overige zakelijke dienstverlening	1,2	1,8	0,8	1,2	1,6	1,4	1,9	1,8	1,9	1,8	7,7
Overheid	2,2	2,3	2,8	2,7	1,8	1,5	2,3	2,4	2,3	2,3	-1,4
Zorg en overige dienstverlening	5,5	1,6	5,8	5,8	5,3	4,9	1,7	1,6	1,6	1,7	2,2
Beloning van werknemers	1,8	0,8	1,8	1,8	1,8	1,7	0,7	0,8	0,9	0,8	1,9
Exploitatie-overschot (netto)	3,5	7,3	1,0	3,4	3,6	6,0	3,7	11,7	7,2	7,9	13,4
Afschrijvingen	2,8	2,7	2,8	2,8	2,8	2,8	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7
Belastingen op productie en invoer minus subsidies	5,2	6,8	3,8	4,8	4,8	7,3	4,5	7,0	7,5	8,1	7,1
Binnenlands product (bruto, marktprijzen)	2,7	3,2	2,0	2,5	2,7	3,6	2,2	3,5	3,5	3,7	5,5

Table / Tabel 3.3.1

Compensation of employees by economic activity and other income components of domestic product, original series

Beloning van werknemers naar bedrijfstakken en andere inkomensbestanddelen van het binnenlands product, oorspronkelijke reeks

	2004■	2005□	2004■				2005□				2006●
			I	II	III	IV	I	II	III	IV	
<i>bln euro</i>											
ECONOMIC ACTIVITIES											
Agriculture, forestry and fishing	3,0	3,0	0,7	0,9	0,8	0,7	0,7	0,8	0,7	0,7	0,7
Mining and quarrying	0,7	0,7	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Manufacturing	37,1	36,8	8,8	10,8	8,5	9,1	8,7	10,7	8,4	9,0	8,6
Manufacture of food products, beverages and tobacco	5,5	5,4	1,3	1,6	1,2	1,3	1,3	1,6	1,2	1,3	1,3
Manufacture of textile and leather products	0,7	0,7	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Manufacture of paper products; publishing and printing	4,4	4,4	1,0	1,3	1,0	1,1	1,0	1,3	1,0	1,0	1,0
Manufacture of petroleum products	0,5	0,5	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Manufacture of basic chemicals and man-made fibres	2,1	2,0	0,5	0,6	0,4	0,5	0,5	0,6	0,4	0,5	0,5
Manufacture of chemical products	2,1	2,1	0,5	0,6	0,5	0,5	0,5	0,6	0,5	0,5	0,5
Manufacture of rubber and plastic products	1,4	1,4	0,3	0,4	0,3	0,3	0,3	0,4	0,3	0,3	0,3
Manufacture of basic metals and fabricated metal products	4,8	4,8	1,1	1,4	1,1	1,1	1,1	1,4	1,1	1,1	1,1
Manufacture of machinery and equipment n.e.c.	3,8	3,9	0,9	1,1	0,9	0,9	0,9	1,1	0,9	0,9	0,9
Manufacture of electrical and optical equipment	3,9	3,8	0,9	1,1	0,9	1,0	0,9	1,1	0,9	1,0	0,9
Manufacture of transport equipment	2,2	2,1	0,5	0,6	0,5	0,5	0,5	0,6	0,5	0,5	0,5
Other manufacturing	5,8	5,8	1,3	1,7	1,3	1,4	1,3	1,7	1,3	1,4	1,3
Electricity, gas and water supply	1,8	1,8	0,4	0,5	0,4	0,5	0,4	0,5	0,4	0,5	0,4
Construction	15,5	15,2	3,6	4,4	3,7	3,8	3,5	4,3	3,7	3,7	3,5
Trade, hotels, restaurants and repair	37,5	37,5	9,0	10,7	8,7	9,0	9,0	10,7	8,8	9,0	9,1
Trade and repair	33,4	33,5	8,0	9,6	7,7	8,1	8,0	9,6	7,8	8,1	8,2
Hotels and restaurants	4,1	4,0	1,0	1,2	1,0	0,9	1,0	1,1	1,0	0,9	1,0
Transport, storage and communication	16,7	16,6	3,9	4,8	3,9	4,1	3,9	4,8	3,8	4,1	3,9
Transport and supporting transport activities	12,7	12,8	2,9	3,6	2,9	3,2	2,9	3,6	3,0	3,2	2,9
Post and telecommunications	4,0	3,8	1,0	1,2	0,9	0,9	0,9	1,1	0,9	0,9	0,9
Financial and business service activities	58,4	59,5	14,2	16,5	13,3	14,3	14,5	16,8	13,6	14,6	15,5
Financial intermediation	16,3	16,3	4,2	4,6	3,5	4,0	4,2	4,6	3,5	4,0	4,4
Real estate activities	3,2	3,2	0,7	1,0	0,7	0,8	0,7	1,0	0,7	0,8	0,8
Activities of employment agencies	8,4	9,0	2,0	2,2	2,1	2,0	2,2	2,3	2,3	2,2	2,3
Other business service activities	30,4	31,0	7,2	8,8	7,0	7,5	7,3	8,9	7,1	7,6	7,9
Government	40,5	41,5	9,1	11,8	9,2	10,5	9,3	12,1	9,4	10,7	9,2
Care and other service activities	39,0	39,6	8,9	11,4	8,9	9,9	9,0	11,5	9,0	10,0	9,2
Compensation of employees	250,2	252,2	58,7	72,0	57,5	62,1	59,1	72,5	58,0	62,6	60,2
Operating surplus (net)	111,2	119,3	29,5	20,4	29,0	32,3	30,5	22,8	31,1	34,9	34,6
Consumption of fixed capital	73,4	75,4	18,0	18,3	18,5	18,7	18,5	18,7	19,0	19,2	19,0
Taxes on production and imports less subsidies	55,1	58,8	13,7	13,8	13,2	14,4	14,4	14,7	14,2	15,5	15,4
Domestic product (gross, market prices)	489,9	505,6	119,9	124,4	118,1	127,4	122,5	128,8	122,2	132,2	129,2

Tabel / Table 3.4.1

Banen en arbeidsvolume van werknemers naar bedrijfstakken
Jobs and labour input of employees by industry

	2004■	2005□	2004■				2005□				2006●
			I	II	III	IV	I	II	III	IV	I
<i>1000 banen</i>											
BANEN VAN WERKNEMERS											
Landbouw, bosbouw en visserij	131	126	117	133	146	126	112	128	142	122	111
Delfstoffenwinning	10	9	9	10	9	10	9	10	9	9	10
Industrie	916	896	924	921	913	907	896	899	895	891	880
Energie- en waterleidingbedrijven	31	31	30	31	31	33	30	30	31	32	30
Bouwnijverheid	382	369	381	385	384	378	363	371	373	369	359
Handel, horeca en reparatie	1 503	1 487	1 494	1 515	1 515	1 487	1 467	1 497	1 503	1 481	1 476
Vervoer, opslag en communicatie	460	452	460	462	462	458	450	454	454	449	441
Financiële en zakelijke dienstverlening	1 565	1 593	1 530	1 568	1 591	1 570	1 539	1 588	1 625	1 620	1 629
Overheid	978	972	988	990	971	963	981	983	967	956	962
Zorg en overige dienstverlening	1 485	1 506	1 454	1 485	1 499	1 502	1 471	1 505	1 523	1 526	1 497
Banen van werknemers	7 461	7 441	7 387	7 500	7 522	7 435	7 319	7 466	7 523	7 456	7 397
<i>1000 arbeidsjaren</i>											
ARBEIDSVOLUME VAN WERKNEMERS											
Landbouw, bosbouw en visserij	89	86	82	90	97	88	79	87	94	86	78
Delfstoffenwinning	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
Industrie	817	797	823	819	812	813	798	798	795	797	783
Energie- en waterleidingbedrijven	29	29	29	29	29	31	28	28	29	30	28
Bouwnijverheid	361	348	360	363	362	358	342	349	351	349	339
Handel, horeca en reparatie	1 026	1 014	1 024	1 031	1 030	1 021	1 005	1 015	1 019	1 017	1 011
Vervoer, opslag en communicatie	375	368	375	376	376	373	367	369	369	366	360
Financiële en zakelijke dienstverlening	1 151	1 166	1 137	1 154	1 161	1 151	1 141	1 164	1 179	1 181	1 207
Overheid	802	796	811	812	796	791	804	802	794	785	787
Zorg en overige dienstverlening	1 006	1 014	989	1 006	1 009	1 022	999	1 008	1 013	1 036	1 016
Arbeidsvolume van werknemers	5 666	5 627	5 637	5 688	5 682	5 657	5 571	5 629	5 652	5 655	5 618

Tabel / Table 4.1.1
Consumptieve bestedingen, oorspronkelijke reeks (volumemutaties)
Final consumption, original series (volume changes)

	Mutaties t.o.v. voorgaand jaar		Mutaties t.o.v. het overeenkomstige kwartaal van het voorgaande jaar									
	2004■	2005□	2004■				2005□				2006●	
			I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	
	%											
GOEDEREN- EN DIENSTENCATEGORIEËN												
<i>Goederen</i>	-0,3	0,4	-0,8	-0,2	0,4	-0,4	-1,9	-0,3	1,7	2,0	3,3	
<i>Voedings- en genotmiddelen</i>	0,7	0,0	0,6	0,2	0,6	1,5	-1,3	-0,4	1,3	0,3	2,0	
Voedingsmiddelen	2,5	0,3	2,4	1,8	2,7	3,0	-0,2	-0,7	1,9	0,1	2,0	
Genotmiddelen	-2,2	-0,6	-2,6	-2,4	-2,6	-1,1	-3,2	0,0	0,2	0,5	2,0	
<i>Duurzame consumptiegoederen</i>	-0,8	1,0	-1,1	-0,3	0,1	-2,0	-3,1	-1,4	3,5	5,0	6,5	
Kleding en schoeisel	0,5	5,9	-3,5	2,6	4,0	-1,4	4,0	0,9	6,8	11,8	4,6	
Vervoermiddelen en onderdelen	-2,4	-5,4	2,9	-6,0	-5,5	-1,2	-10,1	-4,0	-1,9	-4,4	5,5	
Woninginrichting en overige duurzame goederen	-0,9	0,8	-1,7	0,6	0,1	-2,5	-3,2	-1,6	3,7	4,3	7,9	
<i>Overige goederen</i>	-0,5	-0,1	-1,6	-0,7	0,8	-0,2	-0,8	1,5	-0,8	-0,2	0,6	
Energie en water	0,6	-0,9	-1,3	3,7	3,9	-1,1	0,5	1,6	-0,3	-4,6	8,1	
Motorbrandstoffen en overige goederen	-0,9	0,2	-1,8	-2,0	0,0	0,1	-1,6	1,5	-0,9	1,7	-4,0	
<i>Diensten</i>	2,1	1,4	1,8	1,8	2,3	2,4	0,8	1,5	1,7	1,4	-3,7	
Huisvesting	1,0	1,6	0,9	1,4	1,8	0,0	1,8	2,1	1,2	1,2	1,9	
Horecadiensten	-2,7	0,4	-2,6	-4,2	-3,2	-0,7	-1,2	-0,5	1,3	2,2	1,8	
Diensten m.b.t. recreatie en cultuur	-0,7	0,8	-0,1	-0,7	-1,1	-0,9	-0,1	1,2	0,8	1,4	1,5	
Diensten m.b.t. vervoer en communicatie	2,8	1,6	2,4	3,0	3,3	2,5	1,0	1,9	2,0	1,4	1,5	
Medische diensten en gezondheidszorg	8,1	0,8	7,0	9,2	7,7	8,6	1,1	-0,4	-1,6	3,9	-41,4	
Financiële en zakelijke diensten	5,6	4,7	3,8	5,0	5,5	7,9	2,8	4,2	8,8	3,2	-1,9	
Overige diensten	-1,3	-3,1	0,3	-3,1	-0,7	-1,5	-3,1	-1,5	-4,1	-3,6	-1,7	
Consumptieve bestedingen door huishoudens (incl IZWh, binnenlands)	1,0	0,9	0,6	0,8	1,4	1,0	-0,4	0,6	1,7	1,7	-0,5	
Consumptie door gezinshuishoudingen in het buitenland	-7,5	-4,7	-0,8	-10,5	-8,6	-6,5	-4,3	-4,4	-5,0	-5,1	-3,6	
Af: consumptie door niet-ingezetenen in Nederland	-0,9	0,0	-2,8	-1,7	-4,8	6,7	5,4	-3,2	-0,6	-0,3	0,3	
Consumptieve bestedingen door huishoudens (incl IZWh, nationaal)	0,6	0,7	0,6	0,4	1,0	0,6	-0,8	0,6	1,3	1,6	-0,6	
(3+4) Consumptieve bestedingen door overheid	0,1	0,3	-1,2	0,8	-0,1	0,7	-0,4	-0,5	1,0	1,2	7,2	
Individuele consumptie door overheid	1,5	0,6	-1,2	3,1	0,9	2,8	-0,2	-0,7	3,4	0,2	13,1	
Collectieve consumptie door overheid	-1,6	-0,1	-1,1	-2,2	-1,3	-1,7	-0,6	-0,3	-2,0	2,3	-0,5	
(1+2) Totale consumptieve bestedingen	0,5	0,6	0,1	0,5	0,6	0,6	-0,6	0,2	1,2	1,5	1,9	

Table / Tabel 4.2.1
Final consumption, original series (value changes)
Consumptieve bestedingen, oorspronkelijke reeks (waardemutaties)

	Changes on previous year		Changes on corresponding quarter of previous year								
	2004■	2005□	2004■				2005□				2006●
			I	II	III	IV	I	II	III	IV	
	%										
TYPE OF GOODS AND SERVICES											
<i>Goods</i>	-0,3	1,5	-1,1	-0,1	0,3	-0,3	-0,4	0,2	2,4	3,9	5,9
<i>Food, beverages and tobacco</i>	0,4	-0,3	1,4	0,4	-0,5	0,4	-1,6	-1,4	0,8	1,1	3,1
<i>Food</i>	0,1	-0,6	2,5	-0,3	-1,2	-0,8	-2,4	-2,1	0,8	1,1	3,1
<i>Confectionery, beverages and tobacco</i>	1,0	0,4	-0,5	1,6	0,6	2,4	-0,2	-0,3	0,8	1,1	3,0
<i>Durable consumer goods</i>	-2,5	-0,5	-2,8	-2,2	-1,6	-3,4	-4,7	-2,7	1,9	3,8	5,8
<i>Clothing and footwear</i>	-1,5	3,5	-5,6	0,2	1,9	-2,7	0,9	-1,6	4,0	10,2	3,4
<i>Vehicles and parts</i>	-1,4	-4,4	4,0	-5,2	-4,9	0,6	-9,2	-3,3	-0,3	-3,4	7,0
<i>Home furnishing and other durable goods</i>	-3,5	-1,1	-4,5	-2,2	-2,2	-4,9	-5,3	-3,1	1,5	2,4	6,5
<i>Other goods</i>	2,3	6,4	-1,0	2,8	4,3	3,4	6,6	6,6	5,1	7,1	8,6
<i>Energy and water</i>	3,7	14,4	3,0	6,8	6,3	1,0	17,9	16,6	11,0	10,8	21,2
<i>Motor fuel and other goods</i>	1,7	3,3	-3,0	1,6	3,7	4,5	0,5	3,5	3,6	5,5	0,5
<i>Services</i>	3,4	3,2	3,4	3,5	3,5	3,2	2,5	3,4	3,6	3,5	-1,7
<i>Housing</i>	4,0	3,8	3,9	4,4	4,7	3,0	4,4	4,4	3,2	3,1	3,8
<i>Hotels and restaurants services</i>	-0,8	2,4	-1,2	-1,9	-1,3	1,3	1,0	1,2	3,2	4,3	3,5
<i>Recreational and cultural services</i>	1,4	3,4	2,6	1,7	1,4	-0,2	2,0	4,0	3,4	4,4	4,1
<i>Transport and communication services</i>	2,9	1,6	4,9	4,8	1,6	0,6	0,5	1,4	2,9	1,7	1,6
<i>Medical services and welfare</i>	8,7	1,8	7,7	10,0	9,1	7,9	3,3	0,5	-1,3	4,7	-40,3
<i>Financial and business services</i>	4,2	7,2	1,6	3,9	4,8	6,6	3,7	7,6	11,3	6,4	2,2
<i>Other services</i>	1,4	-0,8	3,3	-0,5	1,8	1,2	-1,4	0,9	-1,8	-0,7	1,0
Final consumption expenditure by households incl. NPISH, domestic	1,6	2,4	1,2	1,8	2,0	1,5	1,1	1,9	3,0	3,7	1,9
Final consumption by resident households in the rest of the world	-4,9	-1,2	1,2	-8,5	-5,5	-3,4	-1,2	-1,2	-1,3	-1,1	-0,1
Minus: final consumption by non-residents in the Netherlands	0,1	1,4	-1,9	-0,4	-4,0	7,7	7,1	-2,5	1,0	1,2	1,9
Final consumption expenditure by households incl. NPISH, national	1,4	2,3	1,3	1,4	1,7	1,2	0,8	2,0	2,8	3,6	1,8
(3+4) Final consumption expenditure by general government	1,7	2,5	0,5	2,2	1,4	2,7	2,2	1,5	3,5	3,1	9,2
Individual final consumption of general government	2,6	2,8	0,0	4,1	2,2	4,0	2,8	1,6	5,3	1,9	14,8
Collective final consumption of general government	0,6	2,2	1,2	-0,1	0,4	1,1	1,4	1,4	1,1	4,6	2,0
(1+2) Final consumption expenditure (total)	1,5	2,4	1,1	1,7	1,6	1,7	1,3	1,8	3,0	3,5	4,2

Tabel / Table 4.3.1
Consumptieve bestedingen, oorspronkelijke reeks
Final consumption, original series

	2004■		2005□				2006●				
	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I		
<i>mld euro</i>											
GOEDEREN- EN DIENSTENCATEGORIEËN											
<i>Goederen</i>	111,8	113,5	28,3	28,1	26,8	28,6	28,2	28,1	27,4	29,8	29,8
<i>Voedings- en genotmiddelen</i>	33,7	33,6	8,2	8,4	8,2	8,8	8,1	8,3	8,3	8,9	8,4
Voedingsmiddelen	21,0	20,9	5,3	5,2	5,0	5,5	5,2	5,1	5,1	5,6	5,3
Genotmiddelen	12,6	12,7	3,0	3,2	3,2	3,3	3,0	3,2	3,2	3,3	3,0
<i>Duurzame consumptiegoederen</i>	46,2	45,9	11,6	11,9	11,2	11,5	11,1	11,5	11,4	11,9	11,7
Kleding en schoeisel	12,8	13,3	2,8	3,4	3,3	3,4	2,9	3,3	3,4	3,7	3,0
Vervoermiddelen en onderdelen	9,4	9,0	2,8	2,5	2,2	1,9	2,6	2,4	2,2	1,8	2,7
Woninginrichting en overige duurzame goederen	23,9	23,6	6,0	6,0	5,8	6,2	5,7	5,8	5,9	6,3	6,0
<i>Overige goederen</i>	31,9	34,0	8,4	7,8	7,3	8,4	9,0	8,3	7,7	9,0	9,7
Energie en water	8,9	10,2	3,0	1,8	1,5	2,6	3,5	2,1	1,7	2,9	4,2
Motorbrandstoffen en overige goederen	23,0	23,8	5,4	6,0	5,8	5,8	5,5	6,2	6,1	6,1	5,5
<i>Diensten</i>	128,4	132,6	31,5	32,2	32,2	32,4	32,3	33,3	33,4	33,6	31,8
Huisvesting	39,3	40,8	9,7	9,6	10,0	9,9	10,2	10,1	10,3	10,3	10,5
Horecadiensten	12,1	12,3	2,8	3,2	3,1	3,0	2,8	3,2	3,2	3,1	2,9
Diensten m.b.t. recreatie en cultuur	8,1	8,4	2,0	2,0	2,1	2,0	2,0	2,1	2,2	2,1	2,1
Diensten m.b.t. vervoer en communicatie	18,2	18,5	4,4	4,6	4,7	4,4	4,4	4,7	4,9	4,5	4,5
Medische diensten en gezondheidszorg	13,2	13,4	3,2	3,3	3,3	3,3	3,3	3,3	3,2	3,5	2,0
Financiële en zakelijke diensten	23,1	24,8	5,8	5,7	5,5	6,1	6,0	6,2	6,1	6,5	6,2
Overige diensten	14,4	14,3	3,6	3,6	3,5	3,6	3,6	3,7	3,5	3,6	3,6
Consumptieve bestedingen door huishoudens (incl IZWh, binnenlands)	240,2	246,0	59,8	60,3	59,0	61,1	60,5	61,4	60,8	63,3	61,6
Consumptie door gezinshuishoudingen in het buitenland	10,4	10,3	1,8	2,7	4,2	1,7	1,8	2,7	4,1	1,7	1,8
Af: consumptie door niet-ingezetenen in Nederland	9,2	9,3	1,8	2,4	2,6	2,3	2,0	2,3	2,6	2,4	2,0
Consumptieve bestedingen door huishoudens (incl IZWh, nationaal)	241,4	247,1	59,8	60,6	60,6	60,4	60,3	61,8	62,3	62,6	61,4
(3+4) Consumptieve bestedingen door overheid	118,8	121,8	27,5	32,1	28,1	31,1	28,1	32,6	29,1	32,1	30,7
Individuele consumptie door overheid	66,5	68,4	15,5	18,2	15,8	17,0	15,9	18,5	16,7	17,3	18,3
Collectieve consumptie door overheid	52,3	53,4	12,0	13,9	12,3	14,1	12,2	14,1	12,4	14,7	12,4
(1+2) Totale consumptieve bestedingen	360,3	368,9	87,3	92,7	88,8	91,6	88,4	94,3	91,4	94,7	92,1

Tabel / Table 5.1.1
Investerings in vaste activa (bruto), oorspronkelijke reeks (volumemutaties)
Fixed capital formation (gross), original series (volume changes)

	Mutatie t.o.v. voorgaand jaar		Mutaties t.o.v. het overeenkomstige kwartaal van het voorgaande jaar									
	2004■	2005□	2004■				2005□				2006●	
			I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	
	%											
NAAR TYPE ACTIVA												
Woningen	6,5	5,3	9,4	4,3	4,0	8,2	-2,9	10,9	8,3	5,3	9,0	
Bedrijfsgebouwen	-9,0	-1,5	-7,1	-12,5	-9,8	-6,5	-9,2	1,5	1,4	0,5	2,1	
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	-7,8	1,3	-5,4	-9,8	-10,6	-5,4	-1,5	1,2	4,7	1,5	4,1	
Vervoermiddelen	-2,0	3,1	1,9	-11,0	4,1	-1,9	6,0	0,5	12,0	-3,9	5,1	
Machines en installaties	-3,9	-1,8	-5,2	13,0	-2,3	-17,5	0,1	-12,5	4,1	2,8	9,8	
Computers	12,9	23,2	8,6	9,4	9,2	22,7	13,5	16,5	36,6	25,6	21,9	
Overige materiële vaste activa	-0,2	2,3	-4,4	-2,2	1,7	4,6	2,1	5,1	2,4	-0,5	0,6	
Immateriële vaste activa	-1,9	9,1	-1,6	-2,8	-0,2	-2,8	8,3	25,4	6,3	-4,1	-9,4	
Software	2,7	2,4	3,0	1,7	4,5	1,7	2,3	1,7	2,7	3,0	3,7	
Overige immateriële vaste activa	-25,3	55,8	-25,0	-25,9	-24,0	-26,2	51,2	192,8	31,5	-54,2	-72,8	
In cultuur gebrachte activa (bv. bomen en vee)	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
Overdrachtskosten op grond	-1,9	10,4	-5,3	-2,2	-5,8	4,3	8,6	13,9	10,6	8,6	6,9	
Investerings in vaste activa uit productie en invoer	-0,8	3,6	0,5	-1,6	-0,9	-1,0	-0,5	5,2	7,4	2,8	5,6	
Af: verkoop van gebruikte vaste activa	2,5	3,2	-0,2	-2,6	17,3	-0,4	-5,9	6,3	6,4	6,6	65,5	
Investerings in vaste activa (bruto)	-0,8	3,6	0,6	-1,6	-1,2	-1,0	-0,4	5,1	7,5	2,7	4,4	
NAAR BEDRIJFSKLASSE VAN BESTEMMING												
Landbouw, bosbouw en visserij	-0,2	-4,1	1,5	-9,0	7,1	5,1	-6,7	1,4	-6,1	-6,6	5,0	
Nijverheid (incl. energie en bouwnijverheid)	-5,4	3,9	-5,8	13,5	-5,4	-20,2	5,5	-7,6	10,0	10,2	6,7	
Handel, horeca en reparatie	-7,4	3,0	-9,1	-10,5	-6,4	-3,4	1,6	3,7	5,6	1,4	7,2	
Vervoer, opslag en communicatie	-7,6	1,6	5,7	-15,3	-2,1	-14,1	-0,8	-2,4	16,1	-3,7	4,6	
Exploitatie van woningen	7,3	5,1	9,7	5,5	4,2	9,6	-2,9	10,5	7,9	5,3	8,7	
Overheid	-9,2	2,0	-11,4	-13,1	-7,6	-4,2	-1,7	3,0	3,5	3,0	4,1	
Overige diensten en n.e.g.	1,6	4,7	1,0	-1,5	0,2	6,7	1,9	10,6	7,5	-0,8	0,8	
Investerings in vaste activa uit productie en invoer	-0,8	3,6	0,5	-1,6	-0,9	-1,0	-0,5	5,2	7,4	2,8	5,6	
Af: verkoop van gebruikte vaste activa	2,5	3,2	-0,2	-2,6	17,3	-0,4	-5,9	6,3	6,4	6,6	65,5	
Investerings in vaste activa (bruto)	-0,8	3,6	0,6	-1,6	-1,2	-1,0	-0,4	5,1	7,5	2,7	4,4	

Table / Tabel 5.2.1
Fixed capital formation (gross), original series (value changes)
Investerings in vaste activa (bruto), oorspronkelijke reeks (waardemutaties)

	Changes on previous year		Changes on corresponding quarter of previous year									
	2004■	2005□	2004■				2005□				2006●	
			I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	
	%											
BY TYPE OF CAPITAL GOOD												
Dwellings	10,0	7,9	13,0	8,2	7,5	11,3	-0,8	12,9	11,3	8,6	12,2	
Non-residential buildings	-7,3	0,6	-5,3	-10,7	-8,3	-4,7	-7,9	3,2	3,7	3,7	5,1	
Civil engineering works	-6,9	2,4	-4,2	-8,7	-9,6	-5,3	-0,8	1,6	5,5	3,6	5,9	
Transport equipment	-0,3	4,8	3,8	-8,4	5,0	-0,4	7,1	1,5	14,9	-2,2	6,1	
Machinery and equipment	-3,8	-0,9	-5,4	13,2	-1,9	-17,2	0,1	-11,6	5,4	4,0	11,8	
Computers	6,6	4,5	4,3	7,1	4,2	9,8	-3,1	-2,6	13,4	9,8	8,6	
Other tangible fixed assets	0,2	3,4	-4,5	-2,1	2,8	5,1	3,4	6,1	3,0	0,9	2,4	
Intangible fixed assets, of which:	-0,4	11,0	-0,1	-1,0	1,7	-2,1	10,5	27,3	8,1	-2,3	-8,0	
Software	4,2	4,5	4,5	3,6	6,5	2,4	4,6	3,6	4,7	5,0	5,2	
Other intangible fixed assets	-24,2	56,8	-24,0	-24,5	-22,6	-25,3	52,4	194,5	32,4	-53,6	-72,1	
Cultivated assets (e.g. trees and livestock)	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
Transfer costs of ground	1,1	14,6	-1,8	0,4	0,9	4,2	9,8	17,6	11,7	17,6	9,8	
Fixed capital formation from production and imports	0,7	4,5	2,1	0,3	0,6	-0,2	0,2	5,6	8,4	4,3	7,4	
Minus: sales of used fixed capital goods	2,1	3,2	-0,8	-3,3	16,1	0,6	-6,3	5,9	7,9	6,0	65,5	
Fixed capital formation (gross)	0,7	4,6	2,2	0,4	0,3	-0,2	0,3	5,6	8,4	4,3	6,2	
BY ECONOMIC ACTIVITY OF DESTINATION												
Agriculture, forestry and fishing	0,6	-2,6	1,3	-7,0	7,5	5,5	-5,4	1,2	-2,7	-4,1	6,8	
Industry (incl. energy and construction)	-4,9	4,2	-5,6	14,1	-4,6	-19,9	5,2	-7,5	10,5	10,9	8,2	
Trade, hotels, restaurants and repair	-7,1	2,2	-8,6	-9,9	-5,9	-3,6	1,0	3,0	4,0	0,9	7,7	
Transport, storage and communication	-7,1	2,2	6,3	-14,1	-1,8	-14,0	-0,6	-1,9	17,3	-3,1	5,8	
Operation of dwellings	10,7	7,6	13,2	9,2	7,7	12,5	-1,0	12,4	10,7	8,7	11,9	
Government	-8,6	2,0	-10,6	-12,1	-6,6	-4,6	-1,3	2,4	2,8	3,9	5,3	
Other services and n.e.c.	2,3	4,5	2,0	-0,1	0,7	6,5	1,6	10,1	7,3	-0,7	1,2	
Fixed capital formation from production and imports	0,7	4,5	2,1	0,3	0,6	-0,2	0,2	5,6	8,4	4,3	7,4	
Minus: sales of used fixed capital goods	2,1	3,2	-0,8	-3,3	16,1	0,6	-6,3	5,9	7,9	6,0	65,5	
Fixed capital formation (gross)	0,7	4,6	2,2	0,4	0,3	-0,2	0,3	5,6	8,4	4,3	6,2	

Tabel / Table 5.3.1
Investerings in vaste activa (bruto), oorspronkelijke reeks
Fixed capital formation (gross), original series

	2004■	2005□	2004■				2005□				2006●
			I	II	III	IV	I	II	III	IV	
<i>mld euro</i>											
NAAR TYPE ACTIVA											
Woningen	29,73	32,071	7,714	7,508	6,795	7,713	7,654	8,479	7,565	8,373	8,589
Bedrijfsgebouwen	14,487	14,567	3,739	3,919	3,174	3,655	3,442	4,045	3,291	3,789	3,619
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	9,935	10,174	2,506	2,597	2,197	2,635	2,487	2,638	2,318	2,731	2,633
Vervoermiddelen	10,298	10,791	2,632	2,41	2,249	3,007	2,82	2,447	2,583	2,941	2,992
Machines en installaties	12,267	12,152	2,811	3,433	2,831	3,192	2,815	3,034	2,983	3,32	3,147
Computers	4,558	4,765	0,999	1,199	1,044	1,316	0,968	1,168	1,184	1,445	1,051
Overige materiële vaste activa	5,408	5,59	1,305	1,401	1,297	1,405	1,35	1,487	1,336	1,417	1,382
Immateriële vaste activa, waarvan:	7,311	8,112	1,709	1,912	1,766	1,924	1,889	2,434	1,909	1,88	1,738
Software	6,404	6,69	1,497	1,675	1,547	1,685	1,54	1,706	1,585	1,729	1,648
Overige immateriële vaste activa	0,907	1,422	0,212	0,237	0,219	0,239	0,322	0,694	0,288	0,109	0,09
In cultuur gebrachte activa (bv. bomen en vee)	0,395	0,338	0,158	0,282	-0,065	0,02	0,165	0,272	-0,097	-0,002	0,171
Overdrachtskosten op grond	1,016	1,164	0,224	0,273	0,223	0,296	0,246	0,321	0,249	0,348	0,27
Investerings in vaste activa uit productie en invoer	95,405	99,724	23,797	24,934	21,511	25,163	23,836	26,325	23,321	26,242	25,592
Af: verkoop van gebruikte vaste activa	1,951	2,013	0,51	0,491	0,419	0,531	0,478	0,52	0,452	0,563	0,791
Investerings in vaste activa (bruto)	93,454	97,711	23,287	24,443	21,092	24,632	23,358	25,805	22,869	25,679	24,801
NAAR BEDRIJFSKLASSE VAN BESTEMMING											
Landbouw, bosbouw en visserij	3,658	3,564	0,978	1,126	0,677	0,877	0,925	1,139	0,659	0,841	0,988
Nijverheid (incl. energie en bouwnijverheid)	11,944	12,441	2,74	3,472	2,673	3,059	2,883	3,212	2,953	3,393	3,119
Handel, horeca en reparatie	5,951	6,081	1,48	1,521	1,362	1,588	1,495	1,566	1,417	1,603	1,61
Vervoer, opslag en communicatie	7,737	7,904	1,963	1,889	1,645	2,24	1,951	1,854	1,929	2,17	2,065
Exploitatie van woningen	32,483	34,943	8,37	8,233	7,444	8,436	8,286	9,253	8,237	9,167	9,275
Overheid	13,881	14,155	3,442	3,498	3,286	3,655	3,397	3,581	3,379	3,798	3,576
Overige diensten en n.e.g.	19,751	20,636	4,824	5,195	4,424	5,308	4,899	5,72	4,747	5,27	4,959
Investerings in vaste activa uit productie en invoer	95,405	99,724	23,797	24,934	21,511	25,163	23,836	26,325	23,321	26,242	25,592
Af: verkoop van gebruikte vaste activa	1,951	2,013	0,51	0,491	0,419	0,531	0,478	0,52	0,452	0,563	0,791
Investerings in vaste activa (bruto)	93,454	97,711	23,287	24,443	21,092	24,632	23,358	25,805	22,869	25,679	24,801

Tabel / Table 6.1.1
Invoer van goederen en diensten, oorspronkelijke reeks (volumemutaties)
Imports of goods and services, original series (volume changes)

	Mutatie t.o.v. voorgaand jaar		Mutaties t.o.v. het overeenkomstige kwartaal van het voorgaande jaar								
	2004■	2005□	2004■				2005□				2006●
			I	II	III	IV	I	II	III	IV	
	%										
PRODUCTGROEPEN											
Landbouw-, bosbouw- en visserijproducten	3,5	11,6	-5,5	10,5	8,9	3,5	6,4	16,4	12,9	11,5	12,0
Aardolie, aardgas en overige delfstoffen	4,9	5,2	15,3	2,5	-0,3	3,2	-1,3	11,9	-0,2	11,0	0,5
Voedings- en genotmiddelen	4,9	3,7	-0,4	8,2	5,6	5,9	3,9	3,4	2,7	4,8	6,4
Textiel, kleding, leder en lederwaren	0,8	6,3	-3,4	-0,3	3,1	4,2	4,4	5,8	5,0	10,7	7,6
Papier, papierwaren, drukwerk en opgenomen media	-1,9	2,1	-2,5	-1,2	-0,2	-3,5	2,1	1,6	2,8	2,0	0,3
Aardolie-producten, e.d.	10,0	3,5	2,4	-9,3	32,0	18,6	12,5	0,2	0,5	2,0	11,1
Chemische producten	14,0	6,9	7,7	11,0	22,5	15,0	7,8	7,9	4,7	7,3	8,1
Rubber- en kunststofproducten	3,5	0,9	0,5	4,8	6,3	2,6	0,5	2,1	-0,7	1,6	5,8
Basismetalen en metaalproducten	7,2	1,7	7,0	6,4	9,1	6,3	3,2	-0,2	0,5	3,0	9,8
Machines en apparaten n.e.g.	2,8	0,2	-5,7	8,4	6,3	2,6	0,7	-3,4	2,1	1,8	18,4
Elektrotechnische machines en optische apparaten	18,0	12,3	6,5	21,0	21,3	23,2	12,3	15,7	16,8	6,2	17,3
Transportmiddelen	0,9	-0,6	2,5	-4,6	2,6	3,4	9,4	5,6	-3,4	-12,6	4,0
Overige industriële producten	3,3	3,0	1,2	6,7	4,4	0,8	2,3	2,4	-1,9	8,8	6,3
Overige producten	0,5	2,5	-6,6	0,1	-0,9	9,0	7,2	4,9	5,5	-6,2	6,4
Consumptie door gezinshuishoudingen in het buitenland	-7,5	-4,7	-0,8	-10,5	-8,6	-6,4	-4,3	-4,4	-5,0	-5,1	-3,6
Cif/fob-correctie	7,5	6,8	2,2	7,2	12,5	8,3	6,3	9,2	7,3	4,5	17,5
Invoer van goederen en diensten (fob)	6,4	5,1	1,3	6,0	7,9	10,2	6,4	6,8	5,3	2,2	8,7
GOEDEREN EN DIENSTEN											
Invoer van goederen (cif)	8,7	6,1	3,6	8,7	11,9	10,9	6,5	7,7	6,0	4,6	9,7
Cif/fob-correctie en herclassificatie	7,3	9,7	1,1	6,9	12,7	8,9	7,8	11,1	10,4	9,5	20,7
Invoer van goederen (fob)	8,8	6,0	3,7	8,7	11,8	11,0	6,5	7,6	5,9	4,4	9,4
Invoer van diensten (cif)	-1,2	1,4	-6,7	-2,4	-3,3	7,7	5,9	3,7	3,2	-6,4	5,3
Consumptie door gezinshuishoudingen in het buitenland	-7,5	-4,7	-0,8	-10,5	-8,6	-6,4	-4,3	-4,4	-5,0	-5,1	-3,6
Overige invoer van diensten	0,1	2,6	-7,5	-0,6	-1,6	9,6	7,4	5,4	5,8	-6,5	6,5
Cif/fob-herclassificatie	7,3	11,0	0,6	6,8	12,7	9,1	8,5	12,0	11,8	11,7	22,1
Invoer van diensten (fob)	-0,7	2,1	-6,2	-1,9	-2,5	7,8	6,0	4,3	3,7	-5,1	6,5
Invoer van goederen en diensten (fob)	6,4	5,1	1,3	6,0	7,9	10,2	6,4	6,8	5,3	2,2	8,7

Table / Tabel 6.2.1
Imports of goods and services, original series (value changes)
Invoer van goederen en diensten, oorspronkelijke reeks (waardemutaties)

	Changes on previous year		Changes on corresponding quarter of previous year								
	2004■	2005□	2004■				2005□				2006●
			I	II	III	IV	I	II	III	IV	
	%										
GROUPS OF PRODUCTS											
Products of agriculture, forestry and fishing	-0,6	3,5	-9,0	12,1	6,1	-7,3	-1,6	1,9	2,8	11,9	10,9
Crude petroleum, natural gas and other minerals	23,8	38,7	5,1	27,6	30,2	34,0	29,6	38,3	33,9	52,2	44,3
Food products, beverages and tobacco products	4,2	3,0	-1,5	9,4	6,3	2,6	3,3	1,1	1,5	5,9	10,1
Textiles, wearing apparel, leather and leather products	-1,7	6,6	-6,6	-1,4	0,5	1,6	3,9	4,1	6,2	12,8	10,1
Paper and products, printed matter and recorded media	-7,1	1,8	-7,9	-6,6	-5,4	-8,3	0,8	2,0	2,1	2,2	2,8
Coke, refined petroleum products and nuclear fuel	28,0	31,8	-10,4	3,7	71,2	58,1	42,2	30,8	29,5	28,1	49,6
Chemicals, chemical products and man-made fibres	15,4	13,5	4,7	10,1	25,2	22,2	16,4	16,2	10,2	11,7	11,8
Rubber and plastic products	1,9	3,7	-1,9	2,8	4,9	2,1	3,2	4,5	1,9	5,2	8,8
Basic metals and metal products	20,2	8,1	10,6	18,3	25,9	25,9	17,1	7,6	3,9	5,0	13,1
Machinery and equipment n.e.c.	3,5	3,1	-6,1	9,2	7,6	4,1	3,0	-0,5	5,0	5,0	19,8
Electrical machinery and optical equipment	11,7	6,4	3,0	15,8	15,0	13,7	2,6	6,9	11,0	5,2	14,1
Transport equipment	1,6	-0,6	2,6	-3,8	3,4	4,2	9,5	5,4	-3,3	-12,4	4,7
Other manufactured goods n.e.c.	2,7	4,6	-0,3	6,2	4,2	0,8	3,9	3,2	-0,5	11,5	8,8
Other products	2,0	4,8	-5,7	1,9	0,4	10,8	9,4	7,3	7,9	-3,7	7,2
Final consumption by resident households in the rest of the world	-4,9	-1,2	1,2	-8,5	-5,5	-3,4	-1,2	-1,2	-1,3	-1,1	-0,1
Cif/fob-reclassification	10,3	10,2	1,0	10,9	17,3	12,5	8,8	11,0	11,1	9,9	24,6
Imports of goods and services (fob)	7,4	8,3	-0,7	7,7	10,5	11,9	9,0	8,9	8,7	6,9	14,0
GOODS AND SERVICES											
Imports of goods (cif)	9,5	9,7	0,7	10,4	14,7	12,5	9,2	9,7	9,7	10,0	16,2
Cif/fob-adjustment and reclassification	11,2	13,2	1,0	11,7	18,8	13,9	10,3	12,8	14,1	15,3	27,9
Imports of goods (fob)	9,4	9,5	0,7	10,3	14,6	12,5	9,2	9,6	9,5	9,8	15,9
Imports of services (cif)	0,5	3,7	-5,6	-0,5	-1,2	9,6	8,1	6,1	5,5	-4,3	5,7
Final consumption by resident households in the rest of the world	-4,9	-1,2	1,2	-8,5	-5,5	-3,4	-1,2	-1,2	-1,3	-1,1	-0,1
Other imports of services	1,7	4,6	-6,6	1,3	0,3	11,3	9,4	7,6	7,7	-4,6	6,5
Cif/fob-reclassification	11,6	14,6	1,0	12,0	19,5	14,5	11,0	13,7	15,5	17,7	29,4
Imports of services (fob)	1,2	4,4	-5,2	0,2	0,0	10,0	8,3	6,6	6,2	-2,7	7,5
Imports of goods and services (fob)	7,4	8,3	-0,7	7,7	10,5	11,9	9,0	8,9	8,7	6,9	14,0

Tabel / Table 6.3.1
Invoer van goederen en diensten, oorspronkelijke reeks
Imports of goods and services, original series

	2004■	2005□	2004■				2005□				2006●
			I	II	III	IV	I	II	III	IV	
<i>mld euro</i>											
PRODUCTGROEPEN											
Landbouw-, bosbouw- en visserijproducten	10,0	10,3	2,8	2,6	2,2	2,4	2,8	2,6	2,2	2,7	3,1
Aardolie, aardgas en overige delfstoffen	19,2	26,6	4,3	4,7	5,3	4,9	5,6	6,5	7,0	7,5	8,1
Voedings- en genotmiddelen	16,2	16,7	3,7	4,2	4,1	4,3	3,8	4,2	4,1	4,5	4,2
Textiel, kleding, leder en lederwaren	9,9	10,5	2,6	2,2	2,9	2,2	2,8	2,3	3,1	2,5	3,0
Papier, papierwaren, drukwerk en opgenomen media	6,4	6,5	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6	1,7	1,6
Aardolie-producten, e.d.	7,8	10,3	1,5	1,6	2,3	2,4	2,2	2,1	2,9	3,1	3,2
Chemische producten	29,4	33,3	6,7	7,2	7,6	7,9	7,8	8,4	8,4	8,8	8,7
Rubber- en kunststofproducten	6,1	6,3	1,5	1,6	1,5	1,5	1,5	1,6	1,5	1,6	1,7
Basismetalen en metaalproducten	15,9	17,2	3,6	4,0	4,0	4,3	4,2	4,3	4,1	4,6	4,8
Machines en apparaten n.e.g.	13,4	13,8	3,2	3,6	3,2	3,5	3,3	3,5	3,3	3,7	3,9
Elektrotechnische machines en optische apparaten	61,9	65,8	14,6	14,2	15,0	18,0	15,0	15,2	16,7	18,9	17,1
Transportmiddelen	17,7	17,5	4,4	4,3	4,0	5,0	4,8	4,6	3,8	4,4	5,0
Overige industriële producten	9,7	10,2	2,3	2,5	2,4	2,5	2,4	2,6	2,4	2,8	2,6
Overige producten	58,7	61,5	13,5	14,6	14,1	16,5	14,8	15,7	15,2	15,9	15,8
Consumptie door gezinshuishoudingen in het buitenland	10,4	10,3	1,8	2,7	4,2	1,7	1,8	2,7	4,1	1,7	1,8
Cif/fob-correctie	-2,1	-2,4	-0,5	-0,5	-0,5	-0,6	-0,6	-0,6	-0,6	-0,6	-0,7
Invoer van goederen en diensten (fob)	290,5	314,6	67,6	71,0	73,6	78,2	73,6	77,3	80,0	83,6	83,9
GOEDEREN EN DIENSTEN											
Invoer van goederen (cif)	228,1	250,2	53,9	55,4	57,0	61,9	58,8	60,8	62,5	68,1	68,4
Cif/fob-correctie en herclassificatie	6,8	7,7	1,6	1,6	1,7	1,8	1,8	1,9	2,0	2,1	2,3
Invoer van goederen (fob)	221,3	242,4	52,3	53,8	55,2	60,0	57,1	58,9	60,5	65,9	66,1
Invoer van diensten (cif)	64,5	66,8	14,2	16,2	17,2	16,9	15,3	17,1	18,1	16,2	16,2
Consumptie door gezinshuishoudingen in het buitenland	10,4	10,3	1,8	2,7	4,2	1,7	1,8	2,7	4,1	1,7	1,8
Overige invoer van diensten	54,0	56,5	12,4	13,4	13,0	15,2	13,5	14,4	14,0	14,5	14,4
Cif/fob-herclassificatie	4,7	5,4	1,1	1,1	1,2	1,3	1,2	1,3	1,4	1,5	1,6
Invoer van diensten (fob)	69,2	72,2	15,3	17,3	18,4	18,2	16,6	18,4	19,5	17,7	17,8
Invoer van goederen en diensten (fob)	290,5	314,6	67,6	71,0	73,6	78,2	73,6	77,3	80,0	83,6	83,9

Tabel / Table 7.1.1

Uitvoer van goederen en diensten, originele reeks (volumemutaties)

Exports of goods and services, original series (volume changes)

	Mutatie t.o.v. voorgaand jaar		Mutaties t.o.v. het overeenkomstige kwartaal van het voorgaande jaar								
	2004■	2005□	2004■				2005□				2006●
			I	II	III	IV	I	II	III	IV	
	%										
PRODUCTGROEPEN											
Landbouw-, bosbouw- en visserijproducten	7,7	9,3	3,8	5,4	13,2	9,2	8,0	16,0	8,9	3,7	6,5
Aardolie, aardgas en overige delfstoffen	19,5	-0,6	5,7	31,7	42,1	16,3	-2,6	9,2	3,4	-7,6	11,5
Voedings- en genotmiddelen	4,4	4,1	-0,9	5,7	4,6	8,0	5,2	3,9	4,8	2,8	4,0
Textiel, kleding, leder en lederwaren	1,5	5,1	-3,2	1,2	2,4	6,5	5,2	5,3	6,3	3,5	9,7
Papier, papierwaren, drukwerk en opgenomen media	1,3	1,6	1,1	2,4	4,4	-2,5	-1,7	0,7	1,6	5,5	4,3
Aardolie-producten, e.d.	3,8	2,5	12,1	-1,1	7,6	-2,4	1,2	5,2	-1,9	5,8	1,9
Chemische producten	7,8	4,2	4,4	12,1	9,6	5,5	2,3	3,7	6,7	3,9	7,1
Rubber- en kunststofproducten	4,7	2,2	0,7	4,5	5,8	8,0	4,5	1,5	4,0	-1,1	4,9
Basismetalen en metaalproducten	6,3	2,8	8,8	7,0	6,9	2,6	-0,1	1,2	5,4	4,9	10,3
Machines en apparaten n.e.g.	9,0	3,0	4,7	13,1	10,4	7,8	5,8	3,0	0,1	3,6	16,8
Elektrotechnische machines en optische apparaten	19,2	14,0	7,3	19,5	23,3	25,9	19,6	18,6	13,6	6,6	15,0
Transportmiddelen	5,1	-1,3	-7,3	6,0	14,8	8,1	6,5	2,5	-10,5	-3,1	1,9
Overige industriële producten	6,8	4,1	5,1	7,4	6,1	8,3	2,7	4,7	5,5	3,6	4,8
Vervoer en communicatie	4,5	4,6	4,2	8,8	1,7	3,6	5,6	2,5	4,2	6,1	4,8
Financiële en zakelijke diensten	3,0	2,4	-7,0	-3,2	2,8	19,1	11,5	7,8	4,1	-10,2	7,8
Overige producten	4,3	6,7	2,7	4,6	4,0	5,9	4,5	11,2	7,3	4,0	3,1
Consumptie door niet-ingezetenen in Nederland	-0,9	0,0	-2,8	-1,7	-4,9	6,8	5,4	-3,2	-0,6	-0,3	0,3
Uitvoer van gebruikte vaste activa	-18,0	3,1	-16,9	-18,1	-19,9	-17,6	3,1	2,5	4,3	2,9	184,3
Cif/fob-correctie	7,5	6,8	2,2	7,2	12,5	8,3	6,3	9,2	7,3	4,5	17,5
Uitvoer van goederen en diensten	8,0	5,5	2,6	8,2	9,8	11,5	7,3	7,4	5,6	2,2	8,3
GOEDEREN EN DIENSTEN											
Uitvoer van goederen	9,4	6,3	3,9	10,4	12,3	11,2	7,0	8,1	6,2	3,9	9,2
Uitvoer van goederen uit productie	6,6	1,3	2,9	7,6	9,9	6,3	1,4	3,1	0,9	-0,3	4,8
Wederuitvoer	13,3	12,6	5,3	14,5	15,8	17,5	14,5	14,8	13,0	8,8	13,8
Uitvoer van gebruikte vaste activa	-18,0	3,1	-16,9	-18,1	-19,9	-17,6	3,1	2,5	4,3	2,9	184,3
Uitvoer van diensten	3,1	2,9	-2,3	0,8	1,3	12,5	8,5	5,0	3,1	-3,9	4,9
Consumptie van diensten door niet-ingezetenen	-0,9	0,0	-2,8	-1,7	-4,9	6,8	5,4	-3,2	-0,6	-0,3	0,3
Overige uitvoer van diensten	3,9	3,4	-2,1	1,5	2,7	13,2	8,9	6,4	3,9	-4,1	5,9
Cif/fob-correctie	7,5	6,8	2,2	7,2	12,5	8,3	6,3	9,2	7,3	4,5	17,5
Uitvoer van goederen en diensten	8,0	5,5	2,6	8,2	9,8	11,5	7,3	7,4	5,6	2,2	8,3

Table / Tabel 7.2.1
Exports of goods and services, original series (value changes)
Uitvoer van goederen en diensten, originele reeks (waardemutaties)

	Changes on previous year		Changes on corresponding quarter of previous year									
	2004■	2005□	2004■				2005□				2006●	
			I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	
	%											
GROUPS OF PRODUCTS												
Products of agriculture, forestry and fishing	0,9	5,7	-1,9	1,8	-1,3	5,1	6,7	7,8	6,7	1,6	9,4	
Crude petroleum, natural gas and other minerals	20,5	29,3	3,2	24,0	43,1	26,1	18,5	36,1	32,1	33,5	58,6	
Food products, beverages and tobacco products	4,1	3,3	-0,7	7,3	4,7	5,0	3,0	2,2	3,9	4,2	7,8	
Textiles, wearing apparel, leather and leather products	-0,3	5,5	-5,6	0,4	0,4	4,5	4,9	4,5	7,3	4,9	11,9	
Paper and products, printed matter and recorded media	-1,9	1,4	-3,2	-0,6	1,2	-4,8	-1,2	0,8	-0,1	5,9	5,1	
Coke, refined petroleum products and nuclear fuel	20,0	39,6	-7,1	22,0	41,0	28,0	33,0	37,7	39,7	46,4	43,7	
Chemicals, chemical products and man-made fibres	10,9	10,4	0,7	12,1	16,4	15,1	12,9	11,5	10,7	6,9	10,4	
Rubber and plastic products	3,4	5,2	-1,4	2,3	4,3	8,6	8,2	4,9	6,7	1,1	7,7	
Basic metals and metal products	18,7	10,6	10,8	18,2	24,1	21,8	14,0	10,2	10,2	8,3	13,5	
Machinery and equipment n.e.c.	10,0	6,5	5,1	13,9	11,2	9,3	8,8	7,0	3,5	7,0	18,3	
Electrical machinery and optical equipment	14,0	8,1	4,5	15,4	18,1	17,6	9,9	9,8	8,2	5,4	13,1	
Transport equipment	5,6	-0,7	-7,4	7,1	15,6	8,5	7,2	3,6	-10,3	-2,6	2,9	
Other manufactured goods n.e.c.	5,2	5,6	2,8	5,8	5,0	7,2	4,3	6,1	6,8	5,4	7,1	
Transport and communication services	5,4	7,1	4,6	10,0	2,4	4,8	7,7	5,4	7,1	8,3	6,6	
Financial and business services	3,7	2,1	-6,7	-2,7	3,7	20,0	10,7	7,2	4,0	-10,0	8,0	
Other products	4,8	9,9	3,7	4,2	4,3	6,7	6,0	15,3	11,9	6,6	7,7	
Final consumption by non-residents in the Netherlands	0,1	1,4	-1,9	-0,4	-4,0	7,7	7,1	-2,5	1,0	1,2	1,9	
Exports of used fixed capital goods	-16,1	3,3	-15,3	-16,1	-17,0	-16,1	3,8	2,5	3,4	3,5	183,7	
Cif/fob-adjustment	10,3	10,2	1,0	10,9	17,3	12,5	8,8	11,0	11,1	9,9	24,6	
Exports of goods and services	8,4	8,6	0,3	8,9	11,2	13,1	10,1	9,5	8,6	6,4	13,7	
GOODS AND SERVICES												
Exports of goods	9,7	9,9	0,8	11,1	14,1	13,1	10,3	10,5	9,7	9,0	15,8	
Exports of goods from production	8,0	8,5	-1,0	9,2	12,9	11,4	9,0	9,4	8,0	7,8	15,2	
Re-exports	12,1	11,6	3,3	13,9	15,8	15,4	12,1	12,0	11,8	10,6	15,6	
Exports of used fixed capital goods	-16,1	3,3	-15,3	-16,1	-17,0	-16,1	3,8	2,5	3,4	3,5	183,7	
Exports of services	3,9	3,9	-1,6	1,5	2,0	13,3	9,0	6,1	4,6	-3,0	5,9	
Final consumption by non-residents	0,1	1,4	-1,9	-0,4	-4,0	7,7	7,1	-2,5	1,0	1,2	1,9	
Other exports of services	4,7	4,5	-1,4	2,1	3,6	14,1	9,3	7,6	5,4	-3,2	7,1	
Cif/fob-adjustment	10,3	10,2	1,0	10,9	17,3	12,5	8,8	11,0	11,1	9,9	24,6	
Exports of goods and services	8,4	8,6	0,3	8,9	11,2	13,1	10,1	9,5	8,6	6,4	13,7	

Tabel / Table 7.3.1
Uitvoer van goederen en diensten, originele reeks
Exports of goods and services, original series

	2004■	2005□	2004■				2005□				2006●
			I	II	III	IV	I	II	III	IV	I
<i>mld euro</i>											
PRODUCTGROEPEN											
Landbouw-, bosbouw- en visserijproducten	15,9	16,8	4,0	4,3	3,7	3,9	4,3	4,6	3,9	4,0	4,7
Aardolie, aardgas en overige delfstoffen	8,9	11,4	2,6	1,7	1,7	2,8	3,1	2,4	2,3	3,7	5,0
Voedings- en genotmiddelen	31,1	32,2	7,4	7,9	7,8	8,1	7,6	8,1	8,1	8,4	8,2
Textiel, kleding, leder en lederwaren	7,7	8,1	2,0	1,7	2,2	1,8	2,1	1,7	2,3	1,9	2,4
Papier, papierwaren, drukwerk en opgenomen media	6,2	6,3	1,5	1,5	1,5	1,6	1,5	1,6	1,5	1,7	1,6
Aardolie-producten, e.d.	16,1	22,5	3,4	3,7	4,5	4,4	4,6	5,1	6,2	6,5	6,6
Chemische producten	44,1	48,7	10,5	11,0	11,2	11,5	11,8	12,3	12,4	12,2	13,1
Rubber- en kunststofproducten	6,1	6,4	1,5	1,5	1,5	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6	1,7
Basismetalen en metaalproducten	15,8	17,5	3,7	4,0	4,0	4,1	4,2	4,4	4,4	4,5	4,8
Machines en apparaten n.e.g.	15,2	16,2	3,4	4,0	3,8	4,0	3,7	4,2	4,0	4,3	4,4
Elektrotechnische machines en optische apparaten	64,2	69,4	14,7	14,8	15,8	18,9	16,2	16,2	17,1	19,9	18,3
Transportmiddelen	13,1	13,1	3,0	3,5	3,4	3,2	3,2	3,6	3,0	3,2	3,3
Overige industriële producten	6,0	6,3	1,4	1,5	1,5	1,6	1,5	1,6	1,6	1,7	1,6
Vervoer en communicatie	19,5	20,9	4,7	4,8	5,1	5,0	5,0	5,1	5,4	5,4	5,4
Financiële en zakelijke diensten	34,2	34,9	7,7	8,1	8,3	10,1	8,5	8,6	8,7	9,1	9,2
Overige producten	14,0	15,4	3,5	3,6	3,3	3,7	3,7	4,1	3,7	3,9	4,0
Consumptie door niet-ingezetenen in Nederland	9,2	9,3	1,8	2,4	2,6	2,3	2,0	2,3	2,6	2,4	2,0
Uitvoer van gebruikte vaste activa	0,6	0,6	0,2	0,2	0,1	0,2	0,2	0,2	0,1	0,2	0,5
Cif/fob-correctie	-2,1	-2,4	-0,5	-0,5	-0,5	-0,6	-0,6	-0,6	-0,6	-0,6	-0,7
Uitvoer van goederen en diensten	325,7	353,6	76,6	79,7	81,3	88,1	84,3	87,3	88,3	93,7	95,9
GOEDEREN EN DIENSTEN											
Uitvoer van goederen	255,8	281,1	60,7	62,5	63,7	68,9	66,9	69,1	69,9	75,1	77,5
Uitvoer van goederen uit productie	142,8	155,0	34,0	35,5	35,6	37,7	37,0	38,8	38,5	40,7	42,7
Wederuitvoer	112,4	125,4	26,5	26,9	28,0	31,0	29,7	30,1	31,3	34,3	34,3
Uitvoer van gebruikte vaste activa	0,6	0,6	0,2	0,2	0,1	0,2	0,2	0,2	0,1	0,2	0,5
Uitvoer van diensten	69,8	72,5	15,9	17,1	17,6	19,2	17,4	18,2	18,4	18,6	18,4
Consumptie van diensten door niet-ingezetenen	9,2	9,3	1,8	2,4	2,6	2,3	2,0	2,3	2,6	2,4	2,0
Overige uitvoer van diensten	62,8	65,6	14,6	15,2	15,5	17,4	16,0	16,4	16,4	16,9	17,1
Cif/fob-correctie	-2,1	-2,4	-0,5	-0,5	-0,5	-0,6	-0,6	-0,6	-0,6	-0,6	-0,7
Uitvoer van goederen en diensten	325,7	353,6	76,6	79,7	81,3	88,1	84,3	87,3	88,3	93,7	95,9

Begrippenlijst

Afschrijvingen: de berekende waardevermindering van machines, gebouwen en andere vaste activa die worden ingezet in het productieproces, voorzover die vermindering het gevolg is van normale technische slijtage, economische veroudering of verzekerbare schade.

Basisprijzen: de waardering van de toegevoegde waarde en het binnenlands product. De waardering tegen basisprijzen gaat uit van de prijs die de producent uiteindelijk overhoudt, dus exclusief handels- en vervoersmarges en exclusief het saldo van productgebonden belastingen en subsidies.

Besparingen: het deel van het beschikbaar nationaal inkomen dat niet gebruikt wordt voor consumptie.

Binnenlands product: het totale inkomen dat door middel van productie in Nederland is gevormd. Het is daarmee gelijk aan de som van de toegevoegde waarden van alle bedrijfstakken. Wordt meestal bruto gebruikt.

Bruto: inclusief afschrijvingen.

Consumptieve bestedingen: de goederen en diensten die gebruikt worden voor rechtstreekse bevrediging van individuele of collectieve behoeften.

Economische groei: de procentuele volumegroei van de toegevoegde waarde ofwel het bruto binnenlands product tegen marktprijzen in een bepaalde periode.

Exploitatie-overschot: het deel van de toegevoegde waarde tegen factorkosten dat resteert na de beloning van werknemers. Bij vennootschappen kan het worden opgevat als beloning voor de inzet van kapitaal in het productieproces. In het geval van zelfstandigen bevat het daarnaast een beloning voor de ingezette arbeid van zelfstandigen en eventueel hun meewerkende gezinsleden.

Finale bestedingen: de waarde van de geproduceerde eindproducten, dat wil zeggen de goederen en diensten die in dezelfde periode niet (geheel) in het Nederlandse productieproces worden gebruikt. Deze bestaan uit uitvoer, consumptieve bestedingen en investeringen.

Intermediair verbruik: de goederen en diensten die in het productieproces worden gebruikt voor verdere bewerking en voor de productie van andere goederen en diensten.

Investeringen: de finale bestedingen die bestemd zijn voor gebruik in een Nederlands productieproces, maar die in de betreffende periode niet of slechts voor een deel daadwerkelijk zijn verbruikt.

Marktprijzen: wordt vooral gebruikt als waardering voor de toegevoegde waarde en het binnenlands product. De waardering tegen marktprijzen is gelijk aan die tegen factorkosten verhoogd met de belastingen op productie en invoer en verlaagd met de subsidies op productie en afschrijvingen

Main concepts

Consumption of fixed capital: the calculated depreciation of machinery, buildings and other fixed assets that are used in the production process, in as far as this reduction in value is caused by normal technical and economic ageing and insurable accidental damage.

Basic prices: Valuation of value added at basic prices excludes trade and transport margins as well as net taxes and subsidies on production.

Saving: the part of disposable national income that is used for consumption.

Domestic product: the total income generated through production in the Netherlands. It is equal to the sum of value added in all branches of industry. Is usually used gross.

Gross: including consumption of fixed capital.

Consumption: the goods and services used for direct satisfaction of individual or collective needs.

Economic growth: the percentage volume growth of value added, or gross domestic product at market prices over a certain period.

Operating surplus: the part of value added at factor costs that remains after deducting the compensation of employees. For corporations it can be regarded as compensation for the use of capital in the production process. In the case of family enterprises it also contains compensation for work by the owners and their family members.

Final demand: the value of produced final products, which is to say the goods and services that in the considered period are not (completely) used in the Dutch production process. It consists of exports, consumption and investment.

Intermediary use: the goods and services that are used in the production process for further processing or the production of other goods and services.

Fixed capital formation: the final demand which is put in a Dutch production process, but is not or only partly used up in the considered period.

Market prices: is used to value value added and domestic product. Valuation at market prices equals that at factorcosts plus taxes on production and imports minus subsidies on production and imports.

Invoer: bestaat uit de goederen en diensten die door het buitenland aan ingezetenen zijn verkocht.

Nationaal inkomen: alle inkomens die Nederlandse ingezetenen ontvangen op grond van hun deelname aan een (binnen- of buitenlands) productieproces, dan wel op grond van hun bezit van vermogenstitels, obligaties, leningen en spaartegoeden. Is gelijk aan de som van de primaire inkomens en gelijk aan het binnenlands product plus de per saldo uit het buitenland ontvangen lonen, rente, dividenden en dergelijke.

Netto: exclusief afschrijvingen.

Ruilvoetverandering: een indexcijfer dat de verhouding weergeeft tussen de gemiddelde ontwikkeling van de uitvoerprijzen en van de invoerprijzen. Als het prijspeil van de uitvoer sneller stijgt dan dat van de invoer, is sprake van een ruilvoetverbetering.

Saldo lopende transacties met het buitenland: het geld dat een land per saldo aan goederen-, diensten- en inkomstentransacties uit het buitenland ontvangt of daaraan moet betalen.

Toegerekende bankdiensten (rentemarge): de impliciete beloning voor banken die ontstaat uit het verschil tussen de rente, dividenden en dergelijke die banken ontvangen op uitgezette middelen en de rente die ze betalen voor het gebruik van aangetrokken middelen. Deze toegerekende bankdiensten moeten worden afgetrokken van de toegevoegde waarde van de andere bedrijfstakken, teneinde een dubbeltelling in het BBP te voorkomen (de 'correctie verbruik toegerekende bankdiensten').

Vaste activa: productiemiddelen die langer dan één jaar meegaan en die een behoorlijke waarde vertegenwoordigen. Omvat materiële activa en immateriële activa. De aankopen en het zelf bouwen ervan behoren tot de investeringen. De waardevermindering komt tot uitdrukking in de afschrijvingen.

Wederuitvoer: de goederenstroom die, op weg van het ene land naar het andere, door Nederland heen vervoerd wordt en daarbij (tijdelijk) eigendom wordt van een ingezetene, zonder dat hier een industriële bewerking plaatsvindt. Dit betreft onder andere goederen die door Nederlandse distributiecentra worden ingeklaard en uitgeleverd aan andere landen. Maakt deel uit van de invoer en de uitvoer.

Imports: consist of the goods and services sold to residents by the rest of the world.

National income: the income received by Dutch residents because of their participation in a (Dutch or foreign) production process, or because of their possession of property, bonds, loans and savings accounts. Equals the sum of primary income as well as domestic product plus the wages, interest, dividends and the like received on balance from the rest of the world.

Net: excluding consumption of fixed capital.

Changes in the terms of trade: an index that expresses the ratio between the average change in exports prices and the average change in imports prices. If the level of exports prices rises faster than that of imports prices, the terms of trade improve.

Surplus of the nation on current transactions: the money from goods, services and income transactions that a nation on balance receives from or has to pay to the rest of the world.

Imputed bank services: the implicit compensation for banks that stems from the difference between the interest, dividends, etcetera that banks receive on money put out and the interest they pay for the use of deposited means. The imputed bank services have to be subtracted from the value added of the other economic activities, in order to prevent double counting in calculating GDP (the correction item 'consumption of imputed bank services').

Fixed assets: means of production in use for more than one year with a substantial value. Comprise tangible as well as intangible assets. The purchase and own-account construction of them are part of investment. The depreciation is expressed in the consumption of fixed capital.

Re-exports: the goods that, on their way from one country to another, are transported through the Netherlands and (temporarily) become property of a Dutch resident, but do not undergo industrial processing. This includes goods that Dutch distribution centres clear through customs and expedite to other countries. Re-exports are part of exports and of imports.

Verwante publicaties

De gegevens uit de Kwartaalrekeningen zijn beschikbaar in de gratis toegankelijke database StatLine van het CBS op Internet: www.cbs.nl. Hierin staan uiteraard ook cijfers uit tal van andere CBS-statistieken. Verder zijn op de website onder andere de conjunctuurpersberichten van het CBS te vinden en het wekelijkse webmagazine. Actuele gegevens over de conjunctuur zijn daarnaast beschikbaar op Teletekst, Conjunctuurpagina 506, Nieuwspagina 507.

Nationale rekeningen 2005	€ 45,50
De Nederlandse economie 2005	€ 15,60
Statistisch Jaarboek 2006	€ 18,50

Zie voor overzicht van alle publicaties: www.cbs.nl

Elektronisch Conjunctuurbericht

Een actueel samenvattend beeld van de conjunctuur op de website biedt het Elektronisch Conjunctuurbericht. Er wordt kort en krachtig ingegaan op de ontwikkeling van de belangrijkste conjunctuurindicatoren. Alle kerncijfers vinden bovendien handzaam een plaats in één overzichtelijke tabel. Het Conjunctuurbericht wordt vernieuwd zodra er nieuwe indicatoren beschikbaar komen. Via een gratis e-mail- abonnement kunt u daarvan op de hoogte worden gehouden. Het Elektronische Conjunctuurbericht vindt u op het Internet onder: <http://www.cbs.nl/conjunctuurbericht>.